İTALYA ÖYKÜLERİ II

CASTRO BAŞRAHİBESİ

AÇIKLAMA

Castro başrahibesi, Stendhal'in yayınladığı öykülerin sonuncusudur. (La Revue des deux Mondes'da, 1 Şubat ve 1 Mart 1839'da olmak üzere iki bölümde yayınlanmıştır); fakat içlerinde en uzunu, en ünlüsüdür ve adı bütün yapıta, genellikle simge olmuştur. Bu öyküde, pitoreske, çevreye ve atmosfere, diğer öykülerde olduğundan daha çok yer verilmiştir. Yazarın, olayın geçtiği belli başlı yerleri iyi tanıdığı ve bunları okuyucuya göstermekten zevk duyduğu seziliyor. Stendhal, konsolosluk göreviyle Civitavecchia'da bulunduğu zaman, 1835 yazının bir kısmını Albano Dağı'nda geçirmişti. O yılın 27 Ekimi'nde Romano Colombo'ya yazdığı mektupta burayı, "ıssız ve denize egemen bir dağ" diye tanımlıyordu. Orada, çok basit, iyi kalpli insanlarla ve elektrikçilik yapan genç bir papaz yardımcısıyla birlikte, korkunç fırtınalar geçirmişti. O; Albano, Monte Cavi, Faggiola ormanı üzerinde aşırı direnmesine karşın, Stendhal'de oldukça az görülen pitoresk bir dekor oluşturmaktadır. Öte yandan, öyküyü süslemeye yarayan bir nokta da, haydutla milis komutanının yaşamını betimleyen parçalardır; fakat bu betimleme genellikle pek zayıf kalmaktadır. Bizi, Giulio Branciforte'nin peşi sıra, XVI. yüzyılın karmakarışık karargâhlarına sürüklemekten daha kolay bir şey olamazdı.Yazar, her durumda, bunu istemiş olacak. Burada da onu ilgilendiren yan ruhsal ve bir dereceye kadar ırksaldır. Branciforte ve Elena de Campireali, onun gözünde, Fransız inceliğine ve gururuna karşıt İtalyan tutkularının iki kusursuz örneğidir. Sainte-Beuve, Stendhal hakkında, 1845'te yazdığı makalelerin ikincisinde, bu yanı belirtiyor ve yazarın şu tümcesini aktarıyor: "Aşk, nefis bir çiçektir, fakat onu, korkunç bir uçurumun kıyısından koparacak gözüpekliği göstermek gerekir."Sainte-Beuve, "Yaşam tipi ile rahip tipinin" Castro başrahibesinde iyi kavranmış olduğunu söylemekle birlikte, bunun da diğerleri gibi bir deyiş haline gelmeye başladığını ve kötüye kullanılmaması gerektiğini ileri sürüyor. Üstelik, bu deyişin, Stendhal zamanında artık yeni bir şey olmadığı da söylenebilir; çünkü aslını görmek için, hiç olmazsa, Diderot'nun "Deux Amis"sine kadar geriye gitmek gerekir ve o zamandan beri, fazlasını saymaya gerek kalmadan, Schiller'in "Haydutlar"ı, Nodier'nin "Jean Abagar"ı, W.Scott'un "İvanhoe"su ve Hugo'nun "Hernani"si çıkmıştır. Stendhal'in Madam Giulio Gauthier'ye yazdığı mektuptaki şu tümceye güvenmek gerekirse, Hernani'den pek hoşlanmadığı anlaşılıyor: "Şampanya şarabı ve Hernani bana yaramadı (1 Mart 1830)" Gerçekten, Hernani'de, gereğinden çok tümce vardı. Her durumda, Castro başrahibesi, onun sevdiği, aynı tarihte yayınlanan "Parma Manastırı"nda da gördüğümüz bir romaneskle doludur. Oyunlar, kılık değiştirmeler, adam kaçırmalar, silah atmalar, kamalar, öyle bir hızla birbirini kovalıyor ki Sainte-Beuve, aşkın Fransız yöntemiyle betimlenmesine "monoloğun yanıp yakılmalarına, ince düşüncelere, duygu anlarına" özlem duyuyor; fakat Stendhal, ahlak gibi kederden de hoşlanmamaktadır. 16 Mart 1839'da Kontes de Tacher'e şöyle yazıyordu: "Castro başrahibesinin ikinci kısmından hoşlanmadığınızı gördüğümden beri, sırf, yavan olmayan ve okunabilir, biçimli bir şey bulmayı düşünüyorum" Birkaç satır aşağıda, bu ikinci kısmı bulduğunu, bunun "erdemli" bir şey olacağını ekliyor. Merak uyandıracak bir şey, fakat yazar, niyetle yetinmiş görünüyor; "beylisme", bundan bir şey kazanmaz, kaybederdi.

CASTRO BAŞRAHİBESİ

I

XVI. yüzyıldaki İtalyan haydutlarını, melodram bize o kadar çok gösterdi ve o kadar çok kimse, bunlardan, tanımadan söz etti ki şimdi bu haydutlar hakkında son derece yanlış bilgilere sahip bulunuyoruz. Genel olarak denebilir ki bu haydutlar, İtalya'da ortaçağ cumhuriyetlerinden sonra gelen kıyıcı hükümetlere karşı bir karşı koyma eylemi oluşturmuşlardır. Yeni gelen zorba, alışıldığı gibi, giden cumhuriyetin en zengin adamı olurdu ve ulusun ayaktakımını kendine çekmek için kenti görkemli kiliselerle ve güzel tablolarla süslerdi. Ravennalı Polentiniler, Faenzalı Manfrediler, İmolalı Riariolar, Veronalı Caneler, Bolognalı Bentivogliolar, Milanolu Viscontiler ve sonunda hepsinden daha az dövüşçü ve daha fazla ikiyüzlü olan Floransalı Mediciler böyleydiler. Bu küçük devletlerin tarihçilerinden hiçbiri, bu ufak zorbaları rahatsız eden korku yüzünden verilmiş emirler sonucunda zehirlenerek ve çeşitli yöntemlerle öldürülerek yaşamlarından olan sayısız insandan söz etmek gözüpekliğini gösterememiştir. Bu zorbalardan herbirinin, kendisinden nefret ettiğini bildiği cumhuriyetlerden herbirini şahsen tanıdığını (örneğin, Címe büyük dükası Strozzi'yi tanırdı), bu zorbalardan birçoğunun öldürüldüğünü göz önünde bulundurun. XVI. yüzyıl İtalyanlarını o kadar zeki ve gözüpek yapan, sanatçılarına o kadar yetenek veren derin kinleri, eski güvensizlikleri anlayacaksınız. Madame de Sevigné zamanında onur adı verilen ve özellikle, uyruğu olarak dünyaya geldiği efendiye hizmet etmek ve kadınlara hoş görünmek için yaşamını fedayla sınırlanan oldukça gülünç sanının oluşmasına engel olan o derin tutkuları göreceksiniz. XVI. yüzyılda bir insanın çalışması ve gerçek artamı, Fransa'da ancak er meydanında ya da düellolarda kendini gösterir, değerlendirilirdi. Kadınlar, kahramanlıklar ve özellikle ataklıktan hoşlandıkları için bir erkeğin becerisini değerlendirme konusunda, en yüksek karar sahipleri oldular. O zaman, kadınseverlik ruhu doğdu ve bütün tutkuların, hem de aşkın, hep boyun eğdiğimiz, gurur denen o kıyıcı zorba lehine, birer birer yıkılmasını hazırladı. Krallar, gururu, hem de pek haklı olarak korudular. Rütbeler egemenliği oradan çıktı.

İtalya'da, bir insan artamın her türüyle, gerek kılıcının gücüyle, gerek, eski elyazmaları arasında buluşlar yaparak kendini gösterebilirdi. İşte, çağının tapınılan bir insanı olan Petrarca; XVI. yüzyıl kadını, Yunanca bilgini genç bir erkeği, askerlik alanında gösterdiği kahramanlıkla ünlenmiş bir erkek kadar ve belki de daha çok severdi. Onun için, orada, kadıncıllık geleneği değil, tutkular görüldü. İşte İtalya ile Fransa arasındaki ayrım bundandır ve işte Fransa, XVI. yüzyılın, bugün adları hiç bilinmeyen ve herbiri nice düşman öldürmüş o kahraman komutanları yetiştirirken İtalya'da Raffaellolar, Giottolar, Tizianolar, Correggiolar bundan dolayı doğmuştur.

Bu acı gerçekleri söylediğimden dolayı af dilerim. Her ne hal ise, ortaçağdaki küçük İtalyan zorbalarının korkunç ve zorunlu öçleri, halk kütlelerinin kalbinde, haydutlara karşı bir sevgi uyandırdı. At, buğday, para, kısacası yaşamak için zorunlu olan herhangi bir şey çaldıkları zaman haydutlardan nefret ediliyordu. Fakat, öz olarak, uluslar yürekten, onları tutuyordu. Kasabanın genç kızları, fazla tedbirsiz bir davranış sonucunda, ömründe bir kez ormana kaçıp haydutların yanına sığınmak zorunda kalan delikanlıyı, bütün öteki delikanlılara yeğliyorlardı.

Bugün de, herkes elbette haydutlarla karşılaşmaktan korkar; fakat onlar bir cezaya çarptırıldıkları zaman da onlara acır. Çünkü bu çok ince, çok alaycı, efendilerinin sansürü altında çıkan bütün yazılarla alay eden ulus en ünlü haydutların yaşamını coşkunlukla anlatan küçük şiirleri alışıldığı gibi okur. Bu öykülerde ona kahramanca görünen şeyler, aşağı tabakalarda hâlâ yaşayan sanatçı ruhunu kendine çeker ve doğrusu, bazı kimseler hakkındaki

resmi övgülerden o kadar usanmıştır ki resmi olmayan bu türden her şey doğrudan doğruya onun kalbine seslenir. Şurasını bilmek gerekir ki İtalya'da, aşağı tabakaya acı veren bazı şeyleri, bir gezgin, ülkede on yıl da yaşasa kesinlikle göremez. Örneğin bundan on beş yıl önce, hükümetlerin akıllıca davranışı, haydutları ortadan kaldırmadan önce (1), bunların, küçük kent valilerini, haksız davranışlarından dolayı cezalandıran bazı işler yaptıkları az değildi. Aylıkları ayda yirmi eküden yukarı olmayan, mutlak yetkiye sahip bu devlet memurları, doğal olarak ülkenin en önde gelen ailesinin emrindedirler ve bu aile, bu çok yalın yöntem sayesinde, kendi düşmanlarını ezer. Bu haydutlar, bu zorba valileri cezalandırmayı her zaman başaramazlarsa da hiç olmazsa onlarla alay ederler, onlara meydan okurlardı ki bu da bu zeki ulusun gözünde, az bir şey değildi. Bir yergi, ona bütün acılarını unutturur; hiçbir aşağılamayı da asla unutmamıştır. Bu da Fransızla İtalyan arasındaki ayrımlardan biridir.

XVI. yüzyılda, bir kasaba valisi, zengin ailesinin kinine uğramış bir yoksulu ölüme mahkûm edecek olsa, haydutların, çoğu zaman, hapisaneye saldırarak zavallı tutsağı kurtarmaya çalıştıkları görülürdü. Diğer yandan, zengin aile, hapisaneyi korumakla görevli, hükümetin sekiz on askerine pek güvenemediği için kendi kesesinden, geçici asker toplardı. Bravo denilen bu askerler, hapisanenin yakınlarında ordugâh kurarlar, rüşvetle ölüme mahkûm edilen zavallıyı idam yerine götürmek görevini üstlenirlerdi. Eğer, o büyük ailenin bireyleri arasında genç bir erkek bulunursa, bu gelişi güzel devşirme askerlerin başına o geçerdi.

Uygarlığın bu durumu, ahlak için bir ayıptır, bunu takdir ederim; yüzyılımızda, düello var, kovuşturma var, yargıçlar vicdanlarını satmıyorlar; fakat XVI. yüzyıldaki bu yöntemler insan demeye değer insanlar yaratmaya çok elverişliydi.

Bugün hâlâ akademilerin basmakalıp edebiyatı tarafından övülen birçok tarihçi, 1550 yılına doğru, yüksek karakterli nice insanlar yetiştirmiş olan bu durumu gizlemeye çalışmışlardır. Onların yaşadıkları çağda, o ölçülü yalanları, Floransalı Medicilerin, Ferraralı Estelerin, Napoli'deki kral vekillerinin vb... ellerinde bulunan her türlü şan ve onurla ödüllendirildi.

Giannone adında zavallı bir tarihçi, örtünün bir ucunu kaldırmak istedi; fakat, gerçeğin pek az bir kısmını, o da kapalı ve karanlık biçimler kullanarak, söylemeye cesaret edebildiği için pek yavan kalmış, buna karşın, 7 Mart 1758'de, seksen iki yaşında, hapisanede ölmüştür.

O nedenle, İtalya tarihini öğrenmek için ilk yapılacak şey, genel olarak beğenilen tarihçilerin eserlerini okumamaktır; yalanın değeri İtalya'da olduğu kadar hiçbir yerde takdir edilmemiş ve yalan hiçbir yerde, oradaki kadar pahalıya satın alınmamıştır.

IX. yüzyıldaki büyük barbarlık çağından sonra İtalya'da yazılan ilk tarihler, daha o çağda, haydutların bulunduğunu söyler ve bunlardan, pek eski çağlardan beri varmış gibi söz eder. (Muratori külliyatına başvurulması) Kamu esenliğinin, adaletin, iyi hükümet yönetiminin zararına, fakat güzel sanatların yararına, ortaçağ cumhuriyetçileri, kıyıma uğradıkları zaman, en azimli cumhuriyetçiler, özgürlüğü yurttaşlarının çoğundan fazla sevenler, ormanlara sığındılar. Baglioniler, Malatestiler, Bentivoglialar, Mediciler vb...nin eziyet ettiği halk elbette, onların düşmanlarına saygı ve sevgi besliyordu. İlk yağmacıların yerine geçen küçük zorbaların zulümleri, örneğin Venedik'e kadar, Paris'e kadar sığınmış cumhuriyetçileri bile öldürten ilk Floransa büyük dükası Cosimo'nun kıyıcılığı yüzünden, bu haydutlara katılanlar oldu. Örneğin, kahramanımızın yaşadığı çağa yakın zamanlarda, 1550 yılına doğru, Monte Marciano dükası Alfonso Piccolomini ve Marco Sciarra, başarıyla yönettikleri silahlı çetelerle, Albano çevresinde, o zamanlar hayli gözüpek olan papa askerlerine meydan okuyorlardı.

Halkın, hâlâ hayran olduğu bu ünlü başkanların eylem alanı Po'dan, Ravenna bataklıklarından, o zaman Vezüv'ü örten ormanlara kadar uzanıyordu. Onların destansı öyküleriyle pek çok üne kavuşmuş, Roma'dan 2 fersah uzakta, Sapoli yolu üzerinde, Faggiola

ormanı, XIII. Gregorio'nun papalığı zamanında, bazen birkaç bin askeri bir araya toplayan Sciarra'nın genel karargâhıydı. Bu ünlü haydutun ayrıntılı bir tarihçesi yazılsa, bugünkü kuşağın gözünde, inanılmaz bir şey olur, çünkü yaptığı işlerin nedenlerini bu kuşak, anlamak istemeyecektir. Bu haydut, ancak 1592 yılında yenilebildi. İşlerinin umutsuz bir duruma girdiğini görünce Venedik cumhuriyetiyle anlaştı, en özverili ya da en suçlu askerleriyle birlikte onun hizmetine girdi. Sciarra ile bir antlaşma imzalamış olan Venedik, Roma hükümetinin isteği üzerine onu öldürttü ve kahraman askerlerini Girit adasını Türklere karşı savunmak üzere gönderdi. Fakat Venedik, Girit'te öldürücü bir vebanın çevreyi kasıp kavurduğunu pekâlâ biliyordu ve Sciarra'nın cumhuriyet emrine ayırdığı beş yüz asker, birkaç gün içinde altmış yediye indi.

Ulu ağaçları eski bir volkanı örten o Faggiola ormanı, Marco Sciarra'nın çalışmalarına son sahne olmuştur. Kasvetli görünümü trajedi için yaratılmışa benzeyen o olağanüstü Roma kırlarının en güzel yöresi olduğunu, size her gezgin söyleyecektir. Orman, kara yeşilliklerle, Albano dağının tepelerini örtmektedir.

Bu güzel dağ, Roma kurulmadan yüzyıllarca önce olan bir volkan püskürmesi sonucunda ortaya çıkmış, bütün tarihlerden önce gelen bir çağda, bir zamanlar Apenin dağlarıyla deniz arasında uzanıp giden geniş ovanın ortasında yükselmiştir. Faggiola'nın koyu gölgeleriyle örtülü yükselen Monte Cavi, dağın en yüksek tepesidir; gerek Terracina'dan ve Ostia'dan, gerek Roma'dan ve Tivoli'den, her yandan görülür. Gezginler arasında çok ünlenmiş olan o Roma ufkunun, güneye doğru son noktasını, şimdi saraylarla dolu olan Albano dağı oluşturur. Latin kökenli ulusların birlikte tapındıkları ve bir tür dinsel federasyonun bağlarını güçlendirdikleri Jüpiter Feretrio tapınağının yerine, Monte Cavi'nin doruğuna, kara keşişlerin bir manastırı yapılmıştır. Gezginler, ulu kestane ağaçlarının gölgeleri altından geçerek, birkaç saat içinde, Jupiter tapınağının kalıntılarını oluşturan çok büyük taş parçalarının bulunduğu noktaya varırlar. Fakat bu iklimde pek nefis olan o koyu gölgelikler altında, gezginler, bugün bile, ormanın derinliklerine kaygıyla bakarlar; haydutlardan korkarlar. Monte Cavi'nin tepesine varılınca, yemek pişirmek üzere, tapınak kalıntılarının ortasında ateş yakılır. Roma kırlarına tümüyle egemen olan bu noktadan bakınca batıda deniz, üç dört fersah uzaklıkta olmasına karşın, iki adım ötede gibi görünür; en küçük tekneleri bile göz fark eder; buharlı gemiyle Napoli'ye geçen yolcuları, en zayıf dürbünle bakınca saymak mümkündür. Bütün öteki yanlardan bakınca, doğuda, Palestrina'nın üstünde Apenin'le ve şimdiki San Pietro ile ve Roma'nın diğer büyük yapılarıyla biten gözalıcı bir ova görülür. Monte Cavi çok yüksek olmadığı için göz, tarihsel şan ve şereften doygun kalabilecek olan bu yüce ülkenin en küçük ayrıntılarını seçer; aynı zamanda, ovada veya dağın yamaçlarında göze çarpan her konu, her duvar kalıntısı, Tito Livio'nun anlattığı, yurtseverlik ve kahramanlıklarla dolu savaşlardan birini anımsatır.

Jüpiter Feretrio tapınağının kalıntılarından olan ve şimdi gezgin keşişler bahçesine duvar görevi yapan çok büyük taş yığınlarının bulunduğu noktaya gitmek için bugün de eskisi gibi, ilk Roma krallarının geçtiği "Zafer Yolu"ndan gitmek mümkündür. Bu yol, çok düzgün yontulmuş taşlarla döşelidir. Faggiola ormanının ortasında, bu yolun, uzun bölümleri vardır.

Şimdi duru bir suyla dolmuş bulunduğu için, lav kayasının ortasında gömülü, çevresi beş altı mil olan o güzel Albano gölü haline gelen, sönük kraterin kıyısında, Roma siyasetinin, daha ilk krallar devrinde yıktığı, Roma'nın anası Albe vardı. Bugün orada Albe yıkıntıları vardır. Birkaç yüzyıl sonra, Albe'den bir çeyrek fersah uzaklıkta, dağın denize bakan yamacında, modern kent olan Albano yükseldi; fakat, Albano ile gölün arasında, kayalardan bir duvar vardır ki gölün kenti, kentin de gölü görmesine engel olur. Albano'ya ovadan bakınca, beyaz binalarının, haydutlar tarafından çok sevilen ve çok ünlü yanardağı dört yandan çepeçevre sarmış ormanın kara ve

derin yeşillikleri üstünde, güçlü bir biçimde yansıdığı görülür.

1540 yılında felaketlerini anlatacağım erkli Campireali ailesi, soyluların ön sıralarında yükselmekte olduğu zamanda, nüfusu bugün beş altı bin olan Albano'da üç bin kişi yoktu.

Bu öyküyü, biri Roma'ya, biri Floransa'ya ait elyazması, iki kalın kitaptan çeviriyorum. Büyük bir tehlikeyi göze alarak, bizim eski masallarımızın deyişinin hemen hemen aynı olan deyişlerini korumayı göze aldım. O olayların günümüzün çok ince ve çok ölçülü deyişiyle anlatılması, hele yazarlarının görüşlerine hiç uygun düşmeyecekti kanısındayım. Her iki elyazması da yaklaşık olarak 1598 yılında yazılmıştır. Hem onlar için, hem kendim için, okuyucunun hoşgörüsünü dilerim.

II

Floransa el yazmasının yazarı diyor ki: "Nice acılı öyküler yazdıktan sonra, anlatması bana hepsinden fazla acı veren öyküyü en sonra yazacağım. Castro'daki Visitazione manastırının ünlü başrahibesinden, yargılanması ve ölümü Roma ve İtalya yüksek çevresini pek çok oyalayan Elena de Campireali'den söz edeceğim." Daha 1000 yılında, haydutlar Roma dolaylarında hüküm sürüyorlardı ve devlet memurları sözü geçen ailelere satılmışlardı. Davanın görüldüğü yıl olan 1572'de, XIII. Gregorio Buoncompagni, San Pietro'nun tahtına çıktı. Bu papa, ruhani başkana özgü bütün üstünlükleri özvarlığında toplamıştı; fakat, sivil yönetimi, bazı zayıflıklarından dolayı eleştirilmiştir. XIII. Gregorio, ne namuslu yargıçlar seçebilmiş, ne haydutları ortadan kaldırabilmiştir. Cinayetlere üzülüyor, fakat bunları işleyenleri cezalandıramıyordu. Ölüm cezası verecek olursa büyük sorumluluk altına gireceğini sanıyordu. Bu görüş açısı, Roma'ya giden yolların, adeta sayısız haydutla dolmasına neden oldu. Az çok güvenle gezebilmek için, haydutlarla dost olmak gerekiyordu. Albano'dan geçerek Napoli'ye giden yol üstünde, pek elverişli bir noktada bulunan Faggiola ormanı, çoktan beri, Papa hükümetinin düşmanı olan bir hükümetin genel karargâhıydı ve Roma, ormanın krallarından biri olan Marco Sciarra ile, iki devlet arasında antlaşma yapar gibi, birçok kez görüşme yapmak zorunda kalmıştı. Bu haydutların güçlü olmalarının nedeni, komşuları olan köylülerce sevilmeleriydi.

O haydutların genel karargâhına çok yakın olan o güzel Albano kentinde, 1542 yılında Elena de Campiraeli dünyaya geldi. Babası, ülkenin en zengin ileri gelenlerinden biri olarak tanınmış ve bu bakımdan, Napoli Krallığı içinde, büyük topraklara sahip Vittoria Carafa ile evlenmişti. Henüz yaşayan ve Vittoria Carafa ile kızını çok yakından tanımış olan birkaç yaşlı adamın adını söyleyebilirim. Vittoria, bir ağırbaşlılık ve zekâ örneğiydi; fakat bütün üstün zekalılığına karşın, ailesini yok olmaktan kurtaramadı. Gariptir ki okuyucuya sunacağım kişilerden hiçbirisi, öykümün üzüntülü konusunu oluşturacak olan korkunç yıkımlardan, bence, ayrıca sorumlu tutulamaz. Zavallılar görüyorum, fakat doğrusunu isterseniz, suçlu kimse bulamıyorum. Genç Elena'nın olağanüstü güzelliği ve çok ince ruhu, kendisi için iki tehlike ve âşığı Giulio Branciforte için de özür oluşturuyordu. Tıpkı Castro Piskoposu Monsenyör Cittadini'nin anlayıştan yoksunluğunun da bir dereceye kadar onu bağışlatabilmesi gibi. Ruhani meslekte hızla ilerlemiş olması dürüstlüğünden ve özellikle benzerlerine bakınca davranışlarının soyluluğundan ve yüzünün pürüzsüz güzelliğinden ileri geliyordu. Onu kim görse kesinlikle seveceği yazılmıştı.

"Hiç kimseye dalkavukluk etmek istemediğim için şu noktayı gizlemeyeceğim. Hücresinde, San Paolo gibi, yerden birkaç ayak yükselmiş olarak pek çok kez görülen ve bu garip durumda, sırf Hakkın yardımıyla duran Montre Cavi manastırındaki keşişlerden bir kutsal kişi, Campireali

senyörüne, soyunun kendisiyle söneceğini, iki çocuğu dünyaya geleceğini, ikisinin de kazada öleceklerini haber vermişti. Campireali, bu fal yüzünden, kentinde kendisiyle evlenecek kadın bulamamış, kısmetini aramak için Napoli'ye gitmiş, orada, büyük bir servet ve eğer mümkünse, kötü yazgısını, üstün zekâsıyla değiştirmeye gücü yetecek bir kadın bulmak mutluluğuna ermişti. Bu Senyör Campireali çok namuslu bir adam olarak tanınmıştı, çok da hayır işlerdi; fakat hiç zeki değildi, bu nedenle, yavaş yavaş Roma'da oturmaktan vazgeçti, sonunda, bütün yılı, Albano'daki köşkünde geçirir oldu. Kentle deniz arasında uzanan çok verimli ovadaki topraklarını işletmekle uğraşıyordu. Karısının öğüdü üzerine, soyuyla çok gururlanan bir delikanlı olan oğlu Fabio'nun ve Farnese koleksiyonunda bulunan portresinde de görüleceği üzere, olağanüstü bir güzelliğe sahip olan kızı Elena'nın kusursuz bir eğitim almasını sağladı. Kötü talihi, o çağda birçok dedikodulara neden olan, bugün bile belleklerde yaşayan bu kadına, Yüce Tanrı'nın verdiği ölümlü kalıbı seyretmek için, öyküsünü yazmaya başladıktan sonra, Farnese sarayına gittim. Başı uzun bir oval, alnı gayet geniş, saçları koyu kumral, yüzü, daha çok neşe saçıyor; derin anlamlı iri gözleri, pek düzgün yay gibi kumral kaşları var. Dudakları oldukça ince ve ağız çizgilerini, ünlü ressam Correggio tarafından çizilmiş sanırsınız."

Farnese galerisinde, çevresini kuşatan portreler ortasında, bir kraliçeye benziyor. Neşeli edanın, sevgiyle kaynaşmasına pek az raslanır.

"O çağda, Roma prenslerinden çoğunun, kızlarını gönderdikleri, şimdi yıkılmış olan Castro kenti Visitazione manastırında, öğrenci olarak tam sekiz yıl kaldıktan sonra, Elena yurduna döndü, fakat manastırdan ayrılırken de kilisenin büyük mihrabına, gayet güzel bir kupa adadı.

"Albano'ya geri döner dönmez, babası, o zaman oldukça yaşlı bir adam olan ünlü şair Visitazione'yu, büyük bir aylıkla, Roma'dan getirtti; o da Elena'nın belleğini, tanrısal Virgilius'un, Petrarca'nın, Ariosto'nun en güzel şiirleriyle süsledi."

Çevirmen, burada, XVI. yüzyılın, bu büyük şairlere ayırdığı türlü şeref payları hakkındaki uzun bir konuşmayı çıkarmak zorunda bulunuyor. Elena, anlaşılıyor ki, Latince biliyormuş. Kendisine gösterilen şiirlerde aşktan, hem de 1839'da raslayacak olursak bize pek garip görünecek bir aşktan söz ediliyordu. Büyük özveriler isteyen, ancak gizlerle kuşatılmış olursa süren ve daima en korkunç acılarla yan yana bulunan şiddetli aşktan söz etmek istiyorum.

İşte, Giulio Branciforte'nin, daha on yedi yaşında bulunan Elena'ya esinlemeyi başardığı aşk bu türdü. Giulio Branciforte, onun komşularındandı, pek de yoksuldu; kentten bir çeyrek fersah ötede, Albe kalıntıları ortasında ve gölü kuşatan, yeşilliklerle örtülü, yüz elli ayak derinlikteki uçurumun kıyısında, köhne bir evde oturuyordu. Faggiola ormanının ürkütücü ve görkemli gölgeliklerine bitişik olan bu ev, Plazzuola manastırı yapıldığı zamandan beri yıkılmış bulunmaktadır. Bu yoksul delikanlının, hareketli ve çevik davranışlarından ve şanssızlığına dayanma konusunda gösterdiği, içten tasasızlıktan başka bir şeyi yoktu. Ondan yana söylenebilecek en iyi şey, yüzünün güzel olmamakla birlikte anlamlı olduğuydu. Fakat iki üç tehlikeli serüvende, Prens Colonna'nın komutası altında ve onun askerleri arasında, kahramanca savaştığı söyleniyordu.

Yoksulluğuna, güzel olmamasına karşın, bütün Albano kızlarına göre büyüleyiciliği, böyle bu kalbe sahip olmasındandı. Her yanda iyi kabul gören Giulio Branciforte, Elena, Castro manastırından dönünceye kadar, kolay elde edilir kadınların dışında aşk serüveni yaşamamıştı.

Kısa bir süre sonra, büyük şair Cecchino, bu genç kıza edebiyat öğretmek üzere Roma'dan Campireali köşküne geldiği zaman, kendisini tanıyan Giulio, ona Latince bir şiir göndermiş, yaşlılığında, bu kadar güzel gözlerin kendi gözlerine baktığını ve bu kadar saf bir ruhun

düşüncelerini bazen yerinde bulunca, büsbütün mutlu olduğunu görmek mutluluğuna erişinden söz etmişti.

Elena'nın dönüşünden önce, Giulio'nun ilgi gösterdiği genç kızların kıskançlığı ve hayal kırıklığı, yeni başlayan bir aşkı gizlemek için aldığı bütün önlemleri çok geçmeden boşa çıkarmış ve doğrusu, yirmi iki yaşında bir delikanlı ile on yedi yaşında bir kız arasındaki bu aşk, ölçülülükle uzlaştırılamayacak bir biçimde gelişmişti. Aradan üç ay geçmeden, Senyör de Campireali, Giulio Branciforte'nin, köşkünün penceleri altından, çok sık geçtiğini fark etmişti. Bu ev, göle çıkan caddenin ortasına yakın bir noktada, bugüne kadar ayakta kalmıştır.

Cumhuriyetlerin katlandıkları özgürlüğün doğal sonucu olan açık sözle sertlik ve buyuruculuk öfkelerinin henüz önünü alamadığı serbest öfkeler, Senyör de Campireali'nin ilk girişiminde açıkça görülmektedir. Genç Branciforte'nin sık sık gözükmesinden ilk kuşkulandığı gün, Campireali, onu şöyle azarlamıştı:

- Sırtına geçirecek giysin bile bulunmadığı durumda, boyuna evimin önünden geçmeye ve kızımın pencerelerine küstahça bakmaya nasıl cüret ediyorsun? Hareketimi, komşuların yanlış yorumlamasından çekinmesem, sana üç tane altın sikke verirdim; Roma'ya gider, daha uygun bir gömlek satın alırdın. Paçavralarının görünümü, benim ve kızımın gözlerimizi bu kadar sık rahatsız etmezdi.

Elena'nın babası, kuşkusuz abartıyordu. Genç Branciforte'nin giysisi paçavra değildi, çok sade gereçlerle yapılmıştı; fakat gayet temiz olmasına ve sık sık süprülmesine karşın, doğrusunu söylemek gerekirse, görünümünden, uzun zaman kullanılmış olduğu anlaşılıyordu.

Giulio, Senyör de Campireali'nin eleştirilerine o kadar üzüldü ki bir daha gündüzleri, onun evinin önünde gözükmedi.

Söylediğimiz gibi, eski çağlardan kalma bir su bendinin yıkıntılarından olup Branciforte'nin babası tarafından yapılan ve oğluna bırakılan evin ana duvarlarını oluşturan iki kemer, Albano'dan ancak beş, altı yüz adım ötedeydi. Bu yüksek yerden yeni kente inmek için, Giulio, Campireali'nin köşkünün önünden geçmek zorundaydı. Elena, arkadaşlarının dediğine göre, kendi yüzüne bakmaktan mutlu görünen ve kendisini sırf bu mutluluğa vermek için bütün ilişkilerini bitiren bu garip delikanlının ortalıkta görünmediğini, çok geçmeden fark etti.

Bir yaz gecesi, gece yarısına doğru, Elena'nın penceresi açık duruyor ve genç kız, denizden esen rüzgârı soluyordu. Albano kenti, denizden, üç fersahlık bir ovayla ayrılmış bulunmaktaysa da deniz rüzgârı, Albano tepesinden, pekâlâ hissedilebilir. Gece karanlıktı, derin bir sessizlik vardı; bir yaprak düşse işitilecekti. Elena, penceresine abanmış, belki de Giulio'yu düşündüğü sırada, bir gece kuşunun sessiz çarpan kanadı gibi bir şeyin, yavaşça, penceresi önünden geçtiğini hayal meyal gördü. Korkarak geri çekildi. Bu şeyin, yoldan geçen birisi tarafından kendisine uzatılmış olduğu, aklına bile gelmedi. Penceresi, köşkün ikinci katında ve yerden, elli ayağı aşan bir yükseklikteydi. Derin bir sessizlik ortasında, yaslandığı pencerenin önünden bir o yana, bir bu yana geçen bu garip şeyin, bir çiçek demeti olduğunu, birdenbire sezdi; kalbi hızlı hızlı çarptı. Bu demet, galiba, Roma kırlarında yetişen ve yirmi otuz ayağa kadar uzayan, bambuya benzeyen uzun kamışlardan üç dört tanesinin ucuna bağlanmıştı. Kamışların inceliğinden ve oldukça güçlü esen rüzgârdan dolayı Giulio, çiçek demetini Elena'nın bulunabileceğini düşündüğü pencerenin tam önünde tutmakta güçlük çekiyordu. Gerçekte gece o kadar karınlıktı ki sokaktan bakınca, o yükseklikteki hiçbir şeyi görmenin olanağı yoktu. Penceresinin önünde kımıldamadan duran Elena, derin bir heyecan içindeydi. Bu demeti almak, bir itiraf değil miydi? Esasen o, bizim yaşadığımız bu çağda, iyi bir eğitim görerek yaşama hazırlanmış yüksek çevreye bağlı bir genç kızın, bu tür bir serüven karşısındaki duygularından hiçbirini duymuyordu. Babası ile erkek kardeşi Fabio evde bulundukları için en

ufak gürültüyü, Giulio'ya çevrilmiş bir arkebüz ateşinin izleyebileceği, aklına gelen ilk şey oldu; karşılaştığı tehlikeden dolayı bu zavallı gence acıdı. Sonra, Giulio'yu daha pek az tanımasına karşın, yeryüzünde kendi ailesinden sonra en çok sevdiği insanın o olduğunu düşündü. Birkaç dakikalık kararsızlıktan sonra demeti aldı. Koyu karanlıkta çiçekleri eliyle yoklayınca, bir çiçeğin dalına bir pusula iliştirilmiş olduğunu gördü, büyük merdivenin başındaki Meryem tasviri önünde yanan lambanın ışığında onu okumaya koştu. İlk satırları okuyup mutluluğundan yüzü kıpkırmızı olunca kendi kendine: "Ne düşüncesizim!" diye söylendi. "Beni bir gören olursa mahvolurum, hem de ailem bu zavallı delikanlıya sonsuza dek eziyet çektirir." Yeniden odasına geldi ve lambayı yaktı. Yaptığı işten utanan ve o karanlık gecenin ortasında bile gizlenmek ister gibi, Campireali sarayının karşısında bugün hâlâ duran garip biçimli yeşil meşelerden birinin iri gövdesine yapışan Giulio için bu, pek zevkli bir an oldu.

Giulio, mektubunda, Elena'nın babasından işittiği onur kırıcı sitemi, büyük bir yalınlıkla anlatıyor ve "Gerçi ben yoksulum," diye sürdürüyordu, "yoksulluğumun ne derece fazla olduğunu düşünmekte de güçlük çekersiniz. Albe su bendinin kalıntıları altında belki de görmüş olduğunuz evimden başka bir şeyim yok. Evin çevresinde bir bahçe vardır ki kendim eker biçerim, verdiği otlarla karın doyururum. Bir de, yılda otuz eküye iltizama verilen bir bağım vardır. Doğrusu, sizi niçin sevdiğimi ben de bilmiyorum. Gelip yoksulluğumu paylaşmanızı kuşkusuz size öneremem. Bununla birlikte, eğer beni sevmezseniz, yaşamımın, gözümde artık hiçbir değeri yoktur; onu sizin uğrunuzda, bin kez fedaya hazır olduğumu söylemeğe gerek yok. Siz manastırdan dönmeden önce, bu yaşam hiç de zavallı değildi, tersine en parlak hulyalarla doluydu. Yani, diyebilirim ki mutluluğu görünce zavallı oldum. Hiç kuşkusuz, o zamanlar dünyada hiç kimse bana, babanızın söylediği onur kırıcı sözlerle seslenmeye cesaret edemezdi; hançerim, çabucak hakkımı alırdı. O zaman, cesaretim ve silahlarımla kendimi, herkesle bir görüyordum; hiçbir eksiğim yoktu. Şimdi, her şey değişti; korkunun ne olduğunu öğrendim. Fazla yazdım; belki de beni aşağı görüyorsunuz. Eğer böyle değil de, üstümdeki zavallı giysilere karşın bana azıcık acıyorsanız, göreceksiniz ki her akşam dağın tepesindeki Cappuccino manastırının saati gece yarısını çaldığı zaman sizin odanızın olduğunu tahmin ettiğim pencerenin karşısındaki büyük meşe ağacının altına saklanarak durmadan oraya bakıyorum. Eğer beni babanızın yaptığı gibi, aşağı görmüyorsanız demetteki çiçeklerden bir tanesini bana atın. Fakat dikkat edin, köşkünüzün kornişlerinden ya da balkonlarından birine düşmesin."

Bu mektup birkaç kez okundu, Elena'nın gözlerine, yavaş yavaş yaşlar doldu; çiçekleri çok sağlam ibrişimle tutturulmuş olan bu çok güzel demete, hüzünle bakıyordu. Demetten bir çiçek koparmaya çalıştı; fakat başaramadı, sonra bir vicdan azabı duydu. Romalı genç kızların inancına göre, bir âşık tarafından verilen bir demetten çiçek koparmak ya da o demeti herhangi bir biçimde hırpalamak, o aşkı ölümle karşı karşıya bırakmaktır. Giulio'nun sabırsızlanmasından kaygılanıyordu, pencereye koştu; fakat lamba, odayı aydınlığa boğduğu için pencere önüne gelince birdenbire, çok fazla göze çarpacağını düşündü. Elena, nasıl bir işaret yapabileceğini kestiremiyordu; gereğinden fazla düzgün olmayan hiçbir işaret bulamıyordu.

Utanç içinde, koşarak yine odasına girdi. Fakat vakit geçiyordu; birdenbire aklına giren bir düşünce, onu anlatılamaz bir şaşkınlık içinde bıraktı.

Giulio, onun da babası gibi yoksulluğunu aşağı gördüğünü sanacaktı! Masasının üstünde duran pahalı bir mermer parçası gördü, onu mendiline bağladı, bu mendili, penceresinin tam karşısındaki meşe ağacının dibine attı, sonra uzaklaşmak gerektiğini anlatan bir işaret yaptı. Giulio, bu işarete uyduğunu işitti; çünkü delikanlı, oradan uzaklaşırken ayak seslerini gizlemeye gerek görmüyordu. Giulio, göl ile Albano'nun son alevleri arasındaki kaya çemberinin tepesine

varınca Elena, onun, bir aşk şarkısı söylediğini işitti; bu kez ayrılık işaretleri yaparkenki çekingenliği azalmıştı. Sonra mektubu yeniden okumaya başladı.

Ertesi gün ve onu izleyen günler, buna benzer mektuplar geldi, görüşmeler oldu. Fakat bir İtalyan kasabasında her şey göze çarpar. Elena da memleketin en zengin gelinlik kızı olduğu için Senyör de Campireali'ye, her akşam gece yarısından sonra kızının odasında ışık görüldüğü haber verildi. Asıl garibi, pencere açık duruyordu, Elena da sanki sivrisineklerden hiç korkmuyormuş gibi pencerenin önünde duruyordu. (Son derece yapışkan bir sivrisinek ki, Roma kralının güzel gecelerini haram eder. Burada, okuyucudan bir kez daha özür dilemek zorundayım. İnsan, yabancı ülkelerin göreneklerini öğrenmek hevesine düşünce, bizimkilerden çok garip, çok başka düşüncelerle karşılaşmayı göze almalıdır.) Senyör de Campireali, kendi arkebüz tüfeğiyle oğlununkini hazırladı. Gece saat on biri kırk beş geçeyi çalarken Fabio'yu çağırdı, ikisi birlikte, köşkün birinci katında, tam Elena'nın penceresinin altında bulunan, taştan büyük bir balkona, ellerinden geldiği kadar az gürültü ederek süzüldüler. Balkonun taştan korkuluğunun som sütunları, dışarıdan atılabilecek arkebüz kurşunlarına karşı, ikisini de yarı bellerine kadar koruyordu. Saat, gece yarısını çaldı; baba oğul, köşklerinin karşısındaki sıra ağaçlar altında, hafif bir gürültü işittilerse de Elena'nın pençeresinde, ışık yanmadığını görünce şaşırıp kaldılar. O zamana kadar pek sade olan ve afacan hareketleriyle bir çocuğa benzeyen bu kızın yaradılışı, sevmeye başlayalı, değişmişti. Küçük bir dikkatsizliğin aşığının yaşamını tehlikeye sokacağını biliyordu; babası gibi erkli bir senyör, Giulio Branciforte ayarında bir yoksul adamı öldürecek olursa, gözden kaybolup üç ay Napoli'de oturması yeterliydi; bu sürede, Roma'daki dostları işi yoluna koyarlardı ve Meryem mihrabına, o zaman moda olduğu üzere, birkaç yüz ekülük bir gümüş kandil adamakla da iş biterdi.

Elena, sabahleyin, yemekte babasının yüzünden, bir şeye çok öfkelendiğini anlamıştı; görülmediğini sanarak babasının yüzüne baktığı zaman, kendisinin, bu öfkede payı olduğunu tahmin etti. Hemen gidip, babasının, yatağının yanı başında asılı tuttuğu çok güzel beş arkebüzün kundaklarına biraz toz serpti; kamalarına ve kılıçlarına da yine hafif bir toz tabakası sürdü. Bütün gün delice bir neşe içinde, evde boyuna, oradan oraya dolaşıyordu; eğer Giulio'yu görebilirse ona olumsuz bir işaret yapmaya kesinlikle karar vermiş olarak, ikide bir pencerenin önüne gidiyordu. Fakat ne gezer ! Zavallı çocuk, genç Senyör de Camprieali'nin azarından o kadar incinmişti ki gündüzleri, Albano'da asla ortaya çıkmıyordu; yalnızca, pazar günleri, tapınım için, görev diye kiliseye gidiyordu.

Elena'yı son derece seven ve onun hiç bir isteğini geri çevirmeyen anası, o gün, kızıyla birlikte üç kez sokağa çıkmış, ama bu hiçbir işe yaramamıştı. Elena Giulio'yu göremedi; umutsuzluk içindeydi. Akşama doğru, gidip babasının silahlarını gözden geçirdiği zaman, arkebüzlerden ikisinin doldurulmuş, hemen bütün kamaların ve kılıçların elden geçmiş olduğunu görünce ne hale geldiğini bir düşünün! Son derece şiddetli kaygısını, ancak hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi görünmek için harcadığı sonsuz çaba sayesinde unutabiliyordu. Gece saat onda odasına çekilince oradan annesinin oturma odasına geçen kapıyı kilitledi, sonra dışarıdan görülmeyecek biçimde yere uzanıp yüzünü pencereye yapıştırdı. Saatlerin çalışını nasıl bir heyecanla dinlediğini düşünebilirsiniz. Giulio'ya hızla bağlanıyordu ve artık kendisini kınamalarından da eser kalmamıştı. Elena, kendi kendine "Yalana ne gerek var?" diyordu. "Onu bütün ruhumla sevmiyor muyum?"

Saat on bir buçukta, babasıyla erkek kardeşinin, kendi peneceresinin altındaki büyük taş balkonda pusuya yattıklarını açık seçik gördü. Cappuccino manastırında saat gece yarısını çaldıktan iki dakika sonra, gelip büyük meşenin altında duran âşığının ayak seslerini de iyiden iyiye duydu; babasıyla kardeşinin hiçbir şey duymamış gibi davrandıklarını, sevinçle

gördü. Çünkü bu kadar hafif bir gürültüyü seçebilmek için aşkın verdiği heyecana ihtiyaç vardı.
Elena, kendi kendine:
- Şimdi, diye söylendi, beni öldüreceklerini bilsem, bu akşamki mektubu, ne pahasına olursa olsun, ele geçirmemeleri gerek; yoksa bu zavallı Giulio'ya sonsuza kadar eziyet ederler.
Bir istavroz çıkardı, bir eliyle, penceresinin demir korkuluğuna tutanarak olabildiği kadar dışarı sarktı. Aradan, çeyrek dakika geçmemişti ki çiçek demeti, her zamanki gibi uzun bir kamışa bağlı olarak geldi, koluna çarptı. Elena demeti yakaladı; fakat onu, ucuna bağlı bulunduğu kamıştan hızla çekerken bu sefer kamışı, taş balkona çarptı. Aynı saniyede, iki el arkebüz patladı, bunu tam bir sessizlik izledi. Kardeşi Fabio, balkona hızla çarpan şeyin, Giulio'nun tutunarak kızkardeşinin odasından aşağı indiği bir ip olup olmadığını, karanlıkta pek iyi kestiremediğinden, onun parmaklığına doğru ateş etmişti. Elena, ertesi gün, demire çarpıp yassılan kurşunun izini gördü. Giulio, düşmek üzere olan kamışı tutarken bir parça gürültü yaptığı için, Senyör de Campireali, sokağa taş balkonun altına doğru ateş etmişti. Diğer yandan, Giulio da başının üstünde bir gürültü işitmiş, sonunun nereye çıkacağını düşünmüş, balkonun çıkıntısı altına sığınmıştı.
Fabio, arkebüzünü çabucak yeniden doldurdu ve babası razı olmadıysa da evin bahçesine koştu, yandaki sokağa açılan küçük bir kapıyı sessizce açtı, sonra, hırsız adımlarıyla gelerek, köşkün altında gezinenlerin kimler olduğuna baktı. O gece, arkadaşlarıyla birlikte olan Giulio, o sırada ondan yirmi adım ötede, bir ağaca yaslanmış, duruyordu. Elena, balkonundan sarkmış durumda, âşığı adına yürek çarpıntıları geçirerek, sokakta yürüdüğünü işittiği erkek kardeşiyle, çok yüksek sesle konuşmaya başladı; hırsızları öldürüp öldürmediğini sordu.
Kardeşi, bir aşağı bir yukarı arşınladığı sokaktan ona haykırarak yanıt verdi:
- Alçakça oyununuza aldandığımı sanmayın! Ağlamaya hazır olun, pencerenize sarkıntılık etme cüretinde bulunan küstahı öldüreceğim.
Bu sözler söylenir söylenmez, Elena, annesinin, oda kapısını vurduğunu işitti.
Kapısının nasıl olup da kapandığını anlamadığını söyleyerek koştu, açtı.
Annesi:
- Bana gösteriş yapma, sevgili meleğim, dedi, baban çok öfkeli, belki de seni öldürür; gel, koynuma yat; yanında da mektup varsa ver, saklayayım.
Elena:
- Alın demeti, dedi; mektup, çiçeklerin arasında saklıdır.
Ana kız, yatağa henüz yatmışlardı ki Senyör Campireali, karısının odasına girdi; özel tapınım odasına uğramış, orayı altüst etmiş geliyordu. Elena'nın asıl dikkatini çeken şey, benzi ölü gibi sapsarı olan babasının, kararını kesinlikle vermiş bir adam gibi, yavaş yavaş hareket etmesiydi.
Elena:
- Mahvoldum! diye düşündü.
Babası, kızının yatağının yanından geçerken öfkeyle titreyerek, fakat tam bir soğukkanlılık taklidi yaparak:
- Çocuklarımız olduğu için seviniyoruz, dedi; çocuklarımız olduğu için seviniyoruz; bu çocuklar kız olunca, sevinmek değil, kan ağlamalıyız. Aman Yarabbi! olur şey mi bu? Altmış yıldan beri hakkında en ufak bir söz söylenmemiş bir adamın onurunu, hoppalıkları yüzünden yok edebiliyorlar.
Böyle diyerek kızının odasına geçti. Elena, annesine:
- Mahvoldum, dedi, mektuplar, pencerenin yanında, haçın ayağının altında duruyor.
Annesi, hemen yataktan atladı ve kocasının peşinden koştu; onun öfkesini büsbütün artırmak için, en mantıksız sözlerle bağırmaya başladı ve bunu başardı. Yaşlı adam köpürdü, kızının

odasında ne bulduysa kırıp dökmeye başladı; fakat kadın, görülmeden, mektupları kaçırabildi. Bir saat sonra, Senyör Campireali, karısının odasına bitişik kendi odasına geçip de evin içinde her şey sessizliğe gömülünce; anası, kızına:

- Al mektuplarını, dedi, okumak istemem; bak bize neye mal oluyorlardı! Ben, senin yerinde olsam, bu mektupları yakarım. Allahaısmarladık, öp beni.

Elena, göz yaşları içinde, odasına girdi, annesinin bu sözlerini işittiğinden beri, Giulio'yu artık sevmiyor gibi geliyordu. Sonra, mektupları yakmaya davrandı; fakat onları yok etmeden önce, bir kere daha okumaktan kendini alamadı. Öyle çok okudu ki o yararlı öğüdü uygulamaya karar verdiği zaman, güneş, gökyüzünde epeyce yükselmişti.

Bir pazar olan ertesi gün, Elena, annesiyle birlikte kiliseye gitti; bereket versin ki babası arkalarından gelmemişti. Kilisade ilk gördüğü insan, Giulio Branciforte oldu. Bir bakışta, onun yaralı olmadığından emin oldu. Mutluluğuna son yoktu; geceki olayları, çoktan unutmuş gitmişti. Bir kilisenin döşeme taşları üstünde bulunabilen türden, ıslak toprak sürülüp kirletilmiş, yıpranmış kâğıt parçalarına, beş altı mektup hazırlamıştı; bu mektupların hepsinde, aynı uyarılar vardı:

"Her şeyi sezmişlerdi, yalnızca onun adı dışında. Bir daha sokakta gözükmesin, buraya sık sık gelinecek."

Elena, bu kâğıt parçalarından bir tanesini yere bırakıverdi. Giulio, bir bakışla uyarıldı, kâğıdı yerden alıp kayboldu. Elena, bir saat sonra eve gelirken köşkün büyük merdiveninde, sabahleyin kendi kullandığı kâğıtlara çok benzediği için dikkatini çeken bir kâğıt parçası buldu. Annesi bile farkına varmadan onu yerden aldı, okudu :

"Gitmek zorunda bulunduğu Roma'dan, üç gün sonra dönecek. Pazar kurulduğu günler, gündüz, saat ona doğru, köylülerin şamatası arasında şarkı söylenecek."

Bu Roma yolculuğu, Elena'ya garip göründü. Üzgün üzgün: "Acaba, kardeşimin arkebüz kurşunlarından mı korkuyor?" diye düşünüyordu. Aşk, isteyerek kayboluş dışında, her şeyi bağışlar; çünkü bu işkencelerin en kötüsüdür. Yaşam, tatlı bir hülya içinde geçeceği ve âşığını sevmeyi gerektiren nedenleri düşünmekle dolu olacağı yerde acımasız kuşkularla çalkanır.

Elena, Branciforte'nin yokluğunun sürdüğü üç uzun gün içinde "Ama ne olursa olsun, onun beni sevmediğine inanabilir miyim?" diye düşünüyordu. Birdenbire, kederi, delice bir sevince döndü. Üçüncü gün, onun tam öğle üstü sokakta babasının köşkü önünde gezindiğini görmüştü. Sırtında yeni ve olağanüstü denilebilecek giysiler vardı. Davranışlarındaki soyluluk ve yüzündeki şen ve cesur saflık , hiçbir zaman, ondan yana bu kadar gözalıcı görünmemişti. Yine, o zamana kadar Albano'da, Giulio'nun yoksulluğundan o günkü gibi fazla söz edilmemişti. O acımasız sözleri söyleyenler, erkekler, özellikle de gençlerdi. Kadınlar, hele genç kızlar, onun yakışıklılığını, söyleye söyleye bitiremiyorlardı.

Giulio, bütün gün, kentte dolaştı; yoksulluğunun mahkûm ettiği tutsaklık aylarının acısını çıkarıyor gibiydi. Aşık bir erkeğe yakışacak biçimde, yeni gömleğinin altında, iyiden iyiye silahlıydı. Hançerinden ve kamasından başka giaccosunu da giymişti. Bu, demir tellerden yapılmış bir tür örgü yelekti ki, pek rahatsız edicidir, fakat o çağda yaşayan İtalyanlara her zaman bela olan bir hastalığı iyileştirirdi. (Sözünü etmek istediğim şey, tanışılan düşmanlardan biri tarafından, bir sokak köşesinde öldürülmek korkusudur.) Giulio, Elena'yı bir an göreceğini umuyordu ve aslında, ıssız evinde tek başına kalmak da istemiyordu. Nedeni şu:

Babasının eski bir askeri olan Romanzo, başka başka Condottierilerin kıtalarında, onunla birlikte on sefere katıldıktan ve en son Marco Sciarra'nın yanında bulunduktan sonra,

komutanı, aldığı yaralardan dolayı çekilmek zorunda kalınca kıtadan onunla birlikte ayrılmıştı. Komutan Branciforte'nin, Roma'da yaşamaması için nedenler vardı. Öldürdüğü adamların oğullarıyla karşılaşabilirdi. Hatta Albano'da yasal hükümete büsbütün sığınma niyetinde de değildi. Kentte bir ev satın almaktan veya kiralamaktansa, ziyaretçilerin geldiğini çok uzaktan görecek biçimde bir ev yapmayı yeğledi. Albe kalıntılarında son derece elverişli bir yer buldu. Saygısız ziyaretçiler tarafından görülmeden, eski dostu ve patronu Prens Fabrizio Colonna'nın egemen olduğu ormana sığınma olanağı vardı. Komutan Branciforte, oğlunun geleceğine hiç aldırmıyordu. Henüz elli yaşında, fakat vücudu yaralarla delik deşik olduğu durumda hizmetten çekildiği zaman, daha bir on yıl kadar yaşayabileceğini hesaplamış ve evini kurduktan sonra, ortaklık onurunu kazandığı kentlerin ve kasabaların yağmaları sonucunda biriktirdiği paranın, her yıl onda birini harcamıştı.

Albanolu bir kentsoylunun çirkin alayına karşılık olsun diye, şimdi oğluna otuz ekü gelir getiren bağı satın aldı. Komutan Branciforte, bir gün kentin çıkarları ve onuru konusunda öfkeli bir tartışma sırasında, bu kentsoylu, ona Albano'nun yaşlılarına öğüt vermenin, aslında kendisi kadar zengin bir mülk sahibine düştüğünü söylemişti. Komutan, bağı satın aldı ve daha başkalarını da satın alacağını açıkladı; sonra, ıssız bir yerde raslayınca o alaycıyı bir tabanca kurşunuyla öldürdü.

Böyle sekiz yıl yaşadıktan sonra, komutan öldü; yaveri Ranuzio, Giulio'yu delice severdi; bununla birlikte, işsizlikten usandığı için, Prens Colonna ordusunda yeniden görev aldı. Oğlum dediği Giulio'yu sık sık görmeye gelirdi ve prensin, Petrella'daki kıtasında karşılamak zorunda bulunduğu tehlikeli bir saldırıdan bir gün önce, kendisiyle birlikte savaşması için Giulio'yu da alıp götürmüştü. Onun çok kahramanca çarpıştığını görünce:

- Albano dolaylarında, en düşkün, en yoksul bir adam olarak yaşadığına göre, sen galiba delisin, üstelik de budalasın. Yetenekli olduğunu görüyorum, babanın adı da var. Aramızda parlak bir devşirme asker olabilir, üstelik, para da kazanabilirsin.

Giulio, bu sözlerden büyük acı duydu; bir papazdan ders aldığı için Latince biliyordu; fakat babası, papazın Latince'den başka hiçbir dediğine kulak asmadığı için delikanlının hiç eğitimi yoktu. Buna karşılık, yoksulluğundan dolayı aşağı görüldüğü, ıssız evinde tek başına yaşadığı için, ataklığıyla bilginleri bile şaşırtacak bir sağduyuya sahip olmuştu.

Örneğin, Elena'yı sevmeden önce nedenini bilmeden savaşa bayılır, fakat babasına ve Romanzio'ya göre, asıl trajediden sonra güldürmek için oynanan küçük oyun sayılan yağmadan nefret ederdi. Elena'yı sevmeye başladığından beri, yalnız kalıp düşünmesinin sonucu kazandığı o sağduyu, Giulio için bir işkence olmuştu. Bir zamanlar çok anlamsız bir ruha sahip olan delikanlı, kuşkuları konusunda hiç kimseye akıl danışmaya cesaret edemiyor, tutku ve yoksulluk içinde yaşıyordu. Onun devşirme asker olduğunu öğrenirse, Senyör Campireali de ne demezdi? Bu kez, haklı olarak sitemlerde bulunurdu!

Giulio, babasının demir sandığında bulduğu altın kordonların ve öteki mücevherlerin parasını harcayıp bitirdiği zaman, kendisini geçindireceğine emin olduğu bir gelir kaynağı olarak, öteden beri askerliğe güvenirdi. Giulio'nun kendisi çok yoksul olduğu durumda, zengin bir senyör olan Campireali'nin kızını kaçırmaktan hiç çekinmemesinin nedeni o tarihte, babaların servetlerini ölümlerinden sonrası için diledikleri gibi kullanmakta serbest olmalarındandı ve Senyör de Campireali, servet olarak kızına, topu topu bin ekü bırakabilirdi. Giulio'nun kafasını derinliğine uğraştıran bir sorun daha vardı: 1) Genç Elena ile evlendikten ve onu babasının evinden kaçırdıktan sonra hangi kente götürüp oturtacaktı? 2) Onu hangi para ile geçindirecekti?

Senyör de Campireali, Giulio'yu son derece üzen o acı sitemde bulunduğu zaman, delikanlı, iki gün çok şiddetli bir öfke ve acı içinde kalmıştı. Bu küstah yaşlı adamı ne öldürmeye, ne de

yaşatmaya karar verebiliyordu. Gece sabahlara kadar ağlıyordu. Sonunda, yeryüzünde biricik dostu olan Ranuzio'ya danışmaya karar verdi. Fakat bu dost, kendisini anlayabilecek miydi?

Ranuzio'yu boş yere, Faggiola ormanının her yanında aradı. Napoli yolu üzerinde, Velletri'ye kadar gitmek zorunda kaldı. Ranuzio orada, kalabalık bir birlikle, İspanyol Generali Ruiz d'Avalos'u bekliyordu. Bu general, eskiden, birçok kişinin yanında, Colonna bölüğünden küçümseyerek söz ettiğini anımsamadan, karadan Roma'ya gidiyordu. Bölük papazı, bu küçük olayı tam zamanında ona anımsatmış ve Ruiz d'Avalos, bir kayık hazırlatarak Roma'ya denizden gitmeyi yeğlemişti.

Komutan Ranuzio, Giulio'nun öyküsünü dinledikten sonra hemen:

- Bu senyör de Campireali'nin kim olduğunu bana iyice anlat ki dedi, sağgörüden yoksunluğu, Albano halkından iyi bir kimsenin yaşamına mal olmasın. Burada bulunmamızı gerektiren iş, olumlu ya da olumsuz, biter bitmez sen Roma'ya gidip günün her saatinde hanlarda ve daha başka genel yerlerde gözükeceksin. Kıza olan sevdandan dolayı senden kuşku duyulmaması gerekli.

Giulio, babasının eski arkadaşının kızgınlığını geçirmeye çok uğraştı. Kendisi de öfkelenmek zorunda kaldı. Sonunda:

- Senin kılıcına mı başvuruyorum sanıyorsun? dedi. Benim de bir kılıcım var! Senden akıllıca bir öğüt istiyorum.

Ranuzio, bütün sözlerini şöyle bitiriyordu:

- Sen gençsin, vücudunda yara yok; aşağılama herkesin içinde olmuştu. Onursuz bir erkeği kadınlar bile alçak görürler.

Giulio, gönlünün neyi istediğini anlamak için daha düşünmek istediğini söyledi ve İspanyol generalinin yanındaki askerlere yapılacak saldırıya ille katılmasını isteyen, dublon altınlarından başka bir de onur kazanmanın söz konusu olduğunu söyleyen Ranuzio'nun üstelemesine karşın, küçük evine tek başına döndü. Senyör Campireali kendisine bir el arkebüz atmadan bir gün önce, Velletri dolaylarından geri dönen Ranuzio ile başçavuşunu orada konuk etmişti. Ranuzio, patronu komutan Branciforte'nin, yaptığı bir seferden hemen sonra tutarını çabucak harcamayı uygun görmediği altın kordonları ve öteki mücevherleri eskiden içinde sakladığı demir çekmeceyi görmek için Giulio'yu zorladı. Çekmecede iki ekü buldu. Giulio'ya :

- Salık veririm, keşiş ol, dedi. Keşişlik için gereken bütün üstün niteliklere sahipsin. Yoksulluğu seviyorsun. İşte kanıt; alçaltılmaya katlanıyorsun, sokak ortasında Albanolu bir zengin tarafından aşağılanıyor, ses çıkarmıyorsun: ikiyüzlülükle oburluktan başka eksiğin yok.

Ranuzio, demir çekmeceye zorla, iki tane dublon koydu. Giulio'ya dedi ki:

- Sana söz veriyorum, eğer, Senyör Campireali, bir aya kadar, soyluluğuna ve görkemine yaraşır bir törenle gömülmeyecek olursa, burada hazır olan başçavuşum, yanına otuz kişi alıp gelecek, senin şu küçük evini yıkacak, yoksul eşyanı yakacaktır. Komutan Branciforte'nin oğlu, aşk yüzünden bu dünyada rezil olamaz.

Senyör Campireali ile oğlu, o iki el arkebüzü attıkları zaman Ranuzio ve başçavuş, taş balkonun altında mevzilenmişlerdi; sırasında anlattığımız gibi, Fabio, bahçeden geçerek sakınmadan dışarı çıktığı zaman, Giulio, onu öldürmelerine veya hiç olmazsa kaçırmalarına, binbir güçlükle engel olabilmişti. Ranuzio'yu yatıştıran şey, adam olma ve yararlı işler görme olasılığı bulunan bir gençten daha suçlu ve görülmekten başka işe yaramayan yaşlı bir günahkâr dururken o genci öldürmemek gerek düşüncesi olmuştu.

Bu serüvenin ertesi günü Ranuzio ormana daldı, Giulio da Roma'ya gitti. Ranuzio'nun verdiği dublonlarla güzel giysiler satın almak zevkine, yaşadığı yüzyıla göre pek garip olan ve sonradan eriştiği yüksek orunları müjdeleyen şu düşünce acı katıyordu. Giulio: "Elena, benim

kim olduğumu öğrenmelidir." diye düşünüyordu. Onun yaşında ve o çağda yaşayan hiçbir erkek, aşkından yararlanmaktan ve Elena'yı kaçırmaktan başka bir şey düşünmez, kızın, altı ay sonra ne hale geleceğini, kendisi hakkında nasıl bir düşünce besleyecğini kesinlikle aklına getirmezdi.

Giulio, Albano'ya dönüp Roma'dan getirdiği güzel giysileri herkesin gözleri önüne serdiği gün, öğleden sonra, Fabio'nun ata binip oradan üç fersah öteye, babasının deniz kıyısındaki ovada sahip olduğu yere gitmek üzere kentten dışarı çıktığını dostu yaaşlı Scotti'den öğrenmişti. Biraz sonra, Senyör Campireali'nin yanında iki papazla birlikte, dibinde Albano gölünün bulunduğu kraterin kıyısını dolaşan yeşil meşelerle süslü güzel yolu tuttuğunu gördü. On dakika sonra yaşlı bir kadın, yemiş satmak bahanesiyle, cesaretle Campireali köşküne giriyordu; ilk karşılaştığı insan, hanımı Elena'nın sırdaşı, küçük oda hizmetlisi Marietta oldu. Eline bir çiçek demeti tutuşturulunca kız gözlerinin akına varıncaya kadar kızardı. Demetin içinde saklı duran mektup, alabildiğine uzundu. Giulio, bu mektupta, arkebüzlerin atıldığı geceden beri neler çektiğini anlatıyordu; fakat garip bir utanç, o çağda yaşayan her delikanlının büyük bir gurur duyacağı şeyi, yani serüvenlerle ünlenmiş bir komutanın oğlu olduğunu, bizzat kendisinin, birçok savaşta kahramanlığıyla kendini gösterdiğini anlatmasına engel oluyordu. Hep, bu olayların, yaşlı Campireali'ye vereceği düşünceleri işitir gibi oluyordu. Şu yönü bilmek gerekir ki on altıncı yüzyılda, cumhuriyetçi, sağduyuya daha yakın olan genç kızlar, bir erkeği, atalarının biriktirdiği varlıklarından veya yaptıkları ünlü işlerden çok, kendi başardığı işlerden dolayı beğenirlerdi. Fakat bu düşünceler özellikle halk tabakasının kızlarında bulunurdu. Varlıklı ya da soylu tabaka kızları haydutlardan korkarlar, çok doğal olarak soyluluğa ve görkeme çok önem verirlerdi. Giulio mektubunu şu sözlerle bitiriyordu:

"Roma'dan getirdiğim düzgün giysiler, saygı duyduğunuz bir kişinin, kötü giyimimden dolayı, daha önce bana uygun gördüğü acımasız davranışı bilmem ki size unutturacak mı? Öç alabilirdim, görevimdi, onurum bunu buyuruyordu; öcün, taptığım gözlerden akıtacağı yaşları düşünerek bunu yapmadım. Eğer hâlâ kuşkulanmanızla karşı karşıyaysa, size önemli bir sır söyleyeceğim; bunu, sizden başka herhangi bir kadına kolayca söyleyebilirim; fakat size söylerken niçin bilmem, titriyorum. Bana olan aşkınızı bir an içinde yok edebilir; sizin yanınızdan yapılacak herhangi bir karşı çıkma da beni tatmin etmez. Bu itirafın yapacağı etkiyi gözlerinizde okumak istiyorum.

Bu günlerde, bir akşam ortalık kararırken sizi, köşkün arkasındaki bahçede göreceğim. O gün, Fabio ve babanız burada bulunmayacaklar. Kötü giyinmiş yoksul bir delikanlıyı hor görmelerine karşın, üç çeyrek saat veya bir saat görüşmemize engel olamayacakları kanısına kesin olarak vardığım zaman, köşkünüzün pencereleri altında bir adam ortaya çıkacak ve çocuklara eğitilmiş bir tilki izlettirecektir. Biraz sonra, Ave Maria çaldığı zaman, uzaktan bir arkebüz patladığını işiteceksiniz; o zaman, pencerenizin duvarına yaklaşın, eğer yalnız değilseniz, şarkı söyleyin. Ses işitilmezse, köleniz titreyerek, ayaklarınızın dibinde bulunacak, size belki de korkunç şeyler anlatacaktır. Benim için kesin ve şaşırtıcı olan o güne kadar, gece yarısı size demet vermeye gelmeyeceğim; fakat, gece yarısından sonra iki sularında şarkı söyleyerek geçeceğim, belki büyük taş balkonda durup bahçenizden kendi elinizle kopardığınız bir çiçeği bana atarsınız. Bunlar, belki talihsiz Giulio'ya göstereceğiniz son sevgi eserleri olacaktır."

Üç gün sonra, Elena'nın babasıyla kardeşi, atlarına binip deniz kıyısındaki topraklarına gitmişlerdi. Oradan güneş batmadan önce dönecekler, gece yarısından sonra saat ikide evde bulunacaklardı. Fakat, tam yola çıkacakları zaman, yalnızca kendi atları değil, çiftlikte bulunan bütün atlar ortadan kaybolmuştu. Bu cüretli hırsızlığa pek şaşan baba oğul, atlarını aradılarsa da hayvanlar, ancak ertesi gün, deniz kıyısındaki yüksek ağaçlı ormanda bulundu. Baba oğul

Campirealiler, öküz koşulu bir köy arabasıyla Albano'ya dönmek zorunda kaldılar.

O akşam Giulio, Elena'nın dizlerine kapandığı zaman, gece karanlığı büsbütün çökmüştü, kızcağız, bu karanlığa pek sevindi; bütün kalbiyle sevdiği erkeğin karşısına ilk kez çıkıyordu; sevdiğini o da biliyordu, fakat Elena, ne de olsa, Giulio ile hiç konuşmamıştı.

Elena'nın bir sözü, delikanlıya biraz cesaret verdi: Giulio'nun kendisinden daha solgun ve daha titrek olduğunu söylemişti. Giulio onun önünde diz çökmüş "Gerçekten konuşamayacak durumdayım." demişti. Çok mutlu oldukları anlaşılan birkaç saniye geçti. Bir sözcük söylemeye gücü yetmeden, oldukça anlamlı bir çift mermer heykel gibi bakışıyorlardı. Giulio diz çökmüş, Elena'nın bir elini elinde tutuyordu; o da, başını eğmiş dikkatle ona bakıyordu.

Giulio, Roma'daki genç, çapkın arkadaşlarının öğütlerine uyarak bir şeylere girişmesi gerektiğini pekâla biliyordu; fakat bu düşünce ona nefret verdi. Belki de aşkın verebileceği en büyük mutluluğu oluşturan bu huşu halinden, vaktin çabucak geçtiğini düşünerek uyandı. Campirealiler, köşke yaklaşıyorlardı. Giulio, Roma'daki dostlarına feci bir aptallık gibi görünecek olan o müthiş itirafı sevgilisine yapmadığı sürece, o kuruntulu ruhuyla, sürekli mutluluğa erişemeyeceğini anladı. Sonunda Elena'ya :

- Size, belki de gizlemem gereken bir itiraftan söz etmiştim, dedi.

Yüzü sapsarı oldu; güçlükle ve soluğu kesilir gibi ekledi:

- Belki de, benim için yaşam demek olan o duyguların yok olduğunu göreceğim. Beni yoksul sanıyorsunuz. Fakat iş bununla kalmıyor. Ben haydutum ve haydut oğluyum.

Bu sözler üzerine, zengin bir adamın kızı olan ve üyesi olduğu sınıfın bütün korkularını taşıyan Elena, bayılmak üzere olduğunu duyumsadı; düşmekten korktu. Zavallı Giulio'yu, bu ne kadar üzecek diye düşündü, kendisini aşağıladığını sanacak. Giulio, onun önünde diz çökmüştü. Elena, düşmemek için ona dayandı ve biraz sonra, baygın gibi kollarına atıldı.

Görüldüğü gibi, XVI'ncı yüzyılda aşk öykülerinde açıklık aranıyordu. Çünkü bu öyküler akılla anlaşılamazdı. Hayal gücüyle onları duyarlar, okuyucunun emeli de, kahramanlarınkiyle birleşirdi. İzlediğimiz iki elyazması yapıt, hele içinde Floransa şivesine özgü birtakım tümce oyunları bulunan, bu buluşmadan sonraki buluşmaların hepsini bütün ayrıntılarıyla anlatmaktadır. Tehlike genç kızda vicdan azabı bırakmıyordu. Bazen son derece büyük tehlikeler karşısında kaldılar. Fakat aşklarından doğan her duygu kendileri için mutluluk olan bu iki kalbi, o tehlikeler yalnızca daha fazla tutuşturdu. Birçok kez Fabio ve babasının, onları yakalamalarına ramak kaldı. Kendilerine meydan okunduğunu sanarak küplere biniyorlardı. Giulio'nun Elena'nın âşığı olduğunu halk arasındaki dedikodulardan haber alıyorlar, fakat hiçbir şey göremiyorlardı. Ateşli bir genç olan ve soyuyla gururlanan Fabio, babasına, Giulio'yu öldürtmek önerisinde bulundu:

- O bu dünyada bulundukça kız kardeşimin yaşamı büyük tehlikelerle karşı karşıyadır. Kim sağlıyabilir ki onurumuz bize, ellerimizi bu inatçı kızın kanına bulamayı emretmeyecek? Cüreti o dereceye vardırdı ki artık, aşkını inkar etmiyor; azarlarınıza, hüzünlü bir sessizlikle karşılık verdiğini gördünüz; işte, bu susma Giulio Branciforte'nin idam kararıdır. Senyör de Campireali:

-Babası kimdi, bir düşünün, diye yanıtladı. Gidip Roma'da altı ay kalmamız güç bir iş değil elbette. Bu süre içinde de bu Branciforte'nin vücudu kalkar. Fakat işlediği bütün cinayetlerin dışında dürüst ve yüce gönüllü olan, askerlerinden birçoğunu zengin edip kendisi yoksul kalacak kadar cömert davranan babasının, gerek Monte Mariano dükasının bölüğünde, gerek evimizden yarım fersah uzaklıkta, çoğu zaman Faggiola korularını tutan Colonna bölüğünde dostları bulunmadığına kim güvence verir? Bu durumda, hepimiz, siz, ben, hatta zavallı ananız bile, kesin olarak ölürüz.

Baba ile oğul arasında sık sık yapılan bu görüşmelerin bir kısmı, Elena'nın annesi Vittoria Carafa'dan gizli tutuluyor; bu da onu umutsuzluğa düşürüyordu. Fabio ile babası, tartışmalarının sonucunda, Albano'da yayılan söylentilerin sürmesine sessizce göz yummanın onurlarına uygun düşmediği yargısına vardılar. Her gün daha küstahlaşan, fazla olarak, şimdi güzel giysiler giydiği için genel yerlerde, gerek Fabio'ya, gerek Senyör de Campreali'nin kendisine seslenecek kadar kendini beğenmişliği ileri götüren bu genç Branciforte'yi ortadan kaldırmak mademki düşüncesizce bir davranış olacaktı, o durumda, aşağıdaki iki seçenekten birini yeğlemek, hatta belki ikisini birden uygulamak gerekti: Bütün ailenin yeniden Roma'ya yerleşmesi, Elena'nın uygun bir koca buluncaya kadar kalmak üzere Castro'daki Visitazione manastırına konulması gerekiyordu.

Elena, aşkını, annesine asla söylememişti. Ana kız pek sevişirler, bir arada yaşarlardı, buna karşın, her ikisini de hemen hemen aynı derecede ilgilendiren bu konu üzerine tek sözcük konuşmamışlardı. Annesi, kızına ailenin Roma'ya gidip yerleşmesi, belki de kendisinin, birkaç yıllığına Castro manastırına götürülmesi söz konusu olduğunu söylediği zaman, düşüncelerinin hemen biricik konusu ilk kez söze dökülmüş oldu. Bu konuşma, Vittoria Carafa tarafından düşünülmeden yapılmış bir davranıştı ve ancak kızına duyduğu güçlü saygı onu bağışlatabilirdi. Aşktan çılgına dönen Elena, yoksulluğundan dolayı âşığından utanmadığını, onun namusuna, sınırsız bir güven beslediğini kanıtlamak istedi.

Floransalı yazar diyor ki: "Bahçede, hem de bir iki kez kendi odasında, ölümle burun buruna, cüretli nice buluşmalardan sonra, Elena'nın, şimdiye kadar tertemiz kalmış olması şaşılacak şey değil midir? Genç kız, iffetine güvendiği için, gece yarısına doğru köşkün bahçe kapısından çıkıp gecenin öteki saatlerini, oradan bir çeyrek fersahı geçen uzaklıkta, Albe kalıntıları üstünde bulunan küçük evinde geçirmeyi âşığına önerdi. San Francesco keşişi kılığına girdiler. Elena uzun boyluydu ve bu kılığa girince on sekiz yirmi yaşında bir papaz çömezine benzemişti. Asıl inanılmayacak olan ve Tanrı'nın bu işe karışmasını gösteren şey, Cappuccino manastırının duvarı dibinden geçen kaya içine oyulmuş dar yolda keşiş kılığındaki Giulio ile sevgilisinin, senyör de Campireali ile oğlu Fabio'ya raslamaları olmuştu. Peşlerinde, iyice silahlı dört uşak, önlerinde, yanan bir meşale taşıyan hizmetliyle, oraya oldukça yakın olan gölün kıyısındaki Castel-Gandolfo köyünden dönüyorlardı. Campirealilerle hizmetlileri, iki âşığa yol vermek üzere, yaklaşık sekiz ayak genişliğinde, kaya içine oyulmuş geçidin sağına ve soluna çekildiler. O anda tanınması, Elena hakkında ne kadar hayırlı olacaktı! Babası ile kardeşi tarafından, bir tabanca kurşunuyla öldürülmüş, işkencesi ancak bir saniye sürmüş olurdu. Fakat Tanrı başka türlü yazmıştı.

"Bu garip raslantı hakkında bir başka nokta daha eklenmektedir ki çok yaşlanan ve hemen hemen yüz yaşına gelen Sinyora Campireali, Roma'da, ciddi birtakım kişiler huzurunda, bazen hâlâ anlatırdı. Doymak bilmez bir merakla gerek bu konuya, gerek başka konulara değin kendilerine sorular sorduğum, yine çok yaşlı bu kişiler de ondan dinleyip bana anlattılar :

"Cesaretiyle gururlanan ve çok kibirli bir delikanlı olan Fabio de Campireali, iki papazdan, yaşı daha büyük olanının, yanlarından geçerken ne babasına, ne de kendisine selam vermediğini görünce:

"- Şu mağrur keşiş keratasına bakın, diye haykırdı. Bu aksi saatte, arkadaşıyla birlikte, manastır dışında kim bilir ne yapmaya gidiyorlar! Şeytan, şunların kukuletalarını kaldır diyor, yüzlerini görürdük.

"Bu söz üzerine, Giulio, cüppesinin altından kamasını kavradı ve Fabio ile Elena'nın arasına girdi. O anda, Fabio ile arasındaki uzaklık bir adımdan fazla değildi. Fakat, Yüce Tanrı başka türlü istediğinden çok geçmeden birbirlerini pek yakından görmeleri yazılı olan bu iki

gencin öfkesi, bir mucize ile geçmişti.
"Sonradan, Elena de Campireali'ye karşı açılan davada, bu gece gezintisi, bir ahlaksızlık delili diye gösterilmek istenmişti. Gezinti, çılgınca bir aşkla tutuşan genç bir kalbin taşmasıydı; fakat bu kalp saftı."

III

Colonnaların ezeli düşmanı olan ve o tarihte, Roma'ya en yakın kasabalarda büyük bir erk sahip bulunan Orsiniler, Petrella'da doğmuş, Balthazar Bandini adında zengin bir çiftçiyi, hükümet mahkemesi eliyle, kısa bir süre önce, ölüme mahkûm ettirmişlerdi. Bandini'ye yüklenen türlü işleri burada saymak uzun sürer. Bunların çoğu, bugün cinayet sayılırsa da, 1559'da, aynı derecede ciddilikle karşılanmıyordu. Bandini, Albano'ya altı fersah uzaklıkta, Valmontone yakınlarında, dağda ve Orsinilere ait bir şatoda hapisti. Roma güvenlik bakanı, yanındaki yüz elli güvenlik eriyle, büyük yolda bir gece geçirdi. Bandini'yi alıp Roma'ya, Tordinona hapishanesine götürmeye gelmişti. Bandini, kendisini idama mahkûm eden karardan dolayı, Roma'ya başvurmuştu. Fakat, yukarıda söylediğimiz gibi kendisi, Colonnaların kalesi Petrella'da doğmuştu; Bandini'nin karısı, Petrella'da bulunan Fabrizio Colonna'ya gelip açıkça şöyle demişti:
- Sadık adamlarınızdan birinin ölmesine göz mü yumacaksınız?
Colonna şu yanıtı verdi:
- Efendim olan papanın mahkemeleri tarafından verilmiş kararlara uymaktan Tanrı beni asla ayırmasın!
Askerlerine hemen emirler verdi, kendisi, bütün yandaşlarına, hazır bulunmaları gerektiğini bildirdi. Valmontone dolaylarında toplanılacaktı. Burası, alçak bir kayanın tepesinde fakat altmış, seksen ayak derinliğinde, dikey denilecek kadar dik bir uçurumun oluşturduğu setle saklı, küçük bir kentti. Orsinilerin yandaşları ve hükümete bağlı güvenlik güçleri, Bandini'yi, papaya ait olan bu kente götürmeyi başarmışlardı. Beyliğin en gayretli yandaşları arasında Senyör de Campireali ile oğlu da bulunuyordu. Bunlar Orsinilerle aslında akraba sayılırlardı. Oysa Giulio Branciforte ile babası öteden beri Colonnalara bağlıydılar.
Colonnalar, açıkça hareket etmeyi uygun görmedikleri işlerde, pek sade bir önleme başvururlardı. Romalı zengin köylülerden çoğu, şimdi olduğu gibi o zaman da şu ya da bu Penitan takımına bağlı bulunurlardı. Penitanlar, halk arasına çıkarken mutlaka, yüzlerini gizleyen gözler hizasında iki deliği bulunan kara bir bezle başlarını örterlerdi. Colonnalar, gizli tutmak istedikleri çalışma olursa yandaşlarını Penitan kılığıyla kendilerine katılmaya çağırırlardı.
On beş gündür ülkede durmadan sözü edilen şey Bandini'nin taşınmasıydı. Uzun hazırlıklardan sonra, bir pazar günü kararlaştırıldı. O gün, sabahın ikisinde, Valmontone vadisi ve Faggiola ormanındaki bütün kasabalardan oldukça kalabalık bir durumda köylülerin çıktığı görüldü. (İstenen bir şeyi ele geçirmek için vuruşulan bir çağ olan ortaçağın cumhuriyetlerinde, köylülerin yüreklerinde çok cesaret vardı; şimdi olsa, kimse yerinden kımıldamaz).
O gün, çok garip bir durum görüldü. Her kasabadan çıkan silahlı köylüler, ormana daldıkça, yarı yarıya azalıyorlardı. Colonnaların yandaşları, Fabrizio tarafından belirlenen toplantı yerine doğru gidiyorlardı. Başları, o gün vuruşulmayacağından emin görünüyordu. Köylüler, sabahleyin, bu söylentiyi yaymak üzere emir almışlardı. Fabrizio, harasındaki yarı yabanıl genç atlara bindirdiği seçkin adamlarıyla birlikte ormanda dolaşıyordu. Değişik köylü müfrezelerini bir tür denetimden geçiriyordu; fakat bir söz söylese kendini ele verme olasılığı olduğu için onlarla konuşmuyordu.

Fabrizio, uzun boylu, zayıf, inanılmayacak kadar çevik ve güçlü bir adamdı. Henüz kırk beş yaşında olmasına karşın, saçları ve bıyıkları apaktı. Buna çok üzülüyordu. Tanınmamayı yeğlediği yerlerde, bu özelliği onun kim olduğunu belli edebilirdi. Köylüler onu görünce: Yaşasın Colonna! diye bağırıyor ve bezden kukuletalarını giyiyorlardı. Prens bile kukuletasını, düşman görünür görünmez başına takabilmek üzere, göğsünde asılı tutuyordu.

Düşman, gecikmedi. Güneş henüz yükseliyordu ki Orsiniler yanına bağlı aşağı yukarı bin kişi, Valmonte yönünden gelerek ormana girdi ve Fabrizio Colonna'nın, yüzükoyun yere yatırdığı yandaşlarına, üç yüz metre kadar uzaklıktan geçti. Bu öncü kolunu oluşturan Orsinilerin en sonuncuları da önlerinden geçip gittikten birkaç dakika sonra, prens, adamlarını harekete geçirdi. Bandini'nin yanındakilere, onun ormana girmesinden bir çeyrek saat sonra saldırmaya karar vermişti.

Ormanın o noktasında, yer yer, on beş yirmi ayak yüksekliğinde kayalar vardır. Bunlar, eski çağlardan kalma lav selleri olup üzerlerinde kestane ağaçları kusursuz biçimde yükselir ve güneş ışığını, tümüyle kapatır. Zamanla az çok aşınmış olan bu lavlar yeri pek inişli yokuşlu bir duruma soktuğundan, büyük yola, boş yere bir sürü yokuş ve iniş yapmaktansa, lavlara oyuklar açılmıştır ve yol çoğu noktalarda ormandan, üç dört ayak aşağıda kalmıştır.

Fabrizio'nun, saldırı için belirlediği yerin yakınlarında otlarla örtülü ve bir yanından büyük yol geçen bir açıklık vardı. Yol, buradan sonra yeniden ormana dalıyordu, yolun o noktasında, ağaç gövdelerinin arası çalılar ve bodur ağaçlarla dolu olduğundan, oraya girmek olanaksızdı. Fabrizio, piyade erlerini ormanın içine ve yolun iki yanına, yüzer adım arayla yerleştirdi. Prensin bir işareti üzerine, her köylü, kukuletasını düzeltti, arkebüzünü eline alıp kestane ağacı arkasında konuşlandı. Prensin askerleri yola en yakın ağaçların arkasına gizlendiler. Köylüler, ancak askerlerden sonra ateş etmek üzere emir almışlardı. Askerler de düşmana yirmi adım yaklaşıldığı zaman ateş edeceklerdi. Fabrizio, acele, yirmi kadar ağaç kestirdi. Bu noktada, oldukça dar, ormandan üç ayak aşağıda bulunan yolu, dallarıyla devrilen ağaçlar tümüyle kapatmıştı. Komutan Ranuzio, beş yüz erle birlikte öncünün peşinden ilerledi; yolu tıkayan devrilmiş ağaçların bulunduğu noktadan açılacak ilk arkebüz ateşini duyduktan sonra saldırmak üzere emir almıştı.

Prens, askerleriyle adamlarının, ağaçların arkasında, kararlı bir biçimde yer aldıklarını görünce içlerinde Giulio Branciforte'nin de bulunduğu atlı adamlarıyla birlikte, dörtnala hareket etti. Prens, büyük yolun sağındaki patikaya saptı. Bu patika yoldan en uzaktaki açıklığa ulaşıyordu.

Prens uzaklaşalı daha birkaç dakika olmuştu ki uzaktan, Valmontone yolundan, bir atlılar kalabalığının geldiği görüldü; bunlar, Bandini'yi götüren güvenlik erleriyle güvenlik bakanı Orsinilerin tüm süvarileriydi. Ortalarında, kızıllar giymiş dört celladın kuşattığı Balthazar Bandini vardı; önce yargıçların verdikleri hükmü yerine getirmek, sonra Colonna yanlılarının Bandini'yi kurtarmak istediklerini görürlerse, onu öldürmek üzere emir almışlardı.

Colona süvarileri, yoldan en uzak olan açıklığın ya da çayırlığın sonuna henüz varmıştı ki büyük yola, devrilen ağaçların ilerisine yerleştirdiği pusu erlerinin ilk arkebüz seslerini duydu. Colonna, atlılarını hemen dörtnala kaldırdı, Bandini'yi kuşatan kızıl giysili dört cellada saldırdı..

Üç çeyrek saat sürmeyen bu ufak işin öyküsünü sürdürmeyeceğiz; Orsini'nin yandaşları, şaşaladılar, dört yana kaçıştılar; fakat, öncülerin sırasındaki kahraman Komutan Ranuzio öldürülmüş, bu olay Branciforte'nin yazgısı üzerinde uğursuz bir etki yapmıştı.

Branciforte, durmadan, kızıl giysili adamlara yaklaşarak bir iki kılıç henüz sallamıştı ki Fabio Campireali ile karşılaştı. Fabio, yerinde duramayan, haşarı bir hayvana binmiş, sırtında

yaldızlı bir örme zırh, haykırıyordu:
- Bu yüzü örtülü alçaklar kimdir? Maskelerini bir vuruşta keselim: bakın, ben nasıl yapıyorum!
Hemen aynı dakikada, Giulio Branciforte'nin alnına, Fabio'nun kılıcı, yatay bir vuruşla indi. Bu vuruş öyle ustaca olmuştu ki Branciforte'nin yüzünü örten bez düştü, aynı zamanda, yaradan akan kan, gözlerini bürüdü. Bununla birlikte bu yara ağır değildi. Giulio, soluk alabilmek ve yüzünü silmek için hayvanını uzaklaştırdı. Elena'nın kardeşiyle, ne pahasına olursa olsun döğüşmemek istiyordu. Hayvanı Fabio'dan dört adım uzaklaşmış bulunduğu sırada, göğsüne müthiş bir kılıç darbesi indi. Kılıç tel zırh sayesinde, göğüse girmemiş, yalnızca, bir süre, soluğunu kesmişti. Hemen hemen aynı dakikada, kulağında şu sesleniş çınladı:
- Seni tanıdım, kerata! Sırtındaki paçavraları yenilemek için böyle para kazanıyorsun, değil mi?
Bundan, fena durumda alınan Giulio, ilk kararını unutarak, yeniden Fabio'ya saldırdı:
- Lânet sana! Kötü bir zamanda karşıma çıktın! diye haykırdı.
Alelâcele yapılan birkaç vuruştan sonra, ikisinin de, zırhların üzerine giydikleri giysiler lime lime dökülmeye başladı. Fabio'nun zırhı altın yaldızlı ve pek güzeldi. Giulio'nun zırhı ise pek bayağı bir şeydi.
Fabio, ona:
- Giacconu hangi lağımda buldun? diye haykırdı.
Aynı anda, Giulio, yarım dakikadan beri aradığı fırsatı bulmuştu. Fabio'nun zırhı, boynunu yeteri kadar kavramıyordu. Giulio, onun yarı çıplak boynuna, kılıcının burnuyla başarılı bir vuruş vurdu. Giulio'nun kılıcı, Fabio'nun boynuna, yarım ayak (30.5 cm. uzunluğundaki ölçü birimi) dalmış ve bol kan fışkırmıştı.
Giulio:
- Küstah! diye haykırdı.
İkincisi, kendisinden yüz adım ötede, hâlâ at üstünde olan kızıl giysili adamlara doğru atını sürdü.
Onlara yaklaşırken, adamlardan üçüncüsü yere yuvarlandı; fakat zavallı Giulio, tam dördüncü celladın yanına vardığı sırada, bu adam, çevresini, ondan fazla süvarinin kuşattığını görünce zavalı Balthazar Bandini'ye bir tabanca sıkmış, onu devirmişti.
Branciforte:
- Sayın senyörler, diye haykırdı, burada yapacak işimiz kalmadı! Dört yana kaçışan şu güvenlik erlerini kılıçtan geçirelim.
Hepsi onun peşinden gittiler.
Yarım saat sonra, Giulio, Fabrizio Colonna'nın yanına döndüğü zaman bu senyör, ona yaşamında ilk kez seslendi. Giulio, onu, öfkeden kudurmuş bir durumda buldu; oysa baştan başa kendi sayesinde kazanılan tam zaferden dolayı, onu sevinç içinde bulacağını sanıyordu. Çünkü, Orsinilerin, üç bine yakın adamı vardı. Fabrizio ise, bu iş için bin beş yüzden fazla adam toplamış değildi.
Prens, Giulio'ya:
- Yiğit dostumuz Ranuzio'yu yitirdik, diye haykırdı. Ölüsünü kendi elimle inceledim; soğumuş bile. Zavallı Balthazar Bandini, ölüm halinde yaralı. Kısacası, sonuç bakımından başarılı olamadık. Fakat kahraman Komutan Ranuzio'nun ruhu, Pluton'un karşısına, yanındakilerle çıkacak. Bütün bu tutsak keratalaların ağaç dallarına asılması için emir verdim.
Sonra, sesini yükselterek:
- Sakın savsaklamayın, baylar! diye haykırdı.
Sonra, öncülerin çarpıştığı yere doğru dörtnala seğirtti. Giulio, Ranuzio'nun bölüğüne, hemen hemen yardımcı sıfatıyla komuta ediyordu; prensi izledi. Prens, çevresinde elliden fazla düşman ölüsü olduğu durumda serilmiş yatan o yiğit askerin ölüsünün yanına gelince, bir kere

daha atından inip, Ranuzio'nun elini tuttu. Giulio de onun gibi yaptı. Ağlıyordu.
Prens, Giulio'ya:
- Sen pek gençsin dedi. Fakat, üstünü, başını kana bulanmış görüyorum; baban da, Colonnaların savaşında yirmiden fazla yara almış, gözüpek bir adamdı. Ranuzio'nun bölüğünden artan gücün yönetimini eline al, onun ölüsünü de Petrella'daki kilisemize götür; yolda belki saldırıya uğrarsın, unutma.
Giulio saldırıya uğramadı, fakat kendisine komuta edemeyecek kadar genç olduğunu söyleyen bir askerini, bir kılıçta öldürdü. Bu duyarsızca hareketi başarısını sağladı, çünkü Giulio, hâlâ Fabio'nun kanına bulanmış durumdaydı. Yol boyunca, asılan adamlarla dolu ağaçlara raslıyordu. Ranuzio'nun, özellikle Fabio'nun ölümüne katılan bu çirkin görünüm, onu bayağı deli ediyordu. Tek umudu, Fabio'yu yenenin bilinmemesindeydi.
Askeri ayrıntıları geçiyoruz. Giulio, savaştan üç gün sonra, Albano'ya gelip birkaç saat kalabildi; tanıdıklarına, şiddetli bir sıtma yüzünden Roma'da kaldığını, orada bütün hafta yataktan çıkamadığını anlatıyordu.
Fakat kendisini her yerde, belirgin bir saygıyla karşılıyorlardı, kentin en ileri gelen adamları önce ona selam veriyorlardı; hatta bir iki zevzek, ona senyör komutan diye seslenecek kadar ileri gitmişti.
Giulio, Campireali sarayının önünden birçok kez geçmiş, oranın, baştan aşağı kapalı olduğunu görmüştü; yeni komutan, bazı soruları sormaktan çekindiği için, kendisine sürekli iyi davranan yaşlı Scotti'ye, aşağıdaki soruyu sormaya, ancak gün ortası cesaret edebilmişti.
- Kuzum, Campirealiler nerede? Saraylarını kapalı görüyorum.
Scotti, birdenbire, kederli bir tavırla:
- Dostum, diye yanıtladı, bu ismi asla ağzınıza almamanız gerekir. Sizin peşinizi kovalayanın o olduğuna bütün dostlarınız inanmıştır, bunu her yerde söyleyeceklerdir; evlenmenize başlıca engel olan oydu; sonunda, onun ölümüyle, son derece zengin ve sizi seven bir kızkardeşi kalmıştır. Böyle zamanda boşboğazlık erdem yerine geçer. O nedenle, şunu da ekleyebilirim, kız sizi, gece vakti Albe'deki evinizde ziyaret edecek kadar seviyor. Yani sizin o uğursuz Ciampiler savaşından önce karı koca olduğunuzu söylemek, çıkarınız gereğidir. (Yukarıda anlattığımız çarpışma, ülkede, bu isimle anılıyordu).
Yaşlı, Giulio'nun ağladığını görünce sustu. Giulio:
- Hana çıkalım, dedi.
Scotti onu izledi; kendilerine bir oda verdiler. İkisi birlikte bu odaya girip kapısını kilitlediler ve Giulio, sekiz günden beri olup bitenleri kendisine anlatmak üzere yaşlı adamdan izin istedi. Bu uzun öykü bitince, adam:
- Yaptığınız işlerden hiçbirinin, önceden tasarlanmış olmadığını, gözyaşlarınızdan anlıyorum, dedi. Bununla birlikte, Fabio'nun ölümü, sizin için, yine de feci bir şeydir. Elena, çoktan beri kocası olduğunuzu annesine mutlaka söylemelidir.
Giulio yanıtlamadı; yaşlı adam, bunu takdire değer bir sıkı ağızlılığa verdi. Giulio, derin bir düşünceye dalmış, kardeşinin ölümünden dolayı öfkelenen Elena'nın, kendi inceliğini takdir edip etmeyeceğini düşünüyordu. Vaktiyle geçen olaydan dolayı pişman oldu. Sonra, isteği üzerine, yaşlı adam, savaş günü Albano'da geçen olayları kendisine açıkça anlattı. Fabio, sabahleyin saat altı buçuk sularında Albano'ya altı fersahtan (yaklaşık beş kilometrelik bir uzunluk ölçüsü) fazla uzaklıkta öldürüldüğü durumda, gariptir ki saat dokuz buçukta, bu ölümden söz edilmeye başlanmıştı. Öğleye doğru, yaşlı Campireali'nin gözyaşları içinde hizmetlilerine tutunarak, Cappuccino manastırına gittiği görülmüştü. Az sonra, bu papazlardan üçü, Campireali'nin en güzel hayvanlarına binerek arkalarında birçok hizmetliyle birlikte, çarpışmanın

yakınlarında olduğu Ciampi kasabasının yolunu tutmuşlardı. Yaşlı Campireali, onlarla gitmek için ısrar etmişti; fakat Fabrizio Colonna'nın bilinmeyen bir nedenden dolayı son derece öfkeli olduğunu, kendisini tutsak alırsa kötü bir davranışta bulunması olasılığı bulunduğunu söyleyerek vazgeçirdiler.

O akşam, gece yarısına doğru, Faggiola ormanı tutuşmuş gibiydi; bütün Albano keşişleri ve yoksulları, ellerine, yanan birer iri mum almışlar, genç Fabio'nun cenazesini karşılamaya gidiyorlardı.

Yaşlı adam, işitilmekten korkar gibi sesini alçaltarak sözünü sürdürdü:

- Sizden şu yönü de gizlemeyeceğim; Valontone'ye ve Ciampi'ye giden yol....

Giulio:

-Evet? dedi.

Evet, o yol sizin evin önünden geçer, diyorlar ki Fabio'nun cenazesi o noktaya geldiği zaman, cesedin boyundaki korkunç bir yaradan kan fışkırmış.

Giulio ayağa kalktı:

- Ne müthiş şey! diye haykırdı.

- Sakin olun dostum, görüyorsunuz ki her şeyi bilmeniz gerek. Şimdi söyleyebilirim; bugün burada bulunmanız bir parça mevsimsiz görünmüştür. Eğer düşüncemi sormak onurunu bana bağışlarsanız, şunu da eklerim ki komutan, bugünden sonra bir ay süreyle Albano'da gözükmeniz uygun değildir. Roma'da görülmenizin de doğru olmayacağını eklemeye gerek yok. Papa hazretlerinin Colonnalar hakkında ne karar vereceği daha belli değil; Ciampi savaşını halkın ağzından duyup öğrendiğini ileri süren Fabrizio'nun ifadesine inanacağı sanılıyor. Fakat baştan başa Orsini olan Roma hükümeti öfkeden kuduruyor, Fabrizio'nun yiğit askerlerinden birini astırabilse pek hoşnut olacak. Fabrizio'nun da bundan yakınmaya hakkı olmayacak, çünkü savaşa katılmadığına yemin ediyor. Daha ileri gideceğim ve sizin istememiş olmanıza rağmen askeri bir fikir vermek cesaretini göstereceğim. Albona'da sizi seviyorlar, yoksa yaşamınız güvende olmazdı. Düşününüz ki saatlerden beri kentte dolaşıyorsunuz, Orsini yandaşlarından biri, kendisine meydan okuduğunuzu sanabilir, hiç olmazsa kolayca güzel bir ödül kazanmak umuduna kapılabilir. Yaşlı Campireali, sizi öldürene, en güzel toprağını vereceğini bin kez söyledi. Evinizdeki askerlerden birkaçını Albano'ya indireydiniz.

- Evimde asker yok ki.

- O durumda delisiniz, komutan. Bu hanın bir bahçesi var, bahçeden çıkıp bağlardan geçerek kaçarız. Ben sizinle birlikte gelirim. Yaşlıyım, silahım yok; fakat, kötü niyetli kimselere raslarsak ben onlarla konuşurum, hiç değilse, size vakit kazandırırım.

Giulio kaygı içinde kaldı. Delice amacının ne olduğunu söyleyelim mi? Campireali sarayının kapalı olduğunu ve içindekilerin hepsinin Roma'ya gittiklerini haber alır almaz, Elena ile birçok kez buluştuğu o bahçeyi bir daha görmeyi aklına koymuştu. Hatta, annesi evde yokken Elena'nın kendisini aldığı odayı da yeniden görmeyi umuyordu. Elena'yı kendisine karşı sevgi duyduğu yerlerin görünümüyle, öfkesini dindirmek ve kendisini tatmin etmek gereksinimindeydi.

Branciforte ile yüce gönüllü yaşlı adam, bağların arasından dolaşarak göle doğru çıkan dar patikalardan yürürken, hiçbir kötü şeyle karşılaşmadılar.

Giulio, genç Fabio'nun cenaze töreni hakkındaki ayrıntıyı, yaşlı adama bir daha anlattırıp dinledi. Bu cesur gencin cesedi, birçok rahip eşliğinde Roma'ya götürülmüş, Gianicolo tepesinde Sant'Onofrio manastırındaki aile mezarlığına gömülmüştü. Törenden bir gün önce, garip bir olay daha olmuş, babası, Elena'yı, Castro'daki Visitazione manastırına götürmüştü. Genç kızın, kardeşini öldüren devşirme askerle gizlice evlendiğine ilişkin halkın dilinde dolaşan dedikoduyu bu da güçlendirmişti.

Giulio, evinin yanına geldiği zaman, bölüğünün başçavuşuyla askerlerinden dördünü orada buldu. Bunlar eski komutanlarının, yanında adamlarından birkaç kişi bulunmadan, ormandan dışarı kesinlikle çıkmadığını söylediler. Prens, ihtiyatsızlık yüzünden ölmek isteyenler olursa, kendisini bu ölümün öcünü almak zorunda bırakmamaları için, önceden istifa etmeleri gerektiğini birçok kez söylemişti.

Giulio Branciforte, o zamana kadar kesinlikle yabancısı olduğu bu düşüncelerin doğruluğunu onayladı. Çocuk uluslar gibi, o da savaşın cesaretle vuruşmaktan ibaret olduğunu sanıyordu. Prensin isteğine uydu; kendisiyle evine kadar birlikte gelmek büyüklüğünde bulunan aklı başında yaşlı adamı kucakladı.

Fakat, aradan ancak birkaç gün geçtikten sonra Giulio, kara sevdadan yarı deli bir durumda, tekrar Campireali sarayını görmeye geldi. Ortalık kararırken kendisi ve askerlerinden üçü, Napolili tüccar kıyafetiyle, Albano'ya girdiler. Giulio, Scotti'nin evine yalnız başına gitti. Elena'nın hâlâ Castro manastırında kapalı bulunduğunu öğrendi. Babası, oğlunun katili adını verdiği adamla onu evli zannettiği için, yüzünü kesinlikle görmemeye ant içmişti. Hatta, onu manastıra götürürken bile görmemişti. Annesinin sevgisi, aksine artmış görünüyordu. Sık sık Roma'dan kalkıp kızıyla bir iki gün oturmaya gidiyordu.

IV

Giulio, geceleyin bölüğünün ormanda tuttuğu yere dönerken, kendi kenidine şöyle diyordu:

- Eğer, Elena'ya gerçeği anlatıp kendimi temize çıkartmazsam sonunda beni katil sanacak. Bu uğursuz savaş hakkında ona kimbilir ne masallar anlattılar!

Prensin Petralla'daki askeri yönden sağlamlaştırılmış şatosuna gidip emirlerini aldı, kendisinden Castro'ya gitmek üzere izin de istedi. Fabrizio Colonna kaşlarını çattı:

- Ufak savaş sorunu, papa hazretleriyle henüz çözülmemiştir. Biliyorsunuz ki ben gerçeği söyledim, yani, bu çarpışmaya kesin olarak yabancı kaldığımı, hatta olayın ertesi günü burada, Petralla'daki şatomda, olayı haber aldığımı belirttim. Papa hazretlerinin bu gerçek ifadeye inanmalarını, kesin olarak umuyorum. Fakat Orsiniler erklidir. Herkes, sizin, bu çarpışmada kendinizi gösterdiğinizi söylüyor. Orsiniler tutsaklardan birçoğunun ağaç dallarına asıldığını ileri sürüyorlar. Bunun ne kadar yalan olduğunu biliyorsunuz; fakat karşılık vermelerinden korkulur.

Genç komutanın saf bakışlarındaki şaşkınlık anlatımı prensin hoşuna gidiyordu; bununla birlikte bu derece masumluk karşısında, daha açık konuşmanın yararlı olacağını düşündü:

- Branciforte adını bütün İtalya'ya tanıtan tam kahramanlığa sahip olduğunuzu görüyorum, diye sürdürdü. Babanızı bana çok sevdiren ve beni sizi ödüllendirmeye yönelten bağlılığı sizin de bana karşı göstereceğinizi umarım. Bölüğün parolası şudur: Benimle veya askerimle ilgili herhangi bir şey hakkında gerçeği asla söylememek. Konuşmak zorunluluğu duyduğunuz zaman yalan söylemekte hiçbir yarar görmüyorsanız, rasgelen yanlışı söyleyin, en basit gerçeği söylemekten "en büyük günahtan" kaçar gibi sakının. Anlıyorsunuz ki, söyleyeceğiniz en küçük gerçek, daha başka haberlere eklenince, tasarılarımı ortaya çıkarabilir. Castro'daki Visitation manastırında bir aşk serüveniniz olduğunu biliyorum. Orsinilerin dostları, hatta adamları eksik olmayan o kentte on beş gün vakit kaybedebilirsiniz. Daire müdürünü görün, size iki yüz fındık altını verecek.

Prens, gülerek ekledi:

- Babanızla dostluğum dolayısıyla, bu âşıkane ve askeri girişimi iyi bir sonuca ulaştırmanız için size bazı yollar göstermek istiyorum. Siz ve askerlerinizden üçü, tüccar kıyafetine

gireceksiniz. Arkadaşlarınızdan biri hep sarhoş taklidi yapacak, Castro'daki bütün işsiz güçsüz kalabalığına şarap ikram ederek birçok dost kazanacak. Siz de ona öfkeleneceksiniz.

Prens, sesinin tonunu değiştirerek ekledi:

- Orsiniler sizi yakalar ve öldürmeye kalkarlarsa, asıl adınızı hiç söylemeyin. Hele bana bağlı olduğunuzu, hiç açıklamayın. Bütün küçük kentlerin çevresinde dolaşarak, daima geldiğiniz yönün tam karşısıdaki kapıdan girmenizi öğütlemeye gerek görmüyorum.

Her zaman çok ciddi davranan bir adamdan bu baba öğütlerini dinleyince Giulio duygulandı. Prens delikanlının gözlerinde biriken yaşlara önce gülümsedi; sonra, kendi sesi de değişti. Parmaklarındaki çeşitli yüzüklerden birini çıkardı; Giulio, yüzüğü alırken, nice büyük işlerle ünlenen o eli öptü. Heyecan içinde haykırdı:

- Babam olsa, bana bu kadar öğüt vermezdi!

Daha ertesi gün, şafak sökmeden biraz önce küçük Castro kentinin surlarına yaklaşıyordu; kendisi gibi kılık değiştirmiş beş asker, peşi sıra geliyordu. İkisi ayrıldı, ne onu, ne de öteki üç askeri tanımaz gibi davrandılar. Giulio, daha kente girmeden, kara duvarlarla çevrili geniş bir yapı olan ve bir kaleye epeyce benzeyen Visitazione manastırını gördü. Kiliseye koştu. Burası, görkemli bir yerdi. Hepsi soylu, çoğu zengin ailelerden rahibeler, manastırın, halkın bakışlarına açık tek kısmı olan bu kiliseyi süslemek için, bir onur yarışına çıkmışlardı.Visitazione tarikatının koruyucusu olan kardinalin sunduğu üç adlık bir liste üzerinden, papanın başrahibeliğe seçeceği bu kadınlardan birinin adını ölümsüzleştirmek için, pek büyük bir şey adaması usuldendi. Adağı kendisinden önceki rahibenin adağından aşağı olan rahibenin kendisi de, ailesi de küçümsenirdi.

Giulio, mermerlerle ve altın yaldızlarla parıldayan bu görkemli yapının içinde, titreyerek ilerledi. Aslına bakarsak mermerleri ve yaldızları hiç düşündüğü yoktu. Kendisini, Elena'nın karşısında varsayıyordu. Büyük mihrabın, sekiz yüz bin franktan fazlaya mal olduğunu kendisine söylediler. Fakat onun bakışları büyük mihrabın süslerini aşağı görerek, iki mermer sütunla üç parçaya ayrılmış, kırk ayak kadar yükseklikte, yaldızlı bir kafese kaymıştı. Büyük kubbesi kendisine müthiş bir görünüm veren bu kafes, büyük mihrabın arkasındaydı ve herkese açık olan kiliseyi, rahibeler kısmından ayırıyordu.

Giulio, âyin sırasında, rahibelerle öğrencilerin yaldızlı kafes arkasında durduklarını düşünüyordu. Dua etmek isteyen bir rahibe ya da öğrenci, günün her saatinde, bu iç kiliseye girebilirdi. Zavallı âşığın umutları herkesin bildiği bu noktaya dayanıyordu.

Gerçi, kafesin iç yanını, kapkara, çok büyük bir örtü kaplıyordu; fakat Giulio şöyle düşündü:

- Bu örtü, herkese ayrılmış kiliseye bakan öğrencinin bakışlarına asla engel olamaz, çünkü ben, ancak belli bir uzaklığa kadar yaklaşabildiğim halde, örtüden öte yanı aydınlatan pencereleri pekâlâ görebiliyorum, yapılarının en ufak ayrıntılarını seçiyorum.

Pek güzel yaldızlanmış olan bu kafesin her çubuğunda, kilisede bulunanlara doğru uzatılmış sağlam bir çivi vardı.

Giulio, kafesin sol kısmına karşı en aydınlık noktada, tümüyle göz önünde bir yer seçti. Orada, âyin dinleyerek ömür geçiriyordu. Çevresinde köylülerden başka kimse bulunmadığı için kafesin içini kaplayan kara örtüden bile gözükmeyi umuyordu. Bu saf delikanlı, yaşamında ilk kez, gösteriş arıyordu; giyinişi özenliydi; kiliseye girerken ve çıkarken birçok sadaka dağıtıyordu. Adamları ve kendisi, manastırla az çok ilişkisi olan bütün işçilere ve küçük esnafa birçok şeyler sunuyor, onlara ilgi gösteriyorlardı. Bununla birlikte Elena'ya bir mektup ulaştırmak umuduna, sonunda, üçüncü gün ulaşılabildi.

Manastırın yiyeceklerinden bir kısmını satın almakla görevli, iki "dışarıyla ilgili hemşire" Giulio'nun emriyle sıkı sıkı izleniyordu. Bunlardan birinin, bir küçük esnafla ilişkisi vardı.

Giulio'nun askerlerinden, eskiden keşişlik etmiş olan biri, esnafla dostluk kurdu, öğrencilerden Elena Campireali'ye ulaştırılacak her mektup başına bir altın sözü verdi.
Daha bu iş kendisine açılır açılmaz, adam:
- Ne? dedi, haydudun karısına mı mektup?
Elena oraya geleli on beş gün olmadan adı bütün Castro'ya yayılmıştı. Her işin bütün ayrıntılarını öğrenmeye düşkün bir halk arasında, hayal gücünü işleten her şey bu kadar çabuk yapılır.
Esnaf, şu sözleri ekledi:
- Hiç olmazsa, bu kadın evli! Nice kadınlarımız var ki bu bahaneleri bile yok, hem dışarıdan, mektuba gelinceye kadar daha başka şeyler alıyorlar!
Giulio, bu ilk mektupta, Fabio'nun ölümüyle biten o uğursuz gün içinde geçen olayları sonsuz ayrıntılarla anlatıyor, sonunda "Benden nefret ediyor musunuz?" diyordu.
Elena bir satırla yanıtladı ; hiç kimseden nefret etmediğini, ömrünün geri kalan günlerini kardeşini öldüreni unutmaya çalışarak geçireceğini söylüyordu.
Giulio, hemen yanıtladı; Platon'dan öykünülmüş ve o zaman moda olan türden birkaç tümceyle yazgı karşıtı bazı sözlerden sonra sözünü şöyle sürdürüyordu:
- Tanrı'nın, bize, kutsal kitapla bildirdiği buyruklarını unutmak mı istiyorsun? Tanrı der ki: Kadın, kocasının yanına gitmek için ailesini ve ana babasını bırakacaktır. Karım olmadığını ileri sürebilir misin? San Pietro gecesini anımla. Monte Cavi arkasından şafak sökerken, sen dizlerime kapandın, Sana izin verdim; isteseydim, benim olmuştun; o zaman bana beslediğin aşka karşı koyamazdım. Yaşamımı ve dünyada ne kadar değerli şeyim varsa hepsini sana adadığımı birçok kez söylediğim için, yanıt olarak, bütün bu özveriler görünürde hiçbir davranışla belli edilmediğine göre, gerçek olamayacağını, her ne kadar hiç söylemedinse de söyleyebilecek olduğunu, birdenbire düşündüm. Benim için zalim, ama aslında doğru bir düşünce aklımı aydınlattı. Tasarlayabileceğim en büyük mutluluğumu senin yararın için feda etme fırsatını raslantının bana boşu boşuna verdiğini düşündüm. Kollarımda ve korunmasız bir durumdaydın, anımsa; dudakların bile, reddetmeye cesaret edemiyordu. O sırada Monte Cavi'de, sabah Ave Mariası çaldı, olağanüstü bir raslantıyla, bu ses, bize kadar geldi. Sen bana: "Kutsal Meryem Ana için, her türlü saflığın anası için bu özveriyi yap" dedin. Bir süreden beri ben de bu büyük özveriyi, senin için yapmak fırsatını bulabildiğim biricik gerçek özveriyi düşünüyordum. Aynı şeyi senin de düşünmen garibime gitti. Doğrusunu söyleyeyim, Ave Maria'nın uzaktan gelen sesi bana hüzün verdi; isteğini yerine getirdim. Özveri, tümüyle senin için olmadı; gelecekteki birleşmemizi, Meryem Ananın koruması altına koyduğumu düşündüm. O zaman, birleşmemize, vefasız, senin değil, zengin ve soylu ailenin engel olacağını sanıyordum. Eğer Tanrı karışmasaydı, o Angelus çanının sesi, o kadar uzaktan, ormanın yarısını dolduran ve o sırada sabah rüzgârıyla sallanan ağaçların tepesinden aşarak bize nasıl gelirdi? O zaman, anımlarsın ki, dizlerime kapandın. Ben ayağa kalktım, göğsümde taşıdığım haçı çıkardım, sen, nerede olursan ol, hangi olay çıkarsa çıksın, sana buyurur buyurmaz, Monte Cavi'de çalan Ave Maria'nın sesi o kadar uzaktan gelip kulağına çarptığı andaki gibi, hemen ve tümüyle benim buyruğuma hazır olacağına, şimdi karşımda duran o haç üzerine ant içtin, tersi olursa, sonsuz ilence uğramayı kabul ettin. Sonra inancımızla, iki Ave ve iki Pater duası okuduk. İşte, o zaman bana karşı beslediğin aşkın başı için ve korkarım unuttuğun sonsuz ilenç adına sana emrediyorum. Beni, bu gece ya odanda, yahut bu Visitazione manastırının bahçesinde kabul edeceksin."
İtalyan yazar, Giulio Branciforte tarafından bu mektuptan sonra yazılmış birçok uzun mektubu, titizlikle ve özenle aynen veriyor; fakat Elena de Campireali'nin yanıtlarından yalnızca özetler

aktarıyor. Aradan iki yüz yetmiş sekiz yıl geçtikten sonra, bu mektupları dolduran aşk ve din duygularından o kadar uzaktayız ki bunların can sıkmasından çekiniyorum.

Elena'nın, yukarıda kısaltıp çevirdiğimiz mektubun içinde yazılı emre sonunda uyduğu o mektuplardan anlaşılıyor. Giulio'nun, manastıra girmenin yolunu bulduğu; kadın kılığına girdiği bir sözcükle anlaşılıyor. Elena onu, ancak bahçeye bakan bir zemin kat penceresinin parmaklığının arkasında kabul etti. Giulio, eskiden o kadar sevgi dolu hem de ateşli olan bu genç kızın, kendisine karşı bir yabancıya dönüştüğünü dayanılmaz bir acı içinde gördü. Elena, ona sanki uzak bir incelikle davranmıştı. Onu bahçeye kabul etmesi, yalnızca yemine olan inancındandı. Görüşmeleri kısa sürdü. Birkaç saniye, Giulio'nun belki on beş günden beri süren olaylarla biraz artan gururu derin yazgısını yendi.

Kendi kendine şöyle düşündü:

- Karşımda gördüğüm Elena, Albano'dayken, kendisini bütün yaşamınca bana vermiş görünen Elena'nın mezarından başka bir şey değil.

Elena'nın ona seslenirken takındığı nazik davranışlar karşısında yüzünü ıslatan yaşları gizlemek, o zaman, Giulio'nun baş işi oldu. Elena sözünü bitirip bir kardeşin ölümünden sonra doğal olduğunu söyleyerek bu değişikliği haklı gösterdikten sonra Giulio, çok ağır konuşarak ona şu yanıtı verdi:

- Yemininizi yerine getirmiyorsunuz. Beni bir bahçede kabul etmiyorsunuz. Monte Cavi'de çalan Ave Maria'yı duyduğumuz andan yarım dakika sonraki gibi, önümde diz çökmüş değilsiniz. Elinizden gelirse yemininizi unutun. Ben ise, hiçbir şeyi unutmuyorum; Tanrı yardımcınız olsun!

Bunu söyledikten sonra, önünde daha bir saate yakın durabileceği parmaklıklı pencereden ayrıldı. O kadar özlediği bu görüşmeyi kendi isteğiyle kısa keseceği, bir saniye öncesine kadar aklına gelir miydi? Bu özveri yüreğini paralıyordu. Fakat, Elena'nın nazik tavırlarını, onu vicdan azabına düşürmekten başka türlü karşılayacak olursa, üstelik onun küçümsemesine de layık olabileceğini düşündü.

Şafak sökmeden, manastırdan çıktı. Hemen atına bindi, askerlerine, kendisini tam bir hafta Castro'da bekledikten sonra ormana dönmelerini buyurdu. Umutsuzluktan deliye dönmüştü. Önce Roma'ya doğru gitti. Her adımda kendi kendine:

- Ne! diyordu, ondan uzaklaşıyorum, ha! Birbirimize yabancı olduk, öyle mi? Ah, Fabio! Öcün öyle alındı ki!

Yolda rasladığı insanlar onun öfkesini artırıyordu. Atını tarlaların içine sürdü, deniz kıyısını boydan boya kaplayan ıssız ve el değmemiş kumsala doğru ilerledi. Yaşamlarına imrendiği o aşksız köylülere artık raslamaz olunca, soluk aldı. Bu yabanıl yerin görünümü, kendi umutsuzluğuna uygundu ve öfkesini azaltıyordu. O zaman acı yazgısını düşünmeye koyuldu.

- Bu yaşımda, bir umudum var, diye düşündü. Bir başka kadın sevebilirim!

Bu karamsar düşünce onun umutsuzluğunu artırdı. Dünyada, kendisi için bir tek kadının var olduğunu derinliğine duyumsadı. Bir başka Elena'nın karşısında, aşk sözünü söylemek cesaretini gösterirse, ne kadar acı çekeceğini düşünüyor; bu düşünce yüreğini hırpalıyordu.

Acı acı kahkaha attı:

- Vefasız sevgililerini, bir başka şövalyenin kolları arasında bulduklarını unutmak için ıssız ülkelerde yalnız başlarına gezen Ariosto'nun kahramanlarına benzedim, diye düşündü.

Bu çılgınca kahkahalardan sonra, hüngür hüngür ağlamaya başladı.

- Ama, suçlu değil, diye söylendi. Vefasızlıkta bir başkasını sevecek kadar ileri gitmiyor. Bu ateşli ve saf ruhlu kız, kendisine, hakkımda söylenen şeylere kapılmış. Her durumda ona benim, bu uğursuz seferde, sırf kardeşini öldürmek gibi gizli bir umutla silahıma sarıldığım söylenmiş olacak. Daha da ileri giderek bana, kardeşi ölünce kendisinin, büyük servetlerin tek mirasçısı olacağını hesaplamak alçaklığını da yüklemişlerdir. Ben de onu, kandırsınlar diye

budala gibi tam on beş gün düşmanlarımla yalnız bıraktım. Çok talihsizim, şunu da kabul etmeli ki Tanrı beni yaşamımı yönetmeye gücüm yetmeyecek kadar düşünceden yoksun bırakmış! Çok sefil, çok alçak bir yaratığım! Yaşamım hiç kimseye yaramadı, ne bana ne de başkasına.

Branciforte'ye, o zamanlar pek az görülen bir esin geldi. Atı, kıyının ta denize yakın noktasında yürüyor, bazen ayakları suda ıslanıyordu. Hayvanı denize sürmeyi, bu suretle, oyuncağı olduğu o korkunç yazgıya son vermeyi düşündü. Mutluluğu, dünyadaki biricik varlık onu bıraktıktan sonra, artık ne yapacaktı? Sonra, bir düşünce onu birdenbire durdurdu.

Bu sefil yaşam bitince, bir süre sonra çekeceğim acılarla karşılaştırılırsa, çektiklerim nedir ki? diye söylendi. Elena, gerçekte de olduğu gibi, o zaman, bana karşı yalnızca ilgisiz kalmayacak. Onu bir rakibin kollarında göreceğim ve bu rakip, kimbilir hangi zengin ve saygın Romalı genç senyör olacak; çünkü; cehennem bekçileri, ruhuma eziyet çektirmek için, görevleri olan, en kıyıcı hayalleri arayıp bulacaklar. Kısacası, öldükten sonra bile, Elena'yı unutmayacağım; üstelik, ona olan aşkım artacak, çünkü Tanrının, işlemiş olacağım günahtan dolayı beni cezalandırmak için bulabileceği en emin çare budur.

Giulio, şeytana uymamak için yanık yanık Ave Maria duaları okumaya koyuldu. Vaktiyle, Meryem Ananın ruhuna sunulan sabah Ave Maria duasının çalındığını işiterek hevese kapılmış, şimdi yaşamında yaptığı yanlışların en büyüğü saydığı bir cömertliğe sürüklenmişti. Fakat saygıda daha ileri gitmeye ve bütün düşündüklerini dile getirmeye cesaret edemiyordu.

- Hazreti Meryem'in verdiği esinle uğursuz bir hataya düştüğüme göre, sonsuz adaletiyle, bana mutluluğumu geri verecek herhangi bir durum yaratması gerekmez mi?

Meryem'in adaletini düşününce, umutsuzluğu yavaş yavaş geçti. Başını kaldırdı, karşısında, Albano'nun ve ormanın gerisinde, koyu yeşillikleriyle örtülü o Monte Cavi'yi -ve sabah Ave Mariası - şimdi budalalık adını verdiği davranışına neden olan manastırı gördü. Bu kutsal yerin, hiç akılda yokken karşısına çıkan görünümü onu avuttu.

- Hayır, diye haykırdı, Hazreti Meryem'in beni bırakması olanaksızdır. Eğer Elena, aşkının verdiği olanakla ve benim erkeklik gururumun gerektirdiği gibi karım olmuş olsaydı, kardeşinin ölümünü işitince, ruhunda, kendisini bana bağlayan bağın anısını bulacaktı. Bir savaş alanında, beni Fabio ile karşılaştıran uğursuz raslantıdan çok önce, benim olduğunu düşünecekti. Fabio, benden iki yaş büyüktü; silah kullanmakta daha usta, daha gözüpek, kısacası daha güçlüydü. Bu kavgaya girmek istemediğimi karıma kanıtlayan bin türlü neden bulunacaktı. Kardeşine karşı, bana bir arkebüz kurşunu sıktığı zaman bile, en ufak kin beslemediğimi anımlayacaktı. Hatırımdadır, Roma'dan geri dönüşümden sonra, ilk buluştuğumuz gün, ona: "Ne yaparsın? Onur sorunu. Erkek kardeştir, suçlayamam!" demiştim.

Giulio, Hazreti Meryem'e olan inancıyla yine umutlanarak atını sürdü ve birkaç saatte, bölüğünün karargâhına geldi. Bölüğü, silah başı yaparken buldu. Cassino dağından, Napoli'den Roma'ya giden yola doğru hareket ediliyordu. Genç Komutan, at değiştirdi ve askerleriyle birlikte yürüdü. Önden çarpışma olmadı. Giulio, neden dolayı yürüyüşe kalkıldığını asla sormadı, buna önem verdiği yoktu. Kendisini, askerlerinin başında bulduğu zaman, yazgısının değiştiğini gördü.

- Ben tam anlamıyla budalayım, diye söylendi. Castro'dan ayrılmakla yanlış yaptım. Elena, her durumda, öfke arasında sandığımdan daha az suçlu. Hayır, ilk aşk duygulanmalarının doğuşunu gördüğüm bu çok saf ve çok temiz ruh, benim olmaktan çıkmış olamaz! Bana karşı ne içten aşkı vardı! O kadar yoksul olmama karşın, birlikte kaçmamızı, Monte Cavi'de bir keşişe nikâhımızı kıydırmamızı, bana, on kezden çok önermedi mi? Castro'da her şeyden

önce, ikinci bir randevu alıp onu sağduyuyla yola getirmeliydim. Gerçekten, sevda, beni çocuklaştırıyor! Ah, Yarabbi! Akıl danışacak bir dostum niçin yok? İki dakika önce iğrenç gördüğüm bir girişimi, iki dakika sonra, gayet kusursuz buluyorum!

O günün akşamı, ormana geri dönmek üzere büyük yoldan ayrıldıkları sırada, Giulio prense yaklaştı, o bildiği yerde birkaç gün daha kalıp kalamayacağını sordu.

Fabrizio:

- Cehenneme kadar git! diye haykırdı, şimdi benim çocukça işlerle uğraşmaya vaktim mi var, sanıyorsun?

Bir saat sonra, Giulio, tekrar Castro'ya doğru yola çıktı. Adamlarını aradı, buldu. Fakat Elena'dan o gururlu tavırla ayrıldıktan sonra, ona nasıl mektup yazacağını bilemiyordu. İlk mektubunda yalnızca şu sözcükler vardı: "Yarın akşam beni lütfen kabul ederler mi?"

Yanıt da şundan ibaret oldu: "Gelinebilir!"

Giulio gittikten sonra Elena, sonsuza dek bırakıldığını sanmıştı. O zaman, bu çok zavallı delikanlının düşündüklerini duyumsamıştı. Evet, Giulio, erkek kardeşiyle bir savaş alanında karşılaşma felaketine uğramadan önce, Elena onun karısıydı.

Bu kez, Giulio, ilk görüşmelerinde kendisine çok acı gelen o nazik davranışlarla karşılanmadı. Elena, parmaklıklı penceresinin arkasına saklanmıştı; fakat titriyordu. Giulio gayet çekingendi ve yabancı bir kadınla konuşur gibi konuşuyordu. En tatlı içtenliğin yerini alan bu yarı resmi dilin ne kadar acı bir şey olduğunu duyumsamak sırası Elena'ya gelmişti. Özellikle, Elena'nın yüreğinden kopan soğuk bir sözle kalbinin kırılmasından korkan Giulio, Elena'nın o uğursuz Ciampi savaşından çok önce, kendi karısı olduğunu kanıtlamak için, bir avukat gibi konuşuyordu. Elena, ona kısa sözcüklerle konuşmaktan daha başka biçimde yanıt verecek olursa gözlerinin yaşaracağından korktuğu için sesini çıkarmadan dinliyordu. Sonunda zayıflığını, neredeyse belli edeceğini anladı, dostuna, ertesi gün gelmesini söyledi. O gece, büyük bir yortu arifesi olduğu için, sabah ayini erken yapılıyordu, görüştükleri ortaya çıkabilirdi. Bir âşık gibi düşünen Giulio, derin düşüncelere dalmış olarak bahçeden çıktı. İyi mi, yoksa kötü mü karşılandığını anlayamayacak kadar kararsızdı. Arkadaşlarıyla konuşmalarından edindiği askerce düşünceler, kafasında yerleşmeye başladığından:

- Günün birinde, belki de Elena'yı kaçırmak gerekecek, diye düşündü.

Sonra, bu bahçeye zorla girme çarelerini araştırmaya koyuldu: Manastır pek zengin ve soyulmaya elverişli olduğundan, hizmetinde, çoğu eski asker olmak üzere, pek çok uşak vardı. Bunlar, pencereleri, yüksekliği seksen ayaktan fazla kara bir duvara açılmış, manastırın dış kapısından, kapıcı rahibenin koruması altındaki iç kapıya giden dar yolu gören bir tür kışlaya yerleştirilmişlerdi. Kışla, bu dar yolun solundaydı, sağında, otuz ayak yüksekliğindeki bahçe duvarı vardı. Manastırın alana bakan yüzü, zamanla kararmış kaba bir duvardı ve dış kapıyla, askerlerin dışarıyı gördükleri bir tek küçük pencereden başka çıkışı yoktu. Çok iri çivilerle çivilenmiş, geniş saç şeritlerle sağlamlaştırılmış bir tek kapısı ve yüksekliği dört kadem (seksen santimlik uzunluk ölçüsü), genişliği on sekiz pus (İngiliz uzunluk ölçü birimi) olan bir tek küçük penceresiyle, bu koca, kara duvarın ne kadar sıkıntı veren bir görünümü olduğu tahmin edilebilir.

Giulio'nun Elena'yı razı ettiği, birbiri peşi sıra süren görüşmeler hakkında, asıl yazarın verdiği uzun ayrıntıyı izlemeyeceğiz. İki sevdalının, karşılıklı davranışları, eskiden Albano'daki bahçede olduğu gibi, yine içtendi; yalnızca Elena, bahçeye inmeye kesinlikle razı olmamıştı. Bir gece, Giulio, onu çok düşünceli gördü. Annesi, onu görmek için Roma'dan gelmiş, birkaç gün kalmak üzere manastıra yerleşmişti. Bu ana, öyle sevecen ve kızında varlığını tahmin ettiği sevgiye karşı, öteden beri öyle özenli ve incelikli davranmıştı ki Elena onu aldatmak

zorunda kaldığı için derin bir vicdan azabı duyuyordu. Çünkü ne de olsa, onu oğlundan yoksun bırakan erkeğin, yanında olduğunu söylemek cesaretini gösterebilir miydi? Elena, bu kadar iyi bir kadın olan anası, kendisini özel bir biçimde sorguya çekerse, onu, yalan söyleyerek yanıtlamaya asla cesaret edemeyeceğini,sonunda Giulio'ya açık açık anlattı. Giulio durumun gösterdiği tehlikeyi tümüyle duyumsadı. Sonu, Sinyora Campireali'ye bir sözcük esinleyebilecek olan bir raslantıya bağlıydı. Ertesi gün, kararlı bir dille, dedi ki:

- Yarın daha erken geleceğim, şu parmaklığın, demirlerinden birini sökeceğim, bahçeye ineceksiniz, sizi, kentteki bir kiliseye götüreceğim, orada, bana dostlukla bağlı bir papaz var, bizi evlendirecek. Bir kez karım oldunuz mu, artık korkum kalmayacak, eğer anneniz, hepimizin aynı derecede üzüldüğümüz korkunç yıkımın cezasını çekmemde üsteleyecek olursa, her şeye, sizi aylarca görmeden yaşamaya bile razı olacağım.

Elena bu öneriye şaşmış görününce, Giulio ekledi:

- Prens beni yanına çağırıyor; onurum ve daha birçok neden, gitmemi buyuruyor. Önerim, geleceğimizi sağlayacak tek çaredir. Eğer uygun görmüyorsanız, buracıkta, şu anda, sonsuza kadar ayrılalım. Düşüncesizliğimin vicdan azabını yüreğimde taşıyarak giderim. Namusunuz üzerine verdiğiniz söze inandım, en kutsal yemininize bağlı kalmıyorsunuz ve umarım ki sözünüzde durmamanız beni bir amaca yöneltecek, çok uzun zamandan beri yaşamımı zehir eden bu aşktan, zamanla beni kurtaracaktır.

Elena, hüngür hüngür ağlamaya başladı.

- Aman Yarabbi! dedi. Annem için ne korkunç şey, bu!

Sonunda, kendisine yapılan öneriyi kabul etti.

- Fakat, diye ekledi, bizi giderken veya dönüşte görebilirler; çıkacak rezaleti düşünün, annemin ne kadar zor durumda kalacağını göz önüne getirin. Birkaç gün sonra gidecek, onun gitmesini bekleyelim.

- Beni, en kutsal tanıdığım bir şeyden kuşkulanacak duruma getirmeyi başardınız. Sözünüze güvenim kalmadı. Ya yarın evleriniz, ya da şu an, mezarın bu yanında, birbirimizi gördüğümüz son an olur.

Zavallı Elena, ancak göz yaşlarıyla karşılık verebildi. Özellikle, Giulio'nun takındığı kararlı ve acımasız davranış onu bitiriyordu. Onun küçümsemesine gerçekten layık mıydı? Önceleri boyun eğen ve yumuşak başlı olan aşık bu muydu? Sonunda, verilen emre boyun eğdi. Giulio uzaklaştı. Elena, o andan başlayarak ertesi geceye kadar, birbirini izleyen çok acı yürek sıkıntıları çekti. Kesin bir ölüme hazırlansaydı, üzüntüsü daha az olurdu. Giulio'nun aşkını, annesinin sevecenliğini ve sevgisini düşünerek biraz cesaret bulurdu. O gecenin geri kalan saatleri, çok acılar, kararsızlıklarla geçti. Öyle anları oluyordu ki her şeyi annesine söylemek istiyordu. Ertesi gün, annesinin karşısına çıkarken yüzü öyle soluktu ki kadın, bütün akılcı kararlarını unutarak, kızının kollarına atıldı:

- Ne oluyor? diye haykırdı. Ulu Tanrım! Bir şey mi yaptın, bir şeyi mi yapmak üzeresin, söyle bana? Eline bir kama alıp kalbime saplasan, bana böyle susmaktan daha az acı verirdin.

Annesinin kendisini çok sevdiği Elena'nın gözünde öyle belliydi ki duygularını abartacağı yerde, onları daha ılımlı biçimde anlatmaya çalıştığını o kadar açıkça görüyordu ki, sonunda bundan üzüntü duydu. Annesinin dizlerine kapandı. Annesi, o iğrenç sırrın ne olduğunu araştırarak, Elena'nın, kendisinden kaçmak istediğini söyleyince, genç kız, ertesi gün ve onu izleyen günler, yaşamını hep onun yanında geçireceği yanıtını verdi, hatta, kendisine daha fazla soru sormaması için yalvardı.

Bu düşüncesizce sözü tam bir karşı çıkış izledi. Sinyora Campireali, oğlunun katilinin bu kadar

yakında bulunduğunu öğrenince dehşete kapıldı. Fakat bu acıyı, büyük ve saf bir sevinç adımı izledi. Kızının görevlerinde asla kusur etmediğini öğrenince düşünülemez bir sevinç duymuştu.

Bu sağgörülü ananın bütün düşünceleri, derhal, baştan başa değişti. Kendisi için hiçbir değeri olmayan bir adama karşı hileye başvurmayı sakıncasız buldu. Elena'nın kalbi, sevdanın çok acımasız cilveleriyle tükeniyordu; açıklamaları olabildiğince içten oldu; burkulan bu ruh, derdini dökmek gereksinimindeydi. Bir süreden beri her şeyi sakıncasız varsayan Sinyora Campireali, burada yinelemesi çok uzun sürecek olan bir çok irdelemeler yaptı. Bir kadının yaşamında her zaman leke olarak kalan gizli bir evlilik yapmaktansa, bu kadar yüce gönüllü bir sevgiliye karşı borçlu olduğu bağlılık davranışını sekiz güncük geciktirirse, resmen ve onurlu bir biçimde evlenmesi için izin sağlayacağını, çaresiz kızına, kolayca kanıtladı.

Sinyora Campireali, Roma'ya gidecek, o uğursuz Ciampi savaşından çok önce, Elena'nın Giulio ile evlenmiş olduğunu kocasına anlatacaktı. Papaz kılığına girip, göl kenarında, Cappuccino manastırının duvarları yanındaki kayalıklarda babasıyla kardeşine rasladığı gece evlenme töreni yapılmış, diyecekti.

Annesi, bütün gün, kızının yanından ayrılmadı ve sonunda, akşama doğru, Elena âşığına, bönce, bizce pek hüzünlü bir mektup yazarak, yüreğini parçalayan savaşımı anlattı. Mektubun en sonunda, sekiz günlük süre vermesi için diz çökerek yalvardığını yazıyor: "Annemin bir habercisinin beklediği bu mektubumu sana yazarken, diye ekliyordu, her şeyi ona itiraf etmekle büyük bir yanlış yaptığımı sanıyorum. Seni çok öfkeli görüyorum, bana, kinle bakıyorsun. Kalbim, çok şiddetli vicdan azapları içinde. Çok hafif, çok gevşek, çok alçak bir yaradılışım olduğunu söyleyeceksin; itiraf ediyorum, sevgili meleğim. Fakat, şu görüntüyü gözünün önüne getir: Annem, gözleri yaşla dolu, neredeyse dizlerime kapanmıştı. Onun için, isteğine uymama engel olan bir neden bulunduğunu kendisine söylemem olanaksızdı. Ve bu düşüncesizce sözü söylemek zayıflığını bir kez gösterince ona anlatmamak, benim için olanaksızlaştı. Anımsayabildiğime göre, bütün gücünü yitiren ruhum, sanırım bir öğüde gereksinim duymuştu. Bu öğüdü, annemin sözlerinde bulacağımı umuyordum. Çok sevdiğim bu annenin çıkarının, senin çıkarına aykırı olduğunu, gereğinden çok unuttum, sevgilim. Sana boyun eğmek olan ilk görevimi unuttum, görülüyor ki, ben her türlü sıkıntı ve üzüntünün üstün olduğu söylenen gerçek aşkı duymak yeteneğinde değilim. Beni aşağı gör. Giuliom; ama Allah aşkına beni sevmekten vazgeçme. İstersen beni kaçır, fakat şu noktada bana hak ver ki eğer annem, manastırda bulunmamış olsaydı, en müthiş tehlikeler hatta rezalet, hiçbir şey, senin buyruklarına uymaktan beni alıkoyamazdı. Fakat annem o kadar iyi bir kadındır ki! Öyle zeki, öyle iyi kalplidir ki! Bir zamanlar sana anlattığım şeyi anımsa: Babam odama girdiği sırada annem, saklama olanağı bulamadığım, senin mektuplarını kurtarmıştı. Sonra tehlike geçince, onları okumadan ve beni kınamak için bir tek sözcük söylemeden bana geri vermişti. İşte, annem o çok tehlikeli anda nasıl davrandıysa, bütün yaşamımda bana karşı öyle davranmıştır. Onu sevmem gerekir, görüyorsun? Buna karşın sana mektup yazdığım şu anda -itirafı ne korkunç, ona kin besliyormuşum gibi geliyor. Hava sıcak olduğu için, geceyi bahçede, bir çadırda geçireceğini söyledi; çekiç seslerini işitiyorum, şu anda o çadırı kuruyorlar; bu gece birbirimizi görmemiz olanaksız. Hatta, öğrenci yatakhanesiyle, döner merdivenin iki kapısının kilitleneceğinden korkuyorum, oysa bunu hiç yapmazlardı. Bu önlemler, beni bahçeye inmek olanağından yoksun bırakacak, bu davranışın, senin öfkeni geçirmeye yararı olacağı kanısında olsam da! Ah! Elimde olsa, şu anda kendimi sana nasıl teslim ederdim, bilsen! Bizi evlendirecekleri o kiliseye nasıl koşardım!"

Bu mektup, içinde, Platon felsefesinden öykünülmüşe benzeyen ateşli düşünceler gördüğüm

coşkun tümcelerle dolu iki sayfada bitiyor. Çevirdiğim mektubun bu tür birçok süslerini çıkardım.
Giulio, akşam Ave Mariasından yaklaşık bir saat önce bu mektubu alınca şaşırdı: papazla, işi tam çözümlemişti. Çok büyük öfkeye kapıldı.

- Bu zayıf ve korkak yaratığın, kendisini kaçırmak için bana öğüt vermesine gerek yok! dedi.
Hemen, Faggiola ormanına hareket etti.

Beri yandan, Sinyora Campireali'nin durumu şuydu: Kocası, ölüm döşeğinde yatıyordu, Branciforte'den öç almanın olanaksızlığı, onu yavaş yavaş mezara götürüyordu. Romalı bravolara, boş yere, büyük paralar sözvermişti; hiçbirisi, prens Colonna'nın, kendi deyişiyle çavuşlarından birine saldırmak istememişti. Kendilerinin de, ailelerinin de yok olacağını iyi biliyorlardı.

Colonna'nın askerlerinden birinin ölümünden dolayı, ceza olarak bütün bir kasaba yakılalı daha bir yıl olmamıştı. Kırlara kaçmak isteyen, kadın, erkek bütün kasaba halkı, elleri, ayakları iplerle bağlanıp alevler içinde yanan evlere fırlatılıp atılmıştı.

Sinyora Campireali'nin, Napoli krallığı içinde büyük toprakları vardı; kocası, oradan katiller bulmasını kendisine buyurmuş, fakat o bu buyruğa görünüşte uymuştu. Kızının, Giulio Branciforte'ye, ayrılmaz biçimde bağlı olduğunu sanıyordu. Giulio'nun o sırada Flandre asileriyle savaşan İspanyol ordularında bir iki sefere katılması gerektiğini düşünüyordu. Eğer öldürülmeyecek olursa, bunun, zorunlu bir evlenmeyi, Yüce Tanrının onayladığına kanıt oluşturacağı kanısındaydı; böyle olunca, Napoli krallığında sahip olduğu toprakları kızına verecekti: Giulio Branciforte, bu topraklardan birinin adını alacak, karısıyla birlikte İspanya'ya gidip bir iki yıl orada kalacaktı. Bütün bu sınavlardan sonra, belki onu görmeye cesaret edebilirdi.

Fakat, kızının gerçekleri anlatmasıyla, işin şekli tümüyle değişmişti. Evlenme, bir zorunluluk değildi. Elena, aşığına, yukarıya çevirisini aldığımız mektubu yazarken, Sinyora Campireali, Pescara ile Chieti'ye mektup yazarak Castro'ya, güvenilir ve elinden iş gelir adamlar göndermelerini, çiftçilerine buyuruyordu. Genç efendilerinin, yani oğlu Fabio'nun ölümünün öcünü almanın söz konusu olduğunu, onlardan gizlememişti. Bu mektupları üstünde taşıyan posta tatarı, gün batmadan yola çıktı.

V

Ertesi gün, Giulio, Castro'ya dönmüştü. Kendisiyle birlikte gelmeyi kabul eden ve giriştikleri işe benzer girişimleri bazen ölümle cezalandıran prensin öfkesini göze alan askerlerinden sekizini de birlikte getirmişti. Giulio'nun Castro'da beş adamı vardı. Getirdikleri de sekiz kişiydi. Ne kadar cesur olurlarsa olsunlar, on dört asker, yapacağı iş için az görünüyordu; çünkü manastır bir kaleye benziyordu.

Manastırın birinci kapısından, zorla ya da hileyle girmek gerekiyordu; sonra, uzunluğu elli adımdan fazla bir geçidi izlemek gerekti. Solda, yukarıda da söylediğimiz gibi, bir tür kışlanın parmaklıklı pencereleri vardı ve bu kışlaya, rahibeler, eski askerlerden, otuz kırk kadar uşak yerleştirmişlerdi. Tehlike işareti verilir verilmez, bu parmaklıklı pencerelerden, güçlü bir ateş açılacaktır.

Kafalı bir kadın olan başrahibe, çevrede büyük bir güçle işbaşında olan Orsini reisleri, prens Colonna, Marco Sciarra gibi adamların ve daha birçoklarının yaptıkları işlerden korkuyordu. Castro gibi bir küçük kenti, baskınla ele geçiren ve manastırı altın dolu sanan gözü pek sekiz yüz kişiye nasıl karşı durulurdu?

Castro manastırının, ikinci kapıya giden yolun sol yanındaki kışlasında, her zaman on beş

yirmi tane bravo bulunurdu. Bu yolun sağında, sütunlu bir girişe açılan bir demir kapı vardı; bu girişten sonra bahçede, sağ yanda, manastırın büyük avlusu bulunuyordu. Bu demir kapı, kapıcı rahibenin koruması altındaydı.

Giulio, yanında sekiz adamıyla birlikte Castro'ya üç fersah uzaklığa varınca, sıcağın en şiddetli saatlerini geçirmek üzere, ıssız bir handa mola verdi. Amacını ancak orada anlattı; sonra bahçenin kumu üzerine, saldıracakları manastırın planını çizdi. Adamlarına dedi ki:

Gecenin dokuzunda, kentin dışında akşam yemeğini yeriz; gece yarısı kente gireceğiz. Bizi manastır yakınında bekleyen beş arkadaşı bulacağız. İçlerinden biri atlı olacak ve sinyora de Campireali'yi, ölmek üzere olan kocasının yanına çağırmak için Roma'dan gelen bir tatar rolü oynayacak.

Sonra kumun üzerindeki planı onlara göstererek sürdürdü:

- Kışlanın ortasında gördüğünüz, manastırın şu birinci kapısından gürültüsüzce geçmeye çalışacağız. Eğer birinci kapıda çarpışmaya başlarsak, rahibelerin bravoları, manastırın önünde gördüğünüz şu küçük alanda bulunduğumuz sırada ya da birinci kapıdan ikinci kapıya giden dar yolu aşarken bize pek kolayca arkebüz ateşi açabilirler. Bu ikinci kapı demirdendir, fakat bende anahtarı var.

Gerçi bir ucu duvara çakılı, gayet iri kol demirleri ve çengeller var ki, yerlerine takılınca, kapının iki kanadını açmaya engel olur. Fakat bu demirler, kapıcı rahibenin takıp çıkaramayacağı kadar ağır olduğu için bunları hiçbir zaman takılı görmedim. Oysa ki bu demir kapıdan, on kezden çok geçtim. Bu gece de, kazasız belasız geçeceğimi umuyorum. Manastırın içinde, söz birliği ettiğim kimseler bulunduğunu anlıyorsunuz, doğal olarak amacım bir rahibeyi değil, bir öğrenciyi kaçırmaktır; son kerteye gelmedikçe silah kullanmayacağız, eğer bu kol demirli ikinci kapıya varmadan önce çarpışmaya başlarsak, kapıcı rahibe, manastırın içinde oturan yetmişlik iki yaşlı bahçıvanı kesinlikle çağıracak ve yaşlılar, o size söylediğim kol demirlerini vuracaklardır. Eğer bir terslik çıkarsa, bu kapıyı geçmek için duvarı yıkmak gerekecek, bu da on dakikamızı alacaktır, her durumda bu kapıya doğru, ilk olarak ben ilerleyeceğim. Bahçıvanlardan biri benden para alıyor. Fakat tahmin edersiniz ki kendisine bu kız kaçırma düşüncemden söz etmiş değilim. Bu ikinci kapıyı geçtikten sonra, sağa dönülür ve bahçeye varılır. Bu bahçeye girer girmez çarpışma başlayacaktır, elinize ne geçerse bırakmayın. Tabii yalnızca kılıçlarınızı ve kamalarınızı kullanacaksınız. Bir tek arkebüz patlasa bütün kenti ayaklandırır, çıktığımız zaman saldırıya uğrayabiliriz. Sizler gibi on üç askerle, bu önemsiz yerden çıkıp gideceğime eminim; hiç kimsenin sokağa inmeye cesaret edemeyeceği gerçek; fakat bu kentlilerden birçoğunun arkebüzleri vardır, pencerelerden ateş edeceklerdir. Bu durumda, evlerin duvarları dibinden yürümek gerekir. Sırası gelmişken söyleyeyim. Manastırın bahçesine girildi miydi, karşınıza çıkacak olan herkese yavaş sesle: "Çekilin." diyeceksiniz. Hemen emre uymayan olursa bıçağınızla öldüreceksiniz. Ben, sizlerden yanımda bulunanlarla birlikte, bahçenin küçük kapısından manastıra gireceğim, üç dakika sonra ineceğim. Kollarımızda iki üç kadın taşıyacağız ve bunların yürümelerine izin vermeyeceğiz. Çabucak, manastırdan ve kentten çıkacağız. İçinizden ikisini kapının önünde bırakacağım. Bunlar, dakikada bir, yirmi el kadar arkebüz atacaklar, kentlileri korkutup yaklaştırmayacaklar.

Giulio, bu açıklamayı, iki kez yineledi. Sonra adamlarına:

- İyice anladınız mı? dedi. Girişe vardığımız zaman ortalık kararmış bulunacak. Bahçe sağdadır, avlu solda; şaşırmayın.

Askerler:

- Emin olabilirsiniz, diye haykırdılar.

Sonra içmeye gittiler. Çavuş onlarla birlikte gitmedi, Komutanla görüşmek için izin istedi.

- Efendimiz projeniz gayet sade, dedi. Yaşamımda şimdiye kadar iki manastıra zorla girdim, bu üçüncü olacak. Fakat sayımız çok az. Eğer düşman, ikinci kapının menteşelerini tutan duvarı yıkmak zorunda bırakırsa, kışladaki bravoların, bu uzun işlem sırasında boş durmayacaklarını düşünmek gerek. Arkebüzlerle yedi sekiz adamımızı öldürüp elimizden kadını alabilirler. Bologna dolaylarındaki bir manastırda aynı şey başımıza geldi. Bizden beş kişiyi öldürdüler, biz onlardan sekizini öldürdük; fakat komutan kadını almadı. Efendimize iki önerim var. Bu han dolaylarında, tanıdığım dört tane köylü vardı ki Sciarra'nın yanında kahramanca çalışmışlardır ve birer altın verirseniz, bütün gece aslanlar gibi dövüşürler. Belki, manastırdan bir iki gümüş eşya çalarlar; fakat bundan size ne, günahı kendi boyunlarına. Siz bir kadını ele geçirmek için onlara ücret vereceksiniz, o kadar. İkinci önerim şu: Ugone, okumuş ve çok becerikli bir çocuktur. Kayınbiraderini öldürüp ormana kaçtığı zaman doktordu. Gece olmadan bir saat önce onu manastırın kapısına gönderebilirsiniz. İş isteyecek ve öyle kusursuz davranacaktır ki, kendisini, askerlerin karakoluna alacaklardır; rahibelerin uşaklarına içki içirecek; dahası, arkebüzlerinin fitilini ıslatmak da elinden gelir.
Giulio ne yazık ki çavuşun önerilerini kabul etti. Çavuş giderken, şu sözleri ekledi:
- Bir manastıra saldıracağız; büyük aforoz var, fazla olarak da, bu manastır, doğrudan doğruya Hazreti Meryem'in korumasında...
Bu sözle uyanır gibi olan Giulio:
- Anlıyorum, diye haykırdı. Benim yanımda kalın.
Çavuş kapıyı kapadı ve geldi. Giulio ile birlikte tespih çekerek dua etmeye başladı. Bu dua, bir saat sürdü. Gece olunca, yine yola çıktılar.
Saat gece yarısını çalarken, Castro'ya, on birde yalnız başına girmiş olan Giulio, sur dışında adamlarını karşıladı. İyice silahlı üç köylünün katıldığı sekiz askeriyle birlikte kente girdi. Bunları, kentte bulunan beş askeriyle birleştirdi, böylece gözü pek on altı kişinin başına geçmiş bulundu. İkisi uşak kıyafetine girmiş, zırhlarını göstermemek için kara bezden, büyük bir gömlek giymişlerdi, başlıklarında da tüy yoktu.
Tatar görevini kendi üstlenen Giulio, on iki buçukta, dörtnala, manastır kapısının önüne geldi, gürültü etmeye, kardinal tarafından gönderilmiş bir tatar olduğunu söyleyerek kapıyı hemen açmaları için haykırmaya başladı. Birinci kapının yanındaki küçük pencereden kendisine yanıt veren askerlerin, epeyce sarhoş olduklarını sevinçle gördü. Usulen, adını bir kâğıda yazıp verdi; bir asker, bu adı kapıcı rahibeye götürdü. İkinci kapının anahtarlarını saklayan bu rahibe, önemli konularda, başrahibeyi uyandırmakla görevliydi. Ölüm azabı içinde, üç çeyrek saat yanıt beklediler; bu süre içinde, Giulio askerlerini susturabilmekte büyük güçlük çekti. Hatta bazı evlerden, korkak korkak pencereler açılmaya başlamıştı. Sonunda, başrahibenin olumlu yanıtı geldi. Manastırın bravoları, büyük kapıyı açmak zahmetine katlanmak istemedikleri için Giulio karakolun küçük penceresinden kendisine uzatılan beş altı ayak uzunluğundaki merdivenle oraya girdi; uşak kılığına giren iki asker de peşinden geliyordu. Pencereden karakol binasına atlarken Ugone ile göz göze geldiler. Bütün karakoldakiler, onun çabasıyla sarhoştu. Giulio, yolda kendisini korumaları için asker gibi silahlandırdığı Campireali'nin üç hizmetlisinin, yolda iyi bir rakı bulup satın aldıklarını ve alanda yalnız başına canları sıkılmasın diye yukarı çıkmak istediklerini, korumaların başına söyledi. Bu isteği hepsi kabul etti. Giulio ise, yanındaki iki adamıyla birlikte, karakoldan bahçe yoluna giden merdiveni indi.
Ugone'ye:
- Büyük kapıyı açmaya çalış, dedi.
Kendisi rahat rahat demir kapıya geldi. Orada bulduğu kapıcı rahibe, kendisine vakit gece yarısını geçtiğinden, eğer manastırın içine girecek olursa, başrahibenin, sorunu piskoposa

yazmak zorunda kalacağını, bu nedenle, mektubu onu almak üzere getirdiği bir rahibeye vermesini rica ettiğini söyledi. Giulio, senyör de Campireali'nin hiç beklenmeyen can çekişmesi sırasındaki telaşta yalnızca doktorun kendisine verdiği bir mektubu üstünde taşıdığını ve hastanın karısıyla kızı şimdi manastırdalarsa, bütün ayrıntıyı, onlara sözlü vermesi ve başrahibeyle de görüşmesi gerektiğini söyledi. Kapıcı rahibe, bu haberi götürdü. Kapının yanında, başrahibenin gönderdiği genç hemşireden başka kimse kalmamıştı. Giulio onunla konuşup şakalaşırken elini kapının kalın demir parmaklıklarından geçirdi ve gülerek kapıyı açmaya çalıştı. Çok utangaç bir kadın olan hemşire korktu ve bu işi pek kötü karşıladı. Bunun üzerine, çok fazla zaman yitirdiğini gören Giulio, ona, bir avuç altın uzatıp yorgun olduğu için bekleyemeyeceğini söyleyerek kapıyı açmasını istemek düşüncesizliğinde bulundu. Tarihçi, budalalık ettiğini kendisi de anlıyordu, diyor. Altınla değil demirle iş görmek gerekti; fakat cesaret edemedi. Hemşire kapının öte yanındaydı, aralarında bir ayak uzaklık bile yoktu, onu yakalamaktan kolay bir şey olamazdı. Altınları görünce genç kız telaşa düştü. Sonradan söylediğine göre, Giulio'nun kendisine sesleniş tarzından, onun sıradan bir posta tatarı olmadığını anlamıştı. Bu adam bizim rahibelerden birinin aşığı, diye düşündü,bir randevu almaya geliyor." Genç hemşire dindardı. Dehşete kapılarak büyük avludaki küçük bir çanın ipini bütün gücüyle çekmeye başladı, çan, hemen ölüleri bile diriltecek kadar büyük bir gürültüyle çaldı.

Giulio, adamlarına:

- Savaş başlıyor, dedi. Hazır olun!

Anahtarını çıkardı, kolunu demir parmaklıklardan geçirerek kapıyı açtı. Genç hemşire, büyük bir umutsuzlukla diz çökmüş, manastırın kutsallığına saldırıyor, diye haykırarak Ave Maria duasını okumaya başlamıştı. O anda da, Giulio, genç kızı susturmalıydı. Cesaret edemedi. Adamlardan biri hemşireyi yakaladı, ağzını eliyle kapadı.

Aynı dakikada, Giulio, arkadan, bahçe yolundan gelen bir arkebüz sesi işitti. Ugone büyük kapıyı açmıştı. Askerlerin geri kalan kısmı, sessizce içeri girerken ötekilerden daha az sarhoş olan bir bravo, parmaklıklı pencerelerin birine yaklaşmış ve bahçe yolunda bu kadar kalabalık bulunduğunu şaşkınlıkla görerek bir küfür savurmuş, durmalarını söylemişti. Yanıt vermemeleri ve demir kapıya doğru yürümeleri gerekirdi. Öndeki askerler de böyle yaptılar. Fakat öğleden sonra buldukları askerlerden biri, en geriden gelen köylü, pencereden seslenen bu manastır uşağına, otomatik tabanca ile bir el kurşun sıkmış, onu öldürmüştü. Gece yarısı patlayan bu tabanca sesi ve arkadaşlarının yere yuvarlandığını gören sarhoşların haykırışması, o geceyi yataklarında geçiren ve Ugone'nin şarabından tadamayan manastır askerlerini uyandırdı. Sekiz on bravo, yarı çıplak bir durumda, bahçe yoluna atıldılar ve Branciforte'nin askerlerine şiddetle saldırıya geçtiler.

Dediğimiz gibi, bu gürültü, Giulio demir kapıyı açtığı sırada başlamıştı. Arkasından gelen iki askeriyle birlikte bahçeye fırladı. Öğrencilere ait merdivenin kapısına doğru koştu. Fakat beş altı el tabanca ateşiyle karşılandı. Askerlerinden ikisi yuvarlandı, kendisi de sol koluna bir kurşun yedi. Bu tabancalar, sinyora de Campireali'nin adamlarının bulunduğu yerden atılmıştı. Bunlar, sinyorinanın piskopostan aldığı bir izin üzerine verdiği buyrukla, geceyi bahçede geçiyorlardı.

Giulio, bahçeden öğrencilerin merdivenine açılan, o çok iyi tanıdığı küçük kapıya yalnız başına koştu. Onu sarsmak için her çareye başvurdu, fakat kapı, sıkı sıkı kapatılmıştı. Adamlarını aradı, yanıt vermediler, ölüyorlardı. Zifiri karanlıkta, Campireali'nin üç hizmetlisiyle karşılaştı, kendini kamayla savundu.

Askerlerini çağırmak için girişe, demir kapıya doğru koştu; bu kapıyı kapalı buldu: genç

hemşirenin çaldığı çanın sesiyle uyanan yaşlı bahçıvanlar iki ağır kol demirini vurmuşlar ve kapıyı kilitlemişlerdi.
- Yolumu kestiler! diye düşündü.
Bunu, adamlarına da söyledi: asma kilitlerden birini kılıçla zorlamaya boş yere uğraştı, başarılı olsaydı kol demirlerinden birini kaldıracak, kapının kanatlarından birini açacaktı. Kılıcı, kilidin halkası içinde kırıldı; aynı zamanda, bahçeden gelen hizmetlilerden biri, onu omuzundan yaraladı. Geri döndü, demir kapıya kıstırılmış bir durumda, birçok adamın saldırısına uğradığını gördü. Kendisini, kamasıyla savunuyordu; bereket versin, ortalık çok karanlık olduğundan, hemen her kılıç darbesi, zırhlı giysisine isabet ediyordu. Dizinden yaralandı, canı fena halde yandı. Bu kılıç darbesini kendisine vurmak için çok ileri doğru bir hamle yapmış olan adamlardan birine saldırdı, kamasıyla suratına bir vuruşta onu öldürdü ve elinden kılıcını almayı başardı. O zaman, kendisini kurtulmuş kabul etti. Yardımına koşan adamları, kapının demir parmaklıkları arasından beş altı el tabanca attılar, hizmetlileri kaçırdılar. Bu girişte, tabancalar atıldıkça çıkan parıltıdan başka ışık yoktu.
Giulio adamlarına:
- Benim olduğum yana ateş etmeyin diye haykırdı.
Başçavuş, parmaklıkların arasından, büyük bir soğukkanlılıkla konuşarak:
- Fare kapanına girmiş gibi yakalandınız, dedi. Adamlarımızdan üçü öldü. Kapının sizin bulunduğunuz yanın aksi yönündeki uzun taşları yıkacağız. Yaklaşmayın, kurşunlar bahçeye düşecek.
Giulio:
- Campireali'nin uşakları olacak keratalar! diye söylendi.
Başçavuşla konuşmayı sürdürüyordu ki, üzerlerine doğru, gürültünün işitildiği yönden ve girişin bahçeye açılan kısmından tabanca atılmaya başladı.
Giulio girerken sağ kolda bulunan kapıcı rahibenin kulübesine sığındı; orada, Meryem tasviri önünde, sanki belli belirsiz yanan bir kandil görerek sevindi. Söndürmemek için, onu, büyük bir özenle aldı; alevin titrediğini görerek canı sıkıldı. Çok acı veren, dizindeki yaraya baktı; fazla kan akıyordu.
Çevresine bakındı, bir tahta kanepe üzerinde baygın yatan, Elena'nın oda hizmetlisi küçük Marietta'yı şaşkınlıkla tanıdı. Onu, şiddetle sarstı. Kız, ağlayarak:
- Aman senyör Giulio, diye haykırdı. Dostunuz Marietta'yı öldürecek misiniz?
- Aksine, Elena'ya söyle, rahatını bozduğumdan dolayı kendisinden af diliyorum ve Monte Cavi'deki, Ave Maria'yı anımsasın. Albano'daki bahçesinden kopardığım şu çiçekleri al, fakat bir parça kan süründü; kendisine vermeden önce yıka.
O sırada bahçe yolundan, arkebüz sesleri işitti; rahibelerin bravoları kendi adamlarına saldırıyorlardı.
Marietta'ya:
- Küçük kapının anahtarı nerede? diye sordu.
- Bilmiyorum. Fakat şunlar, büyük kapıyı tutan kol demirlerinin anahtarları. Çıkabilirsiniz.
Giulio anahtarları aldı ve kulübeden fırladı. Askerlerine:
- Duvarı yıkmaya uğraşmayın, dedi, sonunda, kapının anahtarını buldum.
Giulio, küçük anahtarlardan biriyle asma kilitlerden birini açmaya uğraşırken, derin bir sessizlik oldu. Yanlış anahtar almıştı, ötekini denedi; sonunda, kilidi açtı; fakat tam kol demirini kaldırdığı sırada pek yakından, sağ koluna bir tabanca kurşunu yedi. Bu kolun işlemez hale geldiğini hemen duyumsadı. Adamlarına:
- Kol demirini kaldırın! diye haykırdı.

Bunu söylemesine de gerek yoktu.

Tabancanın namlusundan çıkan ışıkla, demirin kıvrık ucunun, kapıya mıhlı halkadan yarı yarıya dışarıda durduğunu görmüştü. Hemen, üç dört güçlü el, kol demirini kaldırdı. Ucu halkadan dışarı çıkınca, demiri ellerinden bıraktılar. O zaman, kapının kanatlarından biri açılabildi. Başçavuş içeri girdi ve çok hafif sesle, Giulio'ya:

- Yapacak bir şey kalmadı, dedi. İçimizde yaralanmayan üç dört kişi var . Beş kişi öldü.

Giulio :

- Kan kaybettim, dedi. Bayılacağımı duyumsuyorum: Söyleyin, beni taşısınlar.

Giulio, yiğit başçavuşla konuşurken, karakoldaki askerler, üç dört el arkebüz ateşi daha açtılar ve başçavuş ölü olarak yuvarlandı. Bereket versin, Ugone, Giulio'nun verdiği buyruğu işitmişti. Askerlerden ikisini adlarıyla çağırdı, komutanı kaldırdılar. Daha bayılmamıştı, kendisini bahçenin sonuna, küçük kapının önüne götürmelerini söyledi. Bu buyruk üzerine askerler sövdüler; ama yine de denileni yaptılar.

Giulio:

- Bu kapıyı açana yüz altın var! diye bağırdı.

Fakat kapı, can havliyle uğraşan üç kişinin zorlamasına dayanıyordu. İkinci kat pencerelerinden birine yerleşen yaşlı bir bahçıvan, tabancasıyla boyuna ateş ediyordu, tabanca ateşi de onların yolunu aydınlatıyordu.

Kapıyı açmak için harcadıkları boşuna çabadan sonra, Giulio bayıldı. Ugone, askerlere komutanı, çabucak götürmelerini söyledi. Kendisi, kapıcı hemşirenin kulübesine girdi, küçük Marietta'yı kapı dışarı attı, oradan kaçmasını ve kendisini tanıdığını kesinlikle söylememesini, müthiş bir sesle emretti. Yataktaki otu boşalttı, bir iki iskemle kırdı ve kulübeyi ateşe verdi. Ateşin iyice alev aldığını görünce, manastır bravolarının arkebüz kurşunları arasında, alabildiğine koşarak kaçtı.

Baygın bir durumda, koşa koşa götürülen komutanı, Visitazione manastırından yüz elli adımdan çok bir uzaklıkta yakalayabildi. Pek az sonra, kentten çıkmış bulunuyorlardı. Ugone, dur emri verdi. Yanlarında dört asker vardı. Her beş dakikada bir, arkebüzle ateş etmeleri emriyle ikisini kente gönderdi.

- Yaralı arkadaşlarınızı bulmaya çalışın, dedi, gün doğmadan kentten çıkın. Biz Croce Rossa patikasını izleyeceğiz. Bir yanı tutuşturmak olanağı bulursanız, bu işi yapmakta kusur etmeyin.

Giulio ayıldığı zaman kentten üç mil uzaklaşılmıştı ve güneş ufukta epeyce yükselmişti. Ugone raporunu verdi:

- Yanınızda beş kişi kaldı. Bunların da üçü yaralı. Yaşayan iki köylü, ikişer altın ödülü aldılar ve kaçtılar; yaralı olmayan iki kişiyi, bir doktor bulup getirmeleri için, yakın köye gönderdim.

Yaşlı doktor, biraz sonra, çok güzel bir eşeğe binmiş, titreye titreye geldi. Evini tutuşturmak tehdidi, yola çıkmaya onu ancak razı edebilmişti. Öyle korkuyordu ki, harekete getçirebilmek için, rakı içirmek zorunda kaldılar. Sonunda, işe başladı. Giulio'ya yarasının hiç önemli bir şey olmadığını söyledi.

- Dizdeki yara tehlikeli değil, diye ekledi; yalnız on beş gün veya üç hafta kesinlikle dinlenmezseniz, ömrünüz boyunca topal kalırsınız.

Doktor, askerlerin yarasını sardı. Ugone, Giulio'ya bir göz işareti yaptı; doktora iki altın verdiler, sayısız teşekkürler etti. Kendisine, teşekkür etmek bahanesiyle, o kadar fazla rakı içirdiler ki, derin bir uykuya daldı. İstenen de buydu. onu, yakındaki bir tarlaya götürdüler, bir kâğıt parçasına dört altın sarıp cebine koydular; bu para, eşeğinin bedeliydi... Giulio'yu ve

bacağından yaralı bir askeri eşeğe bindirdiler. Sıcağın en şiddetli saatlerini, bir bataklık kıyısındaki yıkıntıda geçirdiler. Yol üzerinde sayısı pek az olan kasabalara uğramadan bütün gece yürüdüler. Sonunda, daha ertesi gün, güneş doğarken Giulio, adamları tarafından taşındığı Faggiola ormanının ortasında, genel karargâhı olan kömürcünün kulübesinde uyandı.

VI

Çarpışmanın ertesi günü Visitazione rahipleri, bahçede ve dış kapıdan kol demirli kapıya giden yolda, dokuz ölü buldular, dehşete kapıldılar. Manastır bravolarından sekizi yaralanmıştı. Manastırda, hiçbir zaman bu kadar korku duyulmamıştı. Bazen, alandan silah sesleri işitildiği olurdu. Fakat bahçede, yapıların ta ortasında, rahibelerin pencerelerinin altında bu kadar çok silah atıldığı hiç olmamıştı. Patırtı bir buçuk saat sürmüş, bu süre içinde manastırda, kargaşalık son haddini bulmuştu. Eğer Giulio Branciforte, rahibelerden veya öğrencilerden biriyle en ufak bir anlaşma yapmış olsaydı, başarılı olacaktı. Bahçeye geçilen birçok kapıdan birini kendisine açsalar yeterliydi; fakat o, genç Elena'nın yemininden döndüğü kanısına vararak öfke ve kızgınlığa kapılmıştı. Amacına zorla ulaşmak istiyordu. Düşüncelerini, Elena'ya haber verebilecek olan bir kimseye açarsa, vicdanına karşı, kendisini, suçlu sayacaktı. Oysa küçük Marietta'ya tek bir sözcük söylemesi, başarması için yeterdi. Genç kız, bahçeye bakan kapılardan birini açacaktı. Dışarıdan işitilen o korkunç arkebüz sesleri arasında, manastır yatakhanelerine girecek olan tek bir kişi, kesin bir boyun eğmeyle karşılanacaktı. İlk silah patlayınca, Elena, aşığının yaşamından korkmaya başlamış ve onunla birlikte kaçmaktan başka bir şey düşünmez olmuştu.

Küçük Marietta, Giulio'nun diz kapağından aldığı korkunç yarayı ve akan bol kanı ona haber verdiği zaman, Elena'nın duyduğu umutsuzluk anlatılamaz. Elena, kendi korkaklığından ve gayretsizliğinden nefret ediyordu.

- Anneme bir sözcük söyleme zayıflığını gösterdim, Giulio'nun kanı aktı, diyordu; büyük cesaret gösterdiği bu büyük saldırı sırasında yaşamını kaybedebilirdi.

Konuşma odasına alınan bravolar, kulak kesilip kendilerini dinleyen rahibelere, haydutlara komuta eden, tatar kıyafetli genç adamın yiğitliğiyle karşılaştırılabilecek bir gözüpekliği ömürlerinde görmediklerini, söylediler. Rahibelerin hepsinin, bu anlatılan şeyleri nasıl büyük bir ilgiyle dinledikleri düşünülürse, Elena'nın, genç haydut reisi hakkında bravolardan nasıl tam bir tutkuyla ayrıntı istediği kestirilebilir. Onları ve olayın tümüyle yansız tanıkları olan yaşlı bahçıvanları uzun uzun söyletip dinledikten sonra, artık annesini sevmediği kanısına vardı. Hatta, boğuşmadan bir gün önce o kadar candan sevişen bu iki kişi arasında, çok şiddetli bir konuşma geçti. Elena'nın bir an yanından ayrılmadığı bir çiçek demetinin üzerinde gördüğü kan lekeleri, sinyora da Campireali'nin canını sıktı.

- Bu kan lekeli çiçekleri atmalı! dedi.

- Bu cömert kanın akmasına neden oldum ve bu kan benim zayıflık gösterip size bir sözcük söylemem yüzünden aktı.

- Kardeşinizin katilini hâlâ seviyor musunuz?

- Kardeşimin saldırısına uğraması benim için sonsuz bir talihsizlik olan kocamı seviyorum.

Bu sözlerden sonra, sinyora da Campireali'nin manastırda geçirdiği üç gün içinde, kızıyla arasında, başka bir tek söz konuşulmadı.

Onun gittiğinin ertesi günü, bahçeye alınan ve orada yeni siperler yapmakla uğraşan kalabalık duvarcıların bulunmamasından dolayı, manastırın iki kapısında süren kargaşalıktan

yararlanarak, Elena kaçmayı başardı. Küçük Marietta ile ikisi, işçi kılığına girmişlerdi. Fakat kent halkı, sur kapılarında sıkı bir güvenlik kurmuştu. Elena, kentten çıkabilmekte çok büyük zorluk çekti. Sonunda, Branciforte'nin mektuplarını kendisine ulaştıran dükkâncı, onu kendi kızı diye gösterip Albano'ya kadar kendisiyle birlikte gitmeyi kabul etti. Elena, orada kendi yardımları sayesinde bir dükkân açan süt ninesinin evinde saklandı. Albano'ya varır varmaz, Branciforte'ye mektup yazdı; süt ninesi, Colonna askerlerinin parolasını bilmeden Faggiola ormanına dalmak tehlikesini göze alacak birisini, bin güçlükle buldu.

Elena'nın yolladığı haberci üç gün sonra telaş içinde geri döndü; bir kere Branciforte'yi bulamamıştı, sonra da genç komutan hakkında durmadan sorduğu sorular kuşku uyandırdığından kaçmak zorunda kalmıştı.

Elena:

- Artık kuşku yok, diye söylendi, zavallı Giulio öldü; hem de onu ben öldürdüm. Alçak zayıflığımın, yüreksizliğimin sonucu, bakınız ne oldu? Giulio, dayanıklı bir kadını, prens Colonna'nın komutanlarından birinin kızını sevmeliymiş.

Sütnine, Elena'yı ölecek sandı. Vaktiyle, Fabio ile babasının gece yarısı, iki aşığa rasladıkları, kaya içinde oyulmuş yola yakın Cappuccino manastırına çıktı. Günah çıkartan papazla, uzun uzun görüştü ve Elena de Campireali'nin kocası Giulio Branciforte ile buluşmak istediğini, manastır kilisesine, yüz İspanyol kuruşu değerinde bir gümüş kandil adamaya hazır olduğunu, papaza sır olarak verdi.

Keşiş, büyük bir öfkeyle yanıtladı:

- Yüz kuruş mu? Ya senyör de Campireali'nin kiniyle karşı karşıya kalırsak, manastırımızın durumu ne olur. Ciampi savaş alanından oğlunun cesedini kaldırmamız için, bize yüz değil bin kuruş verdi, mum da dışında.

Manastırın başrahibi adına şunu söyleyelim ki, yaşlı iki keşiş, genç Elena'nın gerçek durumunu öğrenince Albano'ya indiler ve kendisini, önce, ailesinin sarayına zorla veya isteğiyle geri dönmeye razı etmek üzere ziyaretine gittiler. Sinyora de Campireali'den bol bol ödül alacaklarını biliyorlardı. Bütün Albano, Elena'nın kararına, annesinin kızı hakkında kendisine bilgi verecek olanlara verdiği sözlerle ilgili söylentilerle doluydu. Fakat iki keşiş, Branciforte'yi öldü sanan zavallı Elena'nın umutsuzluğuna o kadar üzüldüler ki sakladığı yeri annesine söyleyerek onu ele vermek şöyle dursun, kendisine, Petrella kalesine kadar eşlik etme isteğine uydular. Elena ve Marietta, yine işçi kıyafetinde, gece vakti, Albano'ya bir fersah uzaklıkta, Faggiola ormanı dolaylarına geldiler.

Keşişler oraya katırlar göndermişlerdi. Sabah olunca, Petrella'ya doğru yola çıkıldı. Prensin koruması altında olduğu bilinen keşişleri, ormanda rasladıkları askerler, saygıyla selamlıyorladı. Fakat yanlarındaki, iki ufak tefek insana öyle davranmadılar: Askerler, onlara, önce dik dik bakıyorlar, yanlarına yaklaşıyorlar, sonra kahkahalarla gülerek, keşişleri, katırcılarının güzelliğinden dolayı kutluyorlardı.

Keşişler yollarına devam ederek:

- Susun, kafirler, diyorlardı ve biliniz ki her şey prens Colonna'nın buyruğuyla yapılmaktadır!

Fakat, umarsız Elena'nın talihi yoktu; prens, Petrella'da değildi ve üç gün sonra, geri dönüşünde onu huzuruna kabul ettiği zaman, gayet sert davrandı.

- Buraya niçin geldiniz sinyorina? Bu yakışıksız davranışın sebebi nedir? Kadın gevezeliğiniz, İtalya'nın en yiğit yedi erkeğinin ölümüne neden oldu, bunu da, aklı başında insanların hiçbirisi bağışlamayacaktır. Bu dünyada, bir insan, bir şeyi ya ister, ya istemez. Hiç şüphesiz, yeni yeni gevezelikler sonucunda, Giulio Branciforte dinsizlikle suçlandı ve ateşte kızdırılmış kerpetenlerle, vücudu iki saat sıkıştırıldıktan sonra yakılmaya, tanıdığım dini bütün

hıristiyanlardan biri olan bu adam, bir Yahudi gibi ateşe atılmaya mahkûm edildi! Siz o alçakça bir gevezeliği yapmamış olsaydınız o korkunç yalan, yani manastıra saldırıldığı gün Giulio Branciforte'nin Castro'da bulunduğu yalanı nasıl uydurabilirdi? O gün, Giulio'nun burada, Petrella'da bulunduğunu ve akşam üstü kendisini Velletri'ye yolladığımı, adamlarımdan hangisine sorsanız size söyler.

Elena, gözyaşları içinde, onuncu kez haykırıyordu:

- Fakat, yaşıyor mu?

Prens, yanıtladı:

- Sizin için ölmüştür, onu asla görmeyeceksiniz. Castro'daki manastırınıza dönmenizi salık veririm; bundan böyle boşboğazlık etmemeye çalışın; hem size, bir saate kadar Petrella'dan ayrılmanızı emrediyorum. Özellikle, beni gördüğünüzü hiç kimseye söylemeyin, yoksa, sizi cezalandırmasını bilirim.

Çaresiz Elena, Giulio'nun çok saydığı ve Giulio'yu sevdiği için kendinin de sevdiği bu ünlü prens Colonna'nın bu davranışıyla karşılaşınca, çok üzüldü.

Prens Colonna ne derse desin, Elena'nın bu girişimi, düşünceden yoksun değildi. Petrella'ya üç gün önce gelseydi, Giulio Branciforte'yi orada bulacaktı. Dizindeki yara yürümesini engellediği için prens kendisini Napoli krallığındaki büyük Avezzana köyüne göndermişti. Senyör Campireali tarafından Branciforte'ye karşı satın alınan ve onu, manastırın kutsallığını bozmuş bir dinsiz olmakla suçlayan korkunç yargıyı öğrenir öğrenmez, prens, Branciforte'yi korumak gerekince adamlarının dörtte üçünden hayır umulamayacağını anlamıştı. Bu suç, Hazreti Meryem'e karşı işlenmiş bir günahtı ve yanındaki haydutlardan her biri, Meryem'in koruyuculuğuna şahsen hakkı olduğuna inanıyordu. Roma'da, Faggiola ormanının göbeğine kadar gelip Branciforte'yi tutuklayacak kadar atak bir güvenlik amiri bulunsaydı bu işi yapmayı başarırdı.

Giulio, Avezzona'ya geldiğinde, Fontano adını taşıyordu ve kendisini getiren adamlar sıkı ağızlıydı. Petrella'ya döndükleri zaman,Giulio'nun yolda öldüğünü üzülerek haber verdiler. O andan başlayarak prensin her askeri, bu tehlikeli adı ağzına alan her kim olursa olsun, kalbine bir hançer yemesinin kaçınılmaz olduğunu anladı.

Bundan dolayı Elena, Albano'ya döndükten sonra mektup üstüne mektup yazmış ve bunları Branciforte'ye yollamak için ne kadar altını varsa boş yere harcamıştı.

Floransalı tarih yazarına göre, eşsiz güzellik, en aşağı kendini beğenmişlik ve ikiyüzlülükle katılaşmış yürekler üzerinde bile az çok etki yapmaktan geri kalmadığı için, Elena ile dost olan iki yaşlı keşiş Branciforte'ye mektup ulaştırmaya çalışmasının boşuna olduğunu zavallı genç kıza haber verdiler. Colonna onun öldüğünü ilan etmişti , kuşku yok ki Giulio, ancak, prens istediği zaman yeniden ortaya çıkacaktı. Elena'nın sütninesi, annesinin onun gizlediği yeri sonunda bulduğunu ve Albano'ya, Campireali sarayına zorla götürülmesi için çok şiddetli buyruklar verdiğini, ağlayarak bildirdi.

Elena, bu saraya bir kez girdi miydi, oradaki tutsaklığının sınırsız derecede sıkı olacağını, dışarıyla her türlü ilişkide bulunmasını yasaklamayı başaracaklarını, oysa Castro manastırında, mektup almak ve göndermek konusunda, bütün rahibeler gibi, aynı kolaylıklara sahip olacağını düşündü. Gerçekte, Giulio, onun için, o manastırın bahçesinde kanını akıtmıştı; Elena'ya kesin kararını verdiren bu düşünce oldu. Giulio'nun, dizindeki yaraya bakmak üzere, bir an üzerine oturduğu, kapıcı rahibenin tahta koltuğunu yine görebilecekti; Elena'nın, yanından hiç ayırmadığı o kan lekeli demeti, Giulio Marietta'ya orada vermişti. Dolayısıyla Elena üzgün içinde, Castro manastırına geri döndü. Öyküsü burada bitirilebilir. Bu, onun için hatta belki okuyucu için de hayırlı olurdu. Gerçekten, soylu ve cömert bir ruhun, uzun süren düşkünlüğüne tanık olacağız. Bundan böyle, onu dört yandan kuşatacak olan

önlemler ve uygarlığın yalanları, güçlü ve doğal tutkuların, içten davranışların yerine geçecektir.
Romalı tarih yazarı bu noktada çok safça bir düşünce ortaya atıyor ve diyor ki: Bu kadın, güzel bir kız doğurmak zahmetine katlandığı için, onun yaşamını yönetecek yeteneğe sahip olduğunu sanıyor. Kızı altı yaşındayken, haklı olarak ona: küçük hanım, yakanızı kaldırın, dediği için; o on sekiz yaşına girdiği, kendisi de elli yaşında bulunduğu zaman da, bu kız annesi kadar ve hatta annesinden daha zekiyken, kadın, buyurmak merakına kapılıp onun yaşamını yönetmesinin, bunun için de yalana başvurmasının doğru olduğunu düşünür. Göreceğiz ki o çok sevdiği kızını, on iki yıl mutsuz ettikten sonra baskı tutkusunun acı sonucu olarak, ustaca ve pek ustalıkla düzenlenmiş araçlarla onun acı ölümüne neden olan, Elena'nın anası Vittoria Carafa'dır.
Senyör de Campireali, Branciforte'yi Roma'nın başlıca dört yol ağızlarında, ateşte kızdırılmış demirlerle, iki saat süreyle kerpeten işkencesine, sonra da hafif ateşte yakılarak küllerinin Tiber ırmağına atılmasına mahkûm eden kararın Roma'da yayımlandığını ölmeden görmüş, hoşnut olmuştu. Floransa'daki Santa Maria Novella manastırının freskleri, dinsizlere karşı bu kıyıcı yargıların nasıl yerine getirildiğini bugün de betimlemektedir. Genellikle, öfke ve kızgınlık duyan halkın cellatların görevlerine engel olmasını önlemek için pek çok askere gereksinim duyulurdu. Herkes, kendisini Meryem'in içten dostu sanıyordu. Senyör de Campireali, ölümünden az önce, o kararı yeniden okutup dinletmiş ve bunu sağlayan avukata, Albano ile deniz arasında bulunan güzel toprağını vermişti. Bu avukat, niteliksiz bir adam değildi. Branciforte o korkunç işkenceye mahkûm olmuştu; fakat saldıranların eylemlerini büyük bir üst gibi yönetir görünen, tatar kıyafetli delikanlının o olduğunu söyleyen hiçbir tanık çıkmamıştı. Bu bağışın olağanüstülüğü, Roma'daki bütün entrikacıları heyecanlandırdı. O sırada, sarayda, çok bilgili ve elinden her iş gelen, hatta, papayı, kendisine kardinal şapkası vermeye zorlayan güçlü bir keşiş vardı. Prens Colonna'nın işlerine bakıyordu ve bu değişik müşteri sayesinde, çok saygınlık kazanmıştı. Sinyora de Campireali, kızının Castro'ya geri döndüğünü görünce o keşişi çağırttı.
- Size açıklayacağım pek basit işin başarısı için bana yardım etmek iyiliğinde bulunursanız, dedi, çok büyük ödüle kavuşacaksınız. Giulio Branciforte'yi korkunç bir işkenceye mahkûm eden karar birkaç güne kadar Napoli'de de yayımlanacak ve hüküm yerine getirilecektir. Bana bu haberi vermek iyiliğinde bulunan kral naibiyle biraz akrabalığım vardır. Yazdığı şu mektubu lütfen okuyun. Branciforte, hangi ülkeye sığınabilir? Prense elli bin kuruş para göndereceğim ve bunun hepsini ya da bir kısmını, Flandre asilerine karşı savaşmak üzere İspanya kralının hizmetinde çalışması koşuluyla Giulio Branciforte'ye vermesini rica edeceğim. Kral naibi, Branciforte'ye bir komutanlık izni verecek ve İspanya'da da yürürlüğe gireceğini umduğum mahkeme kararının, onu yolundan alıkoymaması için, Giulio Baron Lizzara adını taşıyacaktır. Lizzara, benim, Abruzzi'de sahip olduğum ufak bir topraktır, danışıklı satışlarla, buranın mülkiyetini ona geçirmenin çaresini bulacağım. Sanırım, erdemli kişiliğiniz, oğlunun katiline bu biçimde davranan bir insanı asla görmemiştir. Bu iğrenç yaratıktan, beş yüz kuruş vererek, çoktan kurtulabilirdik; fakat Colonna ile bozuşmak istemedik. Bundan dolayı, şu noktayı görüşüne bırakınız ki hukukuna karşı beslediğim saygı bana altmış veya seksen bin kuruşa mal olmaktadır. Bu Branciforte'nin adını kesinlikle işitmek istemiyorum ve bütün bunlardan sonra prense saygılarımı bildirin.
Keşiş, üç güne kadar, Ostia yöresinde bir gezinti yapacağını söyledi ve Sinyora de Campireali, kendisine, bin kuruş değerinde bir yüzük verdi.
Birkaç gün sonra, keşiş yeniden Roma'da göründü ve öneriyi prense bildirdiğini; fakat bir aya

varmadan, Branciforte'nin, Barcelona'ya hareket edeceğini, o kentteki bankerlerden biri eliyle kendisine elli bin kuruş parayı verdirmek mümkün olduğunu Sinyora de Campireali'ye söyledi.

Prens, Giulio'yu inandırıncaya kadar çok güçlük çekti. Genç aşık, bundan sonra İtalya'da ne kadar tehlikeyle karşılaşırsa karşılaşsın, oradan ayrılmaya bir türlü razı olamıyordu. Prens, Sinyora Campireali'nin ölebileceğini sezdirdi ve Giulio'nun, üç yıl sonra mutlaka ülkesine dönüp gelebileceğine her ne kadar söz verdiyse de, Giulio gözyaşı dökerek kesinlikle kabul etmiyordu. Sonunda prens, kendisi için kişisel bir görev olarak gitmesini istemek zorunda kaldı. Giulio, baba dostunun hiçbir isteğini geri çeviremezdi. Fakat her şeyden önce Elena'nın emirlerini anlamak istiyordu. Prens, onun yazdığı uzun bir mektubu, Elena'ya göndermeyi lütfen kabul etti; fazla olarak, ayda bir kez, Flandre'dan kendisine mektup yazmasına izin verdi. Sonunda, umutsuz aşık, Barcelona'ya hareket etti. Giulio'nun İtalya'ya kesinlikle dönmesini istemeyen prens, onun bütün mektuplarını yaktı. Şu noktayı söylemeyi unuttuk: Prens, yaradılışça her türlü bencillikten arınmış olmakla birlikte, sorunu çözebilmek için, Colonna ailesinin en sadık adamlarından birinin biricik oğluna elli bin kuruşluk küçük bir servet sağlamayı uygun gördüğünü söylemek gereğini duymuştu.

Zavallı Elena, Castro manastırında prensesler gibi ağırlandı. Babasının ölümüyle pek büyük bir servete kavuşmuştu. Babasının ölümü dolayısıyla, Senyör de Campireali'nin yasını tutmak isteyen bütün Castro ve o yöre halkına beş arşın kara kumaş dağıttı. Büyük yasın daha ilk günlerinde hiç tanımadığı biri, ona Giulio'dan bir mektup getirdi. Bu mektubun ne sevinçlerle açıldığını, okunduktan sonra nasıl derin bir umutsuzluk acısı uyandırdığını anlatmak çok güçtür. Oysa yazı Giulio'nun kendi yazısıydı. Elena, bu yazıyı büyük bir dikkatle inceledi. Mektup, aşktan söz ediyordu; fakat ne aşk, Yarabbi! Mektubu pek zeki olan Sinyora da Campireali düzenlemişti. Maksadı, ateşli bir aşktan söz eden yedi sekiz mektupla işe başlamaktı; böylece onlardan sonraki mektupları hazırlayacaktı ve bu mektuplarda, Giulio'nun aşkı yavaş yavaş söner gibi olacaktı.

On yıllık mutsuz bir yaşamı çabucak gözden geçireceğiz. Elena, tümüyle unutulduğunu sanmakla birlikte, Roma'nın en seçkin genç senyörlerinin ilgilerini gururla reddetmişti. Bununla birlikte zamanında kendisini Petrella'da pek kötü karşılayan ünlü Fabrizio'nun büyük oğlu genç Ottavio Colonna'dan söz edildiği zaman, bir kararsızlık anı yaşadı. Roma eyaleti içinde ve Napoli krallığında sahip olduğu topraklara bir koruyucu bulmak için kesinlikle evlenmesi gerektiğini düşündüğünden, zamanında Giulio'nun sevmiş olduğu bir adamın adını taşımak, nefsine daha az ağır gelecek gibi görünüyordu. Elena, bu evliliği kabul etseydi, Giulio Branciforte hakkındaki gerçeği çabucak öğrenecekti. Yaşlı prens Fabrizio, Albay Lizzara'nın (Giulio Branciforte) insanüstü yiğitlik öykülerinden, sık sık heyecanla söz eder, onun, tıpkı eski romanlardaki kahramanlar gibi kendisini bütün zevklere karşı ilgisiz bırakan mutsuz bir aşkı, kahramanca hareketlerle unutmaya çalıştığını söylerdi.

Elena'nın çoktan beri evlendiğini sanıyordu. Sinyora de Campireali, onu da yalanlara boğmuştu. Elena bu çok becerikli anayla yarı yarıya barışmıştı. Sinyora de Campireali onun evlenmesini çok istediğinden, Visitazione manastırının koruyucusu ve Castro'ya giden dostu yaşlı kardinal San Quattro'ya, gezisinin bir adak duasından dolayı geciktiğini, manastırın en yaşlı rahibelerine, gizlice söylemesini rica etti. İyi kalpli papa on üçüncü Gregorio, bir zamanlar manastırlarına saldırıya girişen Giulio Branciforte adlı haydudun ruhuna acıdığından, onun ölümünü haber alınca, kendisini dinsiz ilan eden kararı bozmak istemişti. Meksika'da asi vahşilerin yakalayıp boğazladığı Giulio Branciforte arafa kabul edilmek mutluluğuna erebildiyse bile, bu ağır mahkûmiyeti yüzünden, araftan asla çıkamayacağına iyiden iyiye inanmış bulunuyordu. Bu haber, Castro manastırını, baştan başa heyecana sürükledi; o sırada, son

derece canı sıkılan bir kişiye, büyük bir servete sahip olmanın verebileceği gururla, türlü çılgınlıklar yapmakla uğraşan Elena'nın kulağına kadar gitti. Elena, o andan başlayarak, odasından çıkmaz oldu. Odasını, o çarpışma gecesi, Giulio'nun bir an sığındığı küçük kapıcı kulübesinin olduğu yere yaptırabilmek için Elena, manastırın yarısını onartmıştı. Zamanında Castro'daki savaştan sağ kurtulan beş bravodan hâlâ yaşamakta olan üçünü, sonsuz güçlüklerle, sonra bastırılması çok zor olan rezaletlerle, ortaya çıkarmayı ve yanına almayı başarmıştı. Şimdi yaşlanmış ve vücudu delik deşik bir adam olan Ugone de bunların arasındaydı. Bu üç kişiyi görenler, epeyce söylenmişlerdi. Fakat, Elena'nın gururlu karakterinin bütün manastıra verdiği korku üstün gelmişti. Her gün bunların, sırtlarında onun adamlarına özgü üniformalarla, dış parmaklığa gelip kendisinden emirler aldıkları ve çoğu kez, hep aynı konuya ilişkin sorularına, uzun uzun yanıtlar verdikleri görülüyordu.

Giulio'nun ölüm haberini izleyen, tüm dünya işlerinden uzak, altı aylık tutsaklık yaşamından sonra, çaresiz bir yıkım ve uzun bir can sıkıntısıyla bu kırgın ruhu uyandıran ilk duygulanması, bir öfke duygusuydu.

Başrahibe bir süre önce ölmüştü. Doksan iki yaşında olmasına karşın hâlâ Visitazione manastırının koruyucusu olan kardinal San Quatro, papanın içlerinden birini başrahibe olarak seçeceği üç rahibenin listesini, usulen hazırlamıştı. Papa hazretlerinin, listedeki son iki adı okuması için çok önemli nedenler olması gerekti. Usulen, bu adların üstüne bir çizgi çekmekle yetinir ve atama yapılmış olurdu.

Bir gün Elena, kendi buyruğuyla yapılmış olan yeni yapıların son noktasını oluşturan eski kapıcı kulübesinde pencere önünde oturuyordu. Bu pencere, zamanında Giulio'nun kanıyla sulanan ve şimdi bahçe içine alınan geçitten, ancak iki ayak yüksekti. Elena'nın gözleri, derin bir dikkatle yere bakıyordu. Yasal olarak başrahibenin yerine geçmek üzere, kardinalin hazırladığı listeye adlarının girdiği birkaç saatten beri bilinen üç kadın, Elena'nın penceresinin önünden geçti. Elena onları görmedi ve bundan dolayı selamlayamadı. Üç kadından biri, buna canı sıkılarak, öteki iki kadına oldukça yüksek bir sesle dedi ki:

- Odasını herkesin gözünün önüne sermek, bir öğrenciye yakışır mı?

Bu sözlerle kendine gelen Elena gözlerini kaldırdı ve üç hain bakışla karşılaştı.

Selam vermeden pencereyi kapattı, kendi kendine şöyle düşündü:

- Eh, artık bu manastırda epey zamandır kuzu gibi yaşadım; kaldı ki kentin meraklı adamlarına başka türlü eğlence sağlamak için de olsa, kurt olmak gerek.

Bir saat sonra adamlarından biri, posta tatarı göreviyle yola çıkmış, on yıldır Roma'da oturan, orada büyük bir saygınlık kazanmış olan annesine şu mektubu götürüyordu:

Çok sayın anne,

"Her yıl dönümünde, bana üçyüz bin frank veriyorsun. Bu parayı burada, çılgınlıklara harcıyorum. Gerçi bunlar namusluca olmakla birlikte, yine de çılgınlık sayılır. Hakkımdaki iyi niyetlerini çoktan beri göstermemene karşın, bunlardan dolayı sana olan minnettarlığımı kanıtlamak için iki çaremin olduğunu biliyorum. Evlenmeyeceğim, fakat bu manastırın başrahibesi olmayı çok isterim. Bana bu düşünceyi veren şey, kardinalimiz San Quatro'nun kutsal pedere sunduğu listede adları yazılı üç kadının, benim düşmanım olmalarıdır. İçlerinden kim seçilirse seçilsin, ben türlü türlü eziyetlerle karşılaşacağımı biliyorum. Yıldönümüne özgü çiçek demetini, kimlere vermek gerekse ver, önce seçim işini altı ay geciktirelim; bu erteleme, benim içten dostum olan ve bugün manastır yönetimini elinde tutan yöneticiyi son derece hoşnut edecektir. Bu benim için bir mutluluk nedeni olacaktır, kızından söz ederken, bu sözcüğü pek seyrek kullanabiliyorum. Bu düşüncemi çılgınca buluyorum; fakat eğer bir başarı olasılığı görüyorsan, üç güne kadar beyaz peçeyi örtünürüm. Manastırda, hiçbir geceyi dışarıda

geçirmemek koşuluyla sekiz yıl yaşamış olmak, bana altı aylık izin almak hakkı veriyor. Kırk ekü harç karşılığında izin veriyorlar.

Saygılarımı sunarım, saygıdeğer anneceğim..."

Bu mektup, Sinyora de Campireali'yi son derece sevindirdi. Onu aldığı zaman, Branciforte'nin ölümünü kızına haber verdiğinden dolayı çok pişmandı; Elena'nın içine düştüğü o derin kara sevdanın nasıl biteceğini bilemiyordu; kızının bir çılgınlık etmesinden korkuyor, Meksika'ya kadar gidip, Branciforte'nin öldürüldüğü söylenen yeri görmeye kalkışacağından da tasalanıyordu. Bundan başka, Albay Lizzara'nın asıl adını, Madrit'de öğrenmesi olasılığı vardı. Öte yandan kızının, posta tatarı aracılığıyla istediği şey dünyanın en zor hatta denilebilir ki en saçma işiydi. Rahibe bile olmayan, aslında, bir haydutun, belki de karşılık verdiği çılgınca aşkıyla tanınan bir genç kız, içinde, bütün Romalı prenslerin birkaç akrabası bulunan bir manastırın başına getirilebilir miydi? Fakat, sinyora de Campireali, her davanın savunulabileceği ve bundan dolayı kazanılabileceği sözünü anımsadı. Vittoria Carafa, gönderdiği yanıtta hep saçma istekler besleyen, fakat buna karşılık bunlardan çok kolay vazgeçen kızına, umut verdi. O gece Castro manastırını, yakından uzaktan ilgilendiren şeyler üzerine bilgi topladığı sırada, dostu Kardinal San Quatro'nun, birkaç aydan beri, çok saygınlığı olduğunu öğrendi. Kardinal, yeğenini, bu öyküde adı birçok kez geçen Prens Fabrizio'nun büyük oğlu Ottavio Colonna ile evlendirmek istiyordu. Prens, ona, ikinci oğlu Don Lorenzo'yu öneriyordu. Çünkü, sonunda uzlaşan Napoli kralıyla Papa'nın, Faggiola haydutlarına karşı açtıkları savaş sonunda yok olan servetini kurtarmak için, büyük oğlunun alacağı kadının, Colonna ailesine altı yüz bin kuruş (3.210.000 frank) çeyiz getirmesi gerekiyordu. Oysa Kardinal San Quatro bütün öteki akrabalarını, en garip biçimde mirastan yoksun da bıraksa, ancak üç yüz seksen dört yüz bin ekü bir servet verebilirdi.

Vittoria Carafa, o akşamı ve gecenin bir kısmını, bu olayları yaşlı San Quatro'nun bütün dostlarının doğrulamasını sağlamakla geçirdi. Ertesi gün, daha saat yedide, yaşlı kardinali ziyarete gitti.

- Kardinal hazretleri, dedi, ikimiz de iyice yaşlandık, güzel olmayan şeylere güzel adlar vererek kendimizi aldatmamız boşunadır; size olmayacak bir şey önermeye geldim. Bu işle ilgili olumlu söyleyebileceğim tek söz, bunun iğrenç bir iş olmadığıdır. Fakat doğrusunu söyleyeyim ki bu işi, pek gülünç buluyorum. Don Ottavio Colonna ile kızım Elena'nın evlenmeleri konuşulurken bu delikanlıyı sevdim; evlendiği gün, toprak ve para olarak size iki yüz bin kuruş bırakacağım ve bunu kendisine vermenizi rica edeceğim. Fakat benim gibi zavallı bir dul kadının bu kadar büyük bir özveride bulunabilmesi için bugün tam yirmi yedi yaşında olan ve on dokuz yaşından beri manastırın dışında bir gün geçirmeyen kızım Elena, Castro başrahibeliğine atanmalıdır; bunun için de seçimin altı ay geciktirilmesi gerekir. İşlem yasaya uygundur.

Yaşlı kardinal, kendinden geçmiş bir durumda:

- Ne söylüyorsunuz, madam? diye haykırdı. Benim gibi sakat, zavallı bir yaşlıdan istediğiniz bu işi, Papa Hazretleri'nin kendisi yapamaz.

- Ben de size onun için, işin gülünç olduğunu söyledim ya! Bilgisizler, bunu olmayacak bir şey gibi kabul ederler; fakat sarayda olan bitenleri iyi bilenler, çok iyi bir prens olan iyi kalpli papa XIII. Gregorio'nun, sizin istediğiniz bütün Roma'ca bilinen bir evliliği kolaylaştırarak, sürekli ve sadıkça hizmetlerinizi ödüllendirmek istediğine inanacaklardır. Aslında, sorun çözülebilir niteliktedir ve yasaya da tümüyle uygundur. Kızım yarından başlayarak beyaz peçeyi örtünecek. Bana güvenebilirsiniz.

Yaşlı, müthiş bir sesle haykırdı:

- Fakat, haramı düşünmüyorsunuz, madam!..

Sinyora Campireali gidiyordu.
- Bıraktığınız o kâğıt nedir?
- Eğer nakit para istenmiyorsa, toplam iki yüz bin kuruş değerinde olan, vereceğim toprakların listesi. Bu toprakların sahip değiştirmeleri konusu, uzun zaman gizli tutulabilir, örneğin, Colonna ailesi, bana karşı dava açar, ben de kaybederim...
- Fakat, haram yiyiciliği ne yapıyorsunuz madam! Korkunç haram yiyiciliği!.
- Önce, seçimi altı ay geciktirmek gerek, yarın gelip emirlerinizi alırım, kardinal hazretleri.
Bu konuşmanın birçok bölümündeki hemen hemen resmi söyleyişleri, Alplerin kuzeyinde doğmuş olan okuyuculara açıklama gereğini duyuyorum. Son derece tutucu katolik olan ülkelerde çetin konular üzerindeki konuşmaların çoğu, sonunda günah çıkarma kürsüsüne gelip dayanır ve o zaman saygılı bir deyiş ya da alaycı bir sözcük kullanmış olmak çok önemlidir.
Ertesi gün, Vittoria Carafa, Castro başrahibeliği için atanan üç kadının adını içeren listede büyük bir yanlışlık görülmüş olduğundan, seçimin altı ay ertelendiğini öğrendi. Listeye adı yazılan ikinci kadının ailesinde bir din değiştirme sorunu vardı: büyük amcalarından biri, Udine'de protestan olmuştu.
Sinyora de Campireali, ailesinin servetini bu kadar büyük ölçüde artırmak iyiliğinde bulunacak olan prens Fabrizio Colonna katında bir girişimde bulunmak gereğini duydu. İki gün uğraştıktan sonra, Roma yakınlarındaki bir kasabada bir görüşme sağlamayı başardı; fakat bu görüşmeyi yapıp ayrıldığı zaman korku içindeydi. Her zaman çok sakin olan prensi, albay Lizzara'nın (Giulio Branciforte) askerlik onuruyla o kadar ilgili bulmuştu ki, bu sorunun iç yüzünü ona sormayı gereksiz gördü. Albay, onun için bir oğul, hem de gözde bir öğrenci gibiydi. Prens, ömrünü, Flandre'dan gelen birtakım mektupları üst üste okumakla geçiriyordu. Eğer, kızı Albay Lizzara'nın varlığını, şan ve şerefini öğrenecek olursa, Sinyora de Campireali'nin on yıldan beri bunca özveride bulunması ne işe yarardı?..
Gerçekte o dönemin geleneklerini anlatan, fakat aktarması bana sıkıcı görünen birçok olayı söz etmeden geçmek gereğini duyuyorum. Roma'daki elyazmasının yazarı, benim çıkardığım bu ayrıntının tam tarihlerini bulmak için ne çok emek harcamıştır!
Sinyora de Campireali'nin prens Colonna ile yaptığı görüşmeden iki yıl sonra, Elena, Castrobaşrahibesiydi. Fakat, yaşlı kardinal San Quatro, bu büyük haram yiyicilik eyleminden sonra, kederinden ölmüştü. O tarihte Castro'da piskopos olarak, Papalık Sarayının en yakışıklı adamı olan, Milano kenti soylularından monsenyör Francesco Cittadini bulunuyordu. Alçak gönüllü, güzel anılan ve ağırbaşlı tavırlarıyla dikkati çeken genç adam, Visitazione manastırı başrahibesiyle, özellikle manastırını güzelleştirmek için eklemelerin yapımına giriştiği yeni kilise nedeniyle, sık sık görüşüyordu. O zaman yirmi dokuz yaşında olan bu genç piskopos Cittadini bu güzel başrahibeye iyice aşık oldu. Bir yıl sonra açılan davada, tanık olarak dinlenen birçok rahibe, piskoposun manastıra oldukça sık geldiğini ve başrahibeye çoğu kez şöyle dediğini söylediler: "Başka yerlerde buyuruyorum ve utanarak açıklayayım ki bundan biraz zevk de duyuyorum: Sizin yanınızdaysa, bir köle gibi her şeye uyuyorum, fakat başka yerde buyurmaktan duyduğum zevki geride bırakan bir tat alıyorum. Kendimi, üstün bir varlığın etkisi altında buluyorum. İstesem bile, onun iradesinden başka iradeye sahip olamam ve onun gözlerinden uzakta kral olmaktansa, sonsuza kadar onun en değersiz kölesi kalmayı yeğlerim."
Tanıklar, bu övgülü tümceler arasında rahibenin çokluk, öfkeli küçümsemesini gösteren sert deyişlerle ona susmasını buyurduğunu söylüyorlar.
Bir başka tanık:
- Doğrusunu söylemek gerekirse, madam ona bir uşakmış gibi davranıyordu. Böyle zamanlarda, zavallı piskopos, gözlerini yere eğer, ağlamaya başlar, fakat kalkıp gitmezdi.

Manastıra gelmek için her gün yeni nedenler buluyor, bu da rahibelerin günâhlarını çıkartan papazları ve başrahibenin düşmanlarını dedikoduya yöneltiyordu. Fakat, başrahibenin en yakın dostu olan ve doğrudan doğruya kendi buyruğu altında iç yönetime bakan müdire onu her zaman savunuyordu.

Öteki tanık diyor ki:

- Biliyorsunuz ki, soylu hemşirelerim, başrahibemizin pek gençlik çağında bir devşirme askere karşı beslediği, engellerle karşılaşan aşkından sonra düşüncelerinde pek çok gariplikler kalmıştır. Fakat hepiniz bilirsiniz ki yaradılışının şu değerli yönü vardır, o da aşağı gördüğü insanlar hakkındaki düşüncesini asla değiştirmemesidir. Zavallı monsenyör Cittadini'ye bizim yanımızda söylediği kadar bol aşağılayıcı sözü, belki bütün yaşamında söylememiştir. Her gün, kendisinin, öyle davranışlarla karşı karşıya kaldığını görüyoruz ki bulunduğu yüksek yer adına, bizim yüzümüz kızarıyor.

Bu davranışları kınayan rahibeler:

- Evet, diye yanıt veriyorlardı, fakat her gün yine geliyor. Demek ki, aslında, o kadar kötü davranışa hedef olmuyor; mutlaka, bu entrikalı durum, kutsal Visitazione tarikatının onuruna leke sürüyor.

En sert üst, en değersiz uşağa, bu gururlu başrahibenin, o içten tavırlı genç piskoposa her gün uygun gördüğü davranışlarının dörtte birinde bulunmazdı. Fakat, piskopos aşıktı ve ülkesinden bu tür bir işe girişince, aracıya bırakmayıp yalnızca hedefle uğraşmayı buyuran,bir temel ilkeyle gelmişti.

Piskopos, sırdaşı Cesare del Bene'ye diyordu ki:

- Sonuç olarak, aşağı görme, zorlayıcı nedenler olmaksızın saldırıdan vazgeçen aşığa yaraşır.

Şimdi acı görevim, Elena'nın ölümüyle sonuçlanan davanın çaresiz, pek yavan bir özetini vermek olacak. Adını söylemeden geçmem gereken bir kitaplıkta okuduğum bu dava, büyük boyda sekiz ciltten aşağı değildi. Sorgu ve iddia Latince, yanıtlar İtalyanca'dır. Bu belgede okuduğuma göre, 1572 yılı Kasım ayında, gece saat on birde genç piskopos hıristiyanların bütün gün serbestçe girdikleri kilisenin kapısına yalnız başına gelmişti. Bu kapıyı üstelik, başrahibe açtı ve piskoposun, kendisini izlemesine izin verdi. Çoğunlukla kaldığı bir oda vardı . Oradan gizli bir kapıyla kiliseye egemen kürsülere geçilirdi. Piskoposu o odaya aldı. Aradan bir saat geçmemişti ki piskopos, başrahibenin evine davet edildiğini şaşkınlıkla gördü. Başrahibe onu kilisenin kapısına götürmüş ve kendisine harfi harfine:

- Sarayınıza dönün çabuk, beni bırakın, demişti. Adiyö monsenyör, sizden iğreniyorum. Bir uşağa teslim olmuşum gibi geliyor.

Bununla birlikte, üç ay sonra, karnaval mevsimi geldi. Castro halkı, o tarihte, aralarında yaptıkları eğlentilerle ünlüydüler, bütün kent, palyaçoların gürültüsüyle çınlardı. Manastırın bir ahırına ölgün bir ışık veren, küçük bir pencerenin önünden geçmekte, hiç kimse kusur etmezdi. Karnavaldan üç ay önce bu ahır, salon haline getirilir ve karnaval günleri, dolup dolup boşalırdı. Halkın coşkunlukları arasında, piskopos, arabasıyla, sokaktan geçti; başrahibe ona bir işaret verdi ve piskopos, ertesi gece, saat birde, kilise kapısına gelmekte kusur etmedi. Girdi. Fakat aradan üç çeyrek saat geçmeden öfkeyle kovuldu. Kasım ayındaki ilk randevudan beri, hemen hemen her sekiz günde bir, manastıra gelmeyi sürdürüyordu. Yüzünde hiçkimsenin gözünden kaçmayan, başarıyı gösteren, budalaca bir anlatım vardı ki buna, genç başrahibenin gururlu karakteri asla dayanamıyordu. Hele paskalyanın son pazartesi günü başrahibe, piskoposa aşağılık bir adammış gibi davrandı ve manastırın en değersiz uşağının bile dayanamayacağı sözler söyledi. Bununla birlikte, bir iki gün sonra, bir işaret yolladı ve

yakışıklı piskopos, gece yarısı, kilise kapısına geldi. Onu çağırmasının nedeni, hamile olduğunu söylemekti.

Dava belgelerinde, yakışıklı genç adamın, bu haberi alır almaz dehşetten sarardığı ve korkudan, tam anlamıyla aptallaştığı söyleniyor. Başrahibeye nöbet geldi. Doktoru çağırttı ve durumunu ondan saklamadı. Bu adam, hastanın yüce gönüllülüğünü bildiği için, kendisini bu işten kurtaracağına söz verdi. Onu, önce, halktan bir kadınla buluşturdu. Genç ve güzel olan bu kadın ebe olmamakla birlikte, bu işten anlıyordu. Kocası, ekmekçiydi. Elena, bu kadının konuşmasından hoşlandı. O da kendisini kurtaracak işlemlerin yapılabilmesi için, manastırda, sırdaş iki kadına gerek olduğunu söyledi.

Başrahibe:

- Sizin gibi bir kadın olursa iyi, dedi, fakat benimle bir olan kadınlar, asla! Çekilin yanımdan!..

Ebe kadın çekildi. Fakat birkaç saat sonra, Elena, bu kadının boşboğazlık yapabileceğini düşünerek yine doktoru çağırttı, o da kadını yeniden manastıra yolladı. Kadın, orada, ikramla karşılandı; yeniden çağrılmamış bile olsaydı, kendisine verilen sırrı kesinlikle açığa vurmayacağını yeminle söyledi; fakat, manastırda, başrahibeye sadakatle bağlı ve konuyu tümüyle bilen iki kadın bulunmadığı takdirde, hiçbir işe el süremeyeceğini yineledi. Büyük bir olasılıkla, çocuk katilliğiyle suçlanmaktan korkuyordu.

Başrahibe, epeyce düşündükten sonra bu müthiş sırrı, C... dükalarının soylu ailesinden manastır müdiresi madam Vittoria'ya ve Marki P...'nin kızı, madam Bernarda'ya açmaya karar verdi. Kendilerine vereceği sırla ilgili, ceza mahkemesinde bile tek sözcük söylemeyeceklerine dair, dua kitapları üzerine yemin ettirdi. Bu kadınlar, korkudan dona kaldılar. Sorgulara verdikleri yanıtlarda, başrahibelerinin çok gururlu karakterini bildikleri için, onun bir cinayet itirafında bulunmasını beklediklerini söylemişlerdi. Başrahibe, onlara, sakin ve soğuk bir tavırla:

- Bütün görevlerimde kusur ettim, hamileyim, dedi.

Madam Vittoria, gereksiz bir merak nedeniyle değil, belki, bunca yıldır kendisiyle Elena arasındaki dostluktan dolayı, derin bir üzüntüyle, gözleri yaşla dolu:

- Bu suçu hangi aymaz işledi? diye haykırdı.

- Onu, günah çıkartan papaza bile söylemedim; size söyler miyim, artık düşünün!

İki kadın, bu iğrenç sırrı, manastır halkından gizli tutmak için alınacak önlemleri hemen tartıştılar. Başrahibenin karyolasının, çok merkezi bir yer olan şimdiki odasından, Elena'nın cömertliği sayesinde yapılan büyük binanın üçüncü katında, manastırın en uzak noktasında kurulan eczaneye götürülmesini kararlaştırdılar. Başrahibe, orada, bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Ekmekçinin karısı, üç günden beri, müdirenin dairesinde saklı bulunuyordu. Çocuğu alıp avludan hızla geçtiği sırada, yavru ağlamaya başlayınca korkusundan mahzene saklandı. Bir saat sonra, madam Bernarda, doktorun yardımıyla, bahçedeki küçük bir kapıyı açmayı başardı; ekmekçinin karısı, çabucak manastırdan, biraz sonra da kentten çıktı. Düz ovaya geldiği zaman birdenbire korkuya ve telaşa kapılarak, kayaların arasında rasladığı bir mağaraya sığındı. Başrahibe, piskoposun sırdaşı ve baş uşağa Cesare del Bene'ye mektup yazdı, o da kendisine anlatılan mağaraya koştu. Ata binmişti. Çocuğu kucağına aldı, dört nala Montefiascane'ye gitti. Çocuk, Santa Margarita kilisesinde vaftiz edildi ve Alessandro adını aldı.

Orada konuk olduğu evin sahibi kadın bir sütnine bulmuştu; Cesare, sütnineye sekiz ekü verdi; vaftiz töreni sırasında, kilisenin çevresine toplanan birçok kadın, senyör Cesare'ye bağıra çağıra, çocuğun babasının adını sordular.

- Sizler gibi, zavallı bir köylü kadını baştan çıkaran, Romalı, büyük bir senyördür, dedi ve çekip gitti.

İçinde üç yüzden fazla meraklı kadın oturan o ulu manastırda, o zamana kadar, her şey yolunda gitmişti. Hiç kimse bir şey görmemiş, hiç kimse bir şey işitmemişti. Fakat başrahibe, doktora, Roma darphanesinden yeni çıkmış, birkaç avuç çil lira vermişti. Doktor, bu altınlardan birkaçını ekmekçinin karısına verdi. Bu kadın güzeldi, kocası da kıskançtı; kadının bavulunu karıştırdı, çil altınları buldu, namussuzluk karşılığı kazanılmış bir para sanarak, bunları nereden bulduğunu söylemesi için kamasını gırtlağına dayayıp kadını zorladı. Biraz hık mıktan sonra kadın, gerçeği açıkladı ve barıştılar. Karı koca, bu kadar çok parayı nereye harcayacaklarını düşündüler. Ekmekçinin karısı, bazı borçlarını ödemek istiyordu. Fakat kocası, bir katır satın almayı daha uygun gördü; öyle de yaptılar. Bu katır, karı kocanın yoksulluğunu bilen mahallede, dedikoduya neden oldu. Kentteki dost düşman bütün kadınlar, arka arkaya gelip ekmekçinin karısına, katır satın almasını sağlayan cömert aşığın kim olduğunu soruyordu. Kadın öfkeleniyor, verdiği yanıtta bazen gerçeği söylüyordu. Bir gün, Cesare del Bene çocuğu görmeye gitmiş, ziyaretinin sonucunu başrahibeye haber vermeye gelmişti. Başrahibe, epeyce rahatsız olmakla birlikte, parmaklıklı kapıya kadar zorlukla geldi, kullandığı adamların boşboğazlığından dolayı ona sitem etti. Diğer yantan piskopos da korkudan hastalandı; Milano'daki kardeşlerine mektup yazarak, karşı karşıya kaldığı haksız suçlamayı anlattı; onları yardıma çağırdı. Ağır hasta olduğu halde, Castro'dan ayrılmaya karar verdi; fakat gitmeden önce başrahibeye şu mektubu yazdı:

"Yapılan bütün işleri herkesin duyduğunu biliyorsunuz. Bununla birlikte, benim yalnızca onurumu değil, belki yaşamımı da kurtarmak ve daha büyük bir rezaleti engellemek isterseniz, iki gün önce ölen Gian Battista Doleri'yi suçlayabilirsiniz; böylece, kendi namusunuzu temizlememiş bile olsanız, hiç değilse benim onurum artık hiçbir tehlikeyle karşılaşmayacaktır."

Piskopos, Castro manastırının günah çıkartan papazı Don Luigi'yi çağırdı:

- Bunu, başrahibenin kendi eline teslim ediniz, dedi.

Başrahibe, bu alçakça yazılmış kâğıdı okuyunca, odada bulunanların hepsinin yanında şöyle haykırdı:

- Vücut güzelliğini ruh güzelliğine yeğleyen akılsız bakireler, işte böyle davranışlara layıktır.

Castro'da olup biten işler, müthiş kardinal Farnese'in kulağına çabucak ulaştı. (Kardinal, birkaç yıldan beri kendisini böyle niteliyordu, çünkü gelecek seçimde Zelanti kardinallerinin yardımını almayı umuyordu) Piskopos Cittadini'yi tutuklatması için, Castro güvenlik müdürüne derhal emir verdi. Piskoposun bütün hizmetlileri işkenceden korkarak, kaçıştılar. Yalnızca Cesare del Bene, efendisine bağlı kaldı ve ona zarar verecek herhangi bir açıklamada bulunmaktansa işkenceler altında öleceğine ant içti. Cittadini, sarayında, çevresini güvenlik görevlilerinin kuşattığını görünce, kardeşlerine yeniden mektup yazdı. Onlar da Milano'dan, çarçabuk geldiler. Kendisini, Ronciglione hapishanesinde tutuklu buldular.

Başrahibenin, ilk sorgusunda suçunu itiraf etmekle birlikte monsenyör piskoposla ilişkisini yadsıdığını görüyorum: suç ortağı, manastır avukatı Gian Battista Doleri idi.

19 Eylül 1573'te, Sekizinci Gregorio, davanın ivedi ve gayet şiddetle görülmesini buyurdu. Bir ceza yargıcı, bir savcı ve bir komiser, Castro'ya ve Ranciglione'ye gittiler. Piskoposun başuşağı Cesare del Bene, yalnızca bir sütninenin evine çocuğu götürdüğünü itiraf etti. Kendisini, Madam Vittoria'nın ve Madam Bernarda'nın yanında sorguya çektiler; iki gün arka arkaya işkenceye koydular. Korkunç can acıları çekti; fakat sözüne bağlı kalarak, yadsınması olanaksız olan ne varsa ancak onu açıkladı ve savcı ondan hiçbir şey koparamadı.

Madam Vittoria'yla Madam Bernarde'ya sıra gelince, onlar Cesare'ye yapılan işkencelere tanık olduklarından, bütün yaptıklarını itiraf ettiler. Suçu işleyinin kim olduğu hakkında, bütün rahibeler sorguya çekildi. Çoğunluğu, bunun monsenyör piskopos olduğunu işittiklerini söylediler.

Kapıcı hemşirelerden biri, başrahibenin, piskoposu, kiliseden kapı dışarı ederken, söylediği küçültücü sözleri söyledi ve ekledi:

- Birbirine bu biçimde seslenenler, çoktan beri sevişiyorlar demektir. Doğrusu, her zaman fazlaca bencilliğiyle dikkat çeken piskopos, kiliseden çıkarken pek şaşkındı.

İşkence araçları karşısında sorguya çekilen bir rahibe, suçlunun kendisi olması gerektiğini, çünkü başrahibenin, onu sürekli kucağında taşıdığını ve çok okşadığını söyledi. Diğer bir rahibe, suçlunun rüzgâr olması gerektiğini, çünkü hava rüzgârlı olduğu zaman, başrahibenin hoşnut ve keyifli olduğunu, özellikle yaptırdığı bir çatı katında, rüzgâra karşı durduğunu, orada bulunduğu sırada kendisinden bir ricada bulunulursa, kesinlikle geri çevirmediğini söyledi. Ekmekçinin karısı, sütnine, Montefiascone kadınları, Cesare'ye yapıldığını gördükleri işkencelerden korkarak doğruyu söylemişlerdi.

Genç piskopos Ranciglione'de hastaydı ya da kendini hasta gösteriyordu. Sinyora de Campireali'nin saygınlığına ve söz geçirme gücüne dayanan kardeşleri, bu fırsattan yararlanarak birçok kez papanın ayağına kapanıp piskopos iyileşinceye kadar mahkemenin ertelenmesini rica ettiler. Bunun üzerine, korkunç kardinal Farnese, piskoposu hücresinde koruyan askerlerin sayısını artırdı. Piskopos sorguya çekilemeyince, komiserler, bütün oturumlarına, başrahibeyi yeniden sorgulayarak başlıyorlardı. Annesi dayanması ve her şeyi yadsımayı sürdürmesi için ona haber yolladığı bir gün, rahibe her şeyi açıkladı.

- Niçin önce Gian Battista Doleri'yi suçladınız?

- Piskoposun korkaklığına acıdım da ondan. Hem tatlı canını kurtarırsa, oğluma bakabilir.

Bu açıklamadan sonra, başrahibeyi, Castro manastırının duvarları ve kubbesi sekiz ayak kalınlığında olan bir odasına kapattılar. Rahibelerin, sözünü ederken dehşete kapıldıkları bu zindan keşişler odası diye anılırdı. Başrahibe, orada üç kadının göz hapsine konuldu.

Piskoposun sağlığı biraz düzelince, güvenlik görevlileriyle askerlerden üç yüz er onu Ranciglione'den alıp sedye içinde Roma'ya götürdüler. Carte Savella denen hapishaneye koydular. Birkaç gün sonra rahipler de Roma'ya götürüldü. Başrahibe, Santa Marta manastırına konuldu. Dört rahibe suçlanıyordu. Bunlar, Madam Vittoria, Madam Bernarda, nöbetçi ve başrahibenin piskoposa söylediği küçültücü sözleri işiten kapıcı hemşireydi.

Piskoposu, adliyenin birinci derece ileri gelenlerinden, meclis savcısı sorguya çekti. Zavallı Cesare del Bene'yi tekrar işkenceye soktular, fakat hiçbir şey itiraf etmediği gibi, savcıyı kızdıran şeyler söylediği için bir kez daha işkenceye konuldu. Bu hazırlık işkencesi, Madam Vittoria ile Madam Bernarda'ya da uygulandı. Piskopos, budalaca, fakat üsteleyerek yadsıyordu. Başrahibenin yanında geçirdiği besbelli üç gece içinde neler yaptığına ilişkin, en basit ayrıntıya varıncaya kadar hesap veriyordu.

Sonunda, başrahibeyi papazla yüzleştirdiler ve sürekli doğru söylemesine karşın ona işkence yaptılar. Başrahibe, ilk itirafından beri her zaman söylediği şeyi sürekli yinelediğinden, piskopos, rolüne sadakatle bağlı kalarak ona hakaretler savurdu.

Aslında akla uygun, fakat Şarlken ve İkinci Philippe dönemlerinden sonra, İtalya mahkemelerinde fazlasıyla egemen olan zulüm anlayışı çerçevesinde diğer birçok önlemlerden sonra, piskopos Sant'Angelo şatosunda ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı; başrahibeye hapis bulunduğu Santa Marta manastırında, ömrü oldukça tutuklu kalma cezası verildi. Fakat Sinyora de Campireali kızını kurtarmak için yeraltından bir geçit kazdırmaya başlamıştı. Bu geçit eski Roma'nın görkemliçağından kalma lağımların birinden başlayıp Santa Marta rahiplerinin ölülerinin gömüldüğü derin mahzene ulaşıyordu. Yaklaşık iki ayak genişliğinde olan bu geçit, toprakları tutmak için sağlı sollu kerestelerle desteklenmişti. Kazma işi ilerledikçe, bir büyük A harfinin iki bacağı biçiminde iki kereste konularak tavan tutturuluyordu.

Geçit, yaklaşık otuz ayak derinlikte kazılıyordu. En önemli sorun, doğru yönde ilerlemekti; ikide bir eski yapı kuyularına ve temellerine raslanıyor, işçiler ilerledikleri yönü değiştirmek zorunda kalıyorlardı. Diğer bir güçlük de çıkan taşı, toprağı koyacak yer bulunmamasıydı; bunların, gece vakti, bütün Roma sokaklarına serpildiği anlaşılıyor. Ancak gökten yağabilecek bu kadar çok toprak, şaşkınlık yaratıyordu

Sinyora de Campireali, kızını kurtarmak için ne kadar para harcarsa harcasın, yer altında açtırdığı geçit hiç kuşkusuz ortaya çıkacaktı. Fakat Papaz Sekizinci Gregorio 1583 yılında öldü ve papalık makamının boş kalmasıyla birlikte kargaşa dönemi başladı.

Elena, Santa Marta'da pek rahatsızdı. Oldukça yoksul, basit rahibelerin, çok zengin ve bu tür bir suçtan hüküm giymiş bir rahibeye eziyet etme konusunda nasıl çaba harcadıklarını açıklamaya gerek yoktur. Elena, annesinin giriştiği işin sonunu, sabırsızlıkla bekliyordu. Fakat kalbine birden bire garip bir heyecan doldu. Federico Colonna, sekizinci Gregorio'nun sağlığının bozuk olduğunu görmüş, saltanatına ara verdiği sırada uygulamak istediği büyük tasarılar için subaylarından birini, şimdi İspanyol ordularında, Albay Lizzara adıyla ünlü olan Giulio Branciforte'ye göndermişti. Onu İtalya'ya çağırıyordu. Giulio, ülkesini görmek için can atıyordu. Abruzzi'de, Chieti'nin altında büyük bir Adriyatik limanı olan Pescara'ya takma bir adla geldi ve dağlardan geçerek Petrella'ya vardı. Prensin sevinci herkesi şaşırttı.

Prens, bu çağrının nedeninin, onu kendi yerine koymak ve askerlerinin başına geçirmek olduğunu Giulio'ya söyledi. Branciforte, buna karşılık olarak yapılacak girişimin askeri bakımdan hiçbir değeri kalmadığını söyledi ve bunu kolayca kanıtladı. Eğer İspanya isterse, altı ay içinde hem de az bir harcamayla, İtalya'daki bütün devşirme askerleri yok edebilirdi.

- Fakat ne olursa olsun diye ekledi, eğer arzu ediyorsanız, ben yürümeye hazırım prensim. Beni her zaman Ciampi'de ölen yiğit Ranuzio'nun ardılı olarak göreceksiniz.

Giulio gelmeden önce, prens, Petrella'da hiçkimsenin Castro'dan ve başrahibenin davasından sözetmeye yeltenmemesini, kendisine özgü biçimdebuyurmuştu; en küçük boşboğazlığın cezası, acımasızca, idamdı. Branciforte'yi dostluk gösterileriyle karşıladığı sırada kendisi olmadan Albano'ya gitmemesini söyledi . Bu yolculuk, kendi adamlarından bin kişiyle kenti kuşatıp Roma yolu üzerine de bin iki yüz kişilik bir öncü güç yerleştirmekle olacaktı. Prens, hâlâ yaşamakta olan yaşlı Scotti'yi, genel karargâh saydığı eve çağırıp, Branciforte ile birlikte oturduğu odaya çıkardığı zaman, zavallı Giulio'nun ne hale geldiğini gözünüzün önüne getirin. İki dost, sarmaş dolaş olur olmaz, Giulio'ya:

- Şimdi, dedi, çaresiz Albay, beterin beterini bekle.

Bunun üzerine mumu söndürdü ve kapıyı, iki dostun üstüne kilitleyerek çıktı.

Ertesi gün odasından çıkmak istemeyen Giulio, prense haber gönderip Petrella'ya dönmek üzere izin istedi ve kendisini birkaç gün görmemesini rica etti. Fakat, prensin ve askerlerinin ortadan kaybolduğu haberini getirdiler. Prens, gece on üçüncü Gregorio'nun öldüğü haberini almıştı; dostu Giulio'yu unuttu, dağ bayır dolaşıyordu. Giulio'nun yanında, Ranuzio'nun eski bölüğünden otuz kadar asker kalmıştı. O çağda, papalık makamı boş kaldığı zaman, kimsenin yasaları dinlemediği, herkesin kendi tutkularını doyurmaktan başka bir şey düşünmediği ve güçten başka güç bulunmadığı bilinmektedir. Bu bakımdan, o gün akşam olmadan prens Colonna, düşmanlarından elliyi aşkın kişiyi astırmıştı. Giulio ise, yanında kırk kişi bile olmamasına karşın, Roma'ya doğru yürümek gözüpekliğini gösterdi. Castro başrahibesinin bütün hizmetlileri hanımlarına bağlı kalmışlar, Santa Marta manastırına yakın, yoksul evlerde oturuyorlardı. On üçüncü Gregorio'nun can çekişmesi bir haftadan uzun sürmüştü. Sinyora de Campireali, yeraltı geçidinin son elli ayak uzunluğundaki kısmını açtırmak için, papanın ölümünü izleyecek olan kargaşa günlerini sabırsızlıkla bekliyordu. Oturulan birkaç evin mahzenlerinden dolaşmak gerektiği

için, girişimin son kısmını gizleyememekten korkuyordu.
Branciforte'nin Petrella'ya gelmesinden iki gün sonra, Elena'nın yanına aldığı, Giulio'nun üç bravosu, çıldırmış göründüler. Elena'nın kesinlikle yalıtılmış ve kendisine diş bileyen rahibelerin göz hapsinde olduğunu, herkes gayet iyi bildiği halde, o bravolardan biri olan Ugone manastırın kapısına geldi. Hanımını, hem de hemen görmesine izin verilmesi için çok garip biçimde diretmeye başladı. Kendisini kovup kapı dışarı attılar. Adam üzüntüsünden, orada kaldı, girip çıkan, manastırda yaşayan herkese birer metelik vererek, her birine aynen şu sözleri söyledi:
"Siz de benimle birlikte sevinin; senyör Giulio Branciforte geldi, yaşıyor. Bunu dostlarınıza söyleyin."
Ugone'nin iki arkadaşı, bütün gün ona metelik taşıdılar ve bir metelik kalmayıncaya kadar, hep aynı sözleri yineleyerek, gece gündüz durmadan para dağıttılar. Üç bravo, nöbetleşe, Santa Marta manastırının kapısında beklemiş, gelip geçenlere, yerlere kadar eğilip selam vererek hep aynı sözleri söylemişlerdi; "Senyör Giulio geldi vb..."
Adamcağızların buldukları bu çare yararlı oldu. İlk dağıtılan metelikten sonra, otuz altı saate varmadan, zindanında yalıtılmış olan zavallı Elena, Giulio'nun yaşamakta olduğunu öğrenmişti; bu haber onu telaşa düşürdü:
- Ah, anne! diye haykırdı, bana öyle kötülük ettin ki!
Birkaç saat sonra, bu şaşılacak haberi, küçük Marietta doğruladı. Kızcağız, bütün altın süslerini gözden çıkararak, tutukluya yemek götüren kapıcı kadınla birlikte, onun yanına gitme iznini koparmıştı. Elena, sevincinden ağlayarak onun kolları arasına atıldı:
- Bu çok güzel, dedi, fakat artık seninle birlikte bulunmayacağım.
Marietta:
- Tabii, dedi! Umarım ki bu papa seçim dönemi içinde, hapis cezanız, sıradan bir sürgün cezasına çevrilecektir.
- Ah! Mariatta, Giulio'yu nasıl göreceğim, suçlu olduğum halde onu nasıl göreceğim?
Bu konuşmayı izleyen üçüncü gecenin yarısında, kilise döşeme taşlarının bir kısmı, büyük bir gürültüyle çöktü. Santa Marta rahibeleri manastırın yıkılacağını sandılar. Kargaşa son kerteye ulaştı. Herkes, deprem oluyor diye haykırıyordu. Kilisenin mermer döşemesi yıkıldıktan yaklaşık bir saat sonra, Sinyora da Campireali, önde Elena'nın adamlarından üç bravoyla yeraltı yolundan zindana girdi. Bravolar
- Kazandık, kazandık, madam! diye haykırıyorlardı.
Elena çok korktu. Giulio Branciforte'nin de onlarla birlikte olduğunu sandı. Bravolar, yanlarında yalnızca Sinyora de Campireali'nin bulunduğunu, Giulio'nun henüz Albano'da olduğunu, orayı birkaç bin askerin kuşattığını söyledikleri zaman güven duydu ve yüzü eski ciddi anlatımını takındı.
Birkaç saniye bekledikten sonra, Sinyora de Campireali göründü. Tören giysilerini giymiş, kılıcını beline takmış, fakat üstü başı toprak içinde olan silahçılarının koluna dayanarak, çok zor yürüyordu.
İçeri girince:
- Ah, sevgili Elenam! Seni kurtarmaya geldim, dedi.
- Kurtulmak istediğimi söyleyen kim?
Sinyora de Campireali şaşıp kaldı; gözlerini alabildiğine açmış, kızına bakıyordu. Çok telaşlı görünüyordu. Sonra:
- Sevgili Elenacığım dedi, ailemizin vaktiyle uğradığı yıkımlardan sonra, belki çok doğal olan bir davranışı açıklamaya yazgı beni zorluyor. O yaptığımdan dolayı şimdi pişmanım ve beni

bağışlamanı diliyorum. Giulio.. Branciforte... yaşıyor.

- İşte o yaşadığı içindir ki ben yaşamak istemiyorum.

Sinyora de Campireali, önce, kızının ne demek istediğini anlayamadı; sonra ona büyük bir incelikle yalvarmaya başladı. Fakat yanıt alamıyordu. Elena haçına dönmüş, onu dinlemeden dua ediyordu. Tam bir saat, Sinyora de Campireali, kızından bir söz veya bir bakış koparabilmek için boşuna uğraştı. Sonunda, sabrı tükenen kız:

- Albano'daki küçük odamda, onun mektupları, bu putun mermer kaidesinin altında duruyordu, dedi; bıraksaydınız da babam beni hançerleseydi, daha iyi olurdu! Çıkın, bana altın bırakın.

Sinyora de Campireali, silahçısının korkulu işaretlerine karşın kızıyla konuşmayı sürdürmek istiyordu. Elena sabırsızlandı:

- Hiç olmazsa bir saat rahat bırakın. Yaşamımı zehir ettiniz, ölümümü de zehir etmek istiyorsunuz.

Sinyora de Campireali, hüngür hüngür ağlayarak:

- İki üç saat daha, yeraltı bizim elimizde, dedi, umarım, düşünceni değiştirirsin!

Böyle diyerek, yeraltı yoluna girdi. Elena, bravolardan birine dedi ki:

- Ugone, sen benim yanımda kal, hem de tam silahlı ol, oğlum; çünkü, belki beni savunman gerekecek. Bakalım, hançerin, kılıcın, kaman yanında mı?

Yaşlı asker, kusursuz silahlarını ona gösterdi. Elena:

- Pekâlâ! dedi, zindanımın dışında bekle. Giulio'ya uzun bir mektup yazacağım, kendin götürüp vereceksin. Mektubu kapatamayacağım için senden başkasının eline geçmesini istemem. Mektupta yazılı olanların hepsini okuyabilirsin, annemin bıraktığı şu altınların hepsini al, bana yalnızca elli altın gerekiyor. Yatağımın üstüne bırak.

Böyle dedikten sonra, Elena mektubu yazmaya başladı:

"Senden hiçbir şey istemiyorum, sevgili Giulio, gidiyorum; çünkü bir günah işlememiş olsaydım ne kadar mutlu olacağımı görerek, senin kolların arasında acıdan ölecektim. Senden sonra, yeryüzünde herhangi bir kimseyi sevdiğimi sanma. Tersine, odama kabul ettiğim adama karşı, yüreğim en şiddetli bir nefretle doluydu. Günahımın nedeni yalnızca can sıkıntısı ya da kayıtsızlıktır. Düşün ki sen sevdiğin için kendisine saygı duyduğum prensin beni çok insafsız bir biçimde karşıladığı Petrella'daki boşuna girişimimden beri pek zayıflayan aklım, on iki yıl yalanla doldu. Çevremi kuşatan her şeyin yalan ve yalancı olduğunu biliyordum. Önce, senden, otuz kadar mektup aldım; ilk mektuplarını ne kadar büyük bir sevinçle açtığımı düşün! Fakat okurken, kalbim buz kesiyordu. Yazıyı inceliyor, senin yazını tanıyor, fakat kalbini tanıyamıyordum. Düşün ki bu ilk yalan senin yazını taşıyan bir mektubunu açarken zevk duymayacak kadar, yaşamımın değerini alt üst etti! Ölümünü bildiren iğrenç haber, mutlu gençlik çağımızdan ruhumda kalan ve varsa, onu da öldürdü. İlk aklıma gelen şey, tahmin edersin ki, vahşilerin seni öldürdükleri söylenen o Meksika kıyısına gidip orayı görmek ve o kıyıya elimi sürmek oldu. Eğer bu düşüncemi uygulasaydım... şimdi mutlu olacaktık, çünkü açıkgöz bir kişinin çevreme dolduracağı hafiyeler ne kadar çok ve ne kadar usta olursa olsun, ben de bir yandan, henüz biraz acıması olan, iyi ruhlu insanların yardımını sağlayacağım için, Madrit'te büyük olasılıkla gerçeği öğrenecektim. Çünkü, yararlıkların, herkesin dikkatini üzerine çekmişti ve Madrit'te, belki de senin Branciforte olduğunu bilen vardı. Mutluluğumuza engel olan şey neydi, söyleyeyim mi? Önce, prensin Petrella'da beni kötü ve aşağılayıcı bir biçimde karşılaması... Castro'dan Meksika'ya kadar ne büyük engelleri yenmek zorunda kalacaktım! Görüyorsun ya, ruhum gücünü yitirmişti. Sonra bir gurura kapıldım. Çarpışma gecesi sığındığın kapıcı kulübesini kendime oda yapabilmek için, manastırda büyük yapılar yaptırmıştım. Bir gün, zamanında benim uğrumda kanınla suladığın o toprağa bakıyordum;

bir aşağılama tümcesi işittim, başımı kaldırdım, hain yüzler gördüm; öç almak için başrahibe olmak istedim. Senin yaşadığını pekâlâ bilen annem bu çılgınca seçimi sağlayabilmek için kahramanca girişimler yaptı. O orun, benim için, can sıkıntısı kaynağı oldu; ruhumu büsbütün alçalttı; gücümü çokluk, başkalarının yıkımıyla ölçmekten gurur duydum; haksızlık ettim. Kendimi otuz yaşında, dünyaya göre erdemli, zengin, saygın ve aynı zamanda bütünüyle mutlu görüyordum. İşte o sırada, iyiliğin ta kendisi, fakat yeteneksizliğin simgesi olan o çaresiz adam karşıma çıktı. Yeteneksizliğinden dolayı, ilk sözlerine göz yumdum. Sen gittin gideli çevremi kuşatan şeylerden dolayı ruhum o kadar karamsar ve üzgündü ki en küçük bir baştan çıkarma girişimine karşı koyacak gücüm kalmamıştı. Eğitimli kişiye hiç yakışmayan bir şeyi acaba itiraf edeyim mi? Fakat düşünüyorum da ölmüş bir kadın için hiç bir şeyin sakıncası yoktur. Sen bu satırları okurken, yalnızca senin olması gereken o sözde güzellikleri, kurtlar kemiriyor olacak. Neyse, pek gücüme giden o sözü söylemek gerek. Bütün Romalı kadınlarımız gibi, ben de o kaba aşkı denemeye niçin çalışmadığımı düşündüm. Hoppalığım tuttu, fakat hiçbir zaman, kendimi o adama, bütün zevki yok eden bir dehşet ve nefret duymadan veremedim. Albano'daki sarayımızın bahçesinde, Meryem, sana görünüşte yiğitçe olan, fakat buna karşın, annemin karışmasından sonra, yaşamımızı yıkıma götüren o düşünceyi esinlediği zamanki halinle, yanımda hep sen vardın. Hiç korkutucu değildin, tersine her zamanki gibi şefkatli ve sevgi doluydun. Bana bakıyordun; o zaman, o öteki erkeğe karşı öfkelendiğim, onu bütün gücümle dövdüğüm zamanlar oluyordu. İşte bütün gerçek, sevgili Giuliom. Bunu sana söylemeden ölmek istemiyordum ve seninle görüşürsem ölmek düşüncesinden vazgeçerim diye düşünüyordum. Eğer sana yaraşır bir durumda kalmış olsaydım, seni görünce ne kadar sevineceğimi, şimdi daha iyi anlıyorum. Sana, yaşamanı ve başarılarını işittiğim zaman, beni çok sevindiren o askerlik mesleğinde kalmanı buyuruyorum. Ah, Yarabbi! senden, hele Achenne savaşından sonra mektup alsaydım, ne olurdu! Yaşa ve Ciampi'de ölen Ranuzio'yu ve senin gözlerinde bir sitem görmemek için Santa Marta'da ölen Elena'yı sık sık anımsa."

Bunu yazdıktan sonra, Elena, uykuya dalmış olan yaşlı adamın yanına yaklaştı: o farkına varmadan hançerini aşırdı. Sonra kendisini uyandırdı.

- Bitirdim, dedi, düşmanlarımız yeraltı geçidini ele geçirirler diye korkuyorum. Git, masanın üstünde duran mektubumu al, onu Giulio'ya kendi elinle ver, kendi elinle anlıyor musun? Bir de şu mendili ver. Ona de ki, onu şimdi nasıl seviyorsam, her zaman öyle sevdim, anlıyor musun, her zaman!

Ugone, ayakta duruyor, gitmiyordu.

- Gitsene!

- Madam, iyi düşündünüz mü? Sinyor Giulio, sizi ne kadar seviyor!

- Ben de onu seviyorum, mektubu al ve ona kendin ver.

- Peki! İyi kadınsınız, Tanrı sizden razı olsun.

Ugone gitti ve hemen döndü; Elena'yı ölü buldu. Hançer kalbine saplanmıştı.